

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma/ Kasvatus ja perhetyö

Riitta Talili

MILJARDEJA AURINKOJA JA MUITA PIKKU-AKAN JA LUIKIN TARINOITA

- PROJEKTI

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

TALILI, RIITTA

Miljardeja aurinkoja ja muita Pikku-akan ja Luikin
tarinoita -projekti

Opinnäytetyö

62 sivua + 42 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Heli Paaso

Toimeksiantaja

Päiväkoti Vekkuli Oy

Toukokuu 2010

Avainsanat

toiminnallinen opinnäytetyö, varhaiskasvatus, luovuus,
sadutus, projektioppiminen, pienryhmätoiminta

Tässä opinnäytetyössä on kuvattu projekti, jonka tarkoituksena ja tavoitteena oli saada aikaan rauhallisia hetkiä päiväkodin arkeen pienryhmätoiminnan avulla, ja samalla tuoda esiin lapsen ja lapsuuden arvo varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Projektin aikana lapset ja aikuiset kertoivat tarinoita, kirjasivat niitä ylös ja kuvittivat niitä erilaisin menetelmin. Projektin tuotoksina syntyivät lasten tarinat ja niihin tehdyt taideteokset. Opinnäytetyö sisältää teoriaosuuden, jossa käsitellään varhaiskasvatusta, lapsen mielen- ja kielen kehitystä, luovuutta ja projektioppimista. Lisäksi työ sisältää projektin raportin sekä pohdinnan.

Opinnäytetyö on tehty toiminnallisena, hankkeistajana on Päiväkoti Vekkuli Oy, jonka kolmessa päiväkodissa toteutettiin projektia syyskuusta 2008 kesäkuun alkuun 2009. Projektiin osallistui 118, 1 - 6-vuotiasta lasta ja 17 kasvattajaa. Menetelminä lähes vuoden kestäneessä projektissa olivat projektioppiminen varhaiskasvatuksessa, pienryhmätoiminta, saduttaminen ja kuvataide.

Pienryhmätoiminta osoittautui päiväkodeissa lapsia ja aikuisia lähentäväksi, ja lapsi tuli paremmin kuulluksi. Pienryhmissä koettiin arkisten rutiinien ja kiireen väistyvän. Projektin tuotoksena syntyi opinnäytetyöraportti, sekä lasten saduista ja taiteesta koottu kirja, joka on tämän työn liitteenä.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social care

TALILI, RIITTA

Billions of suns and Other Stories of Pikku-Akka and

Luikki -Project

Bachelor's Thesis

62 pages + 42 pages of appendices

Supervisor

Heli Paaso Senior lecturer

Commissioned by

Day-care center Vekkuli Oy

May 2010

Keywords

functional study, early childhood education, creativity,
storycrafting, project learning, small-group activities

The aim of this study was to describe a project the purpose of which was to create calm moments in a kindergarten through small group activities, and at the same time to bring out the value of child and childhood from the perspective of early childhood education. During the project stories were told by children and adults, stories were written down and illustrated by various methods. As outputs of the project there are stories by children and works of art as their illustration. The study includes a theoretical part, which deals with early childhood education, the mental and language development of a child, creativity and project learning. In addition, it includes a project report and reflection.

The study is functional and it was carried out in three kindergartens from September 2008 to early June 2009. Methods used in this one year long project were project learning in early childhood education, small group activities, storycrafting and visual arts.

Small group activities turned out to bring children and adults closer to each others in kindergartens, and a child was better heard as well as everyday routines and haste disappeared. This work is a result of the project, as well as a book of children's stories and art attached to this work.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 VARHAISKASVATUS	7
2.1 Mitä varhaiskasvatus on?	7
2.2 Lapsi ja kasvattaja	8
2.2.1 Käsityksiä lapsesta ja lapsuudesta	10
2.2.2 Vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä	11
2.2.3 Lapsi, temperamentti ja stressitekijät päivähoidon näkökulmasta	13
3 LAPSEN MIELI JA KIELI	16
3.1 Lapsen kognitiivinen kehitys	16
3.2 Lapsen kielen kehitys	18
3.3 Mielikuvat ja mielikuvitus	19
3.4 Lapsen tunnemaailma	21
4 LUOVA LAPSI	23
4.1 Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa	23
4.2 Lapsen kuva- ja sanataiteelliset oikeusturvajulistukset	26
4.3 Sadutus	28
4.3.1 Satujen vaikutus lapseen	29
4.3.2 Lapsen omat tarinat	30
5 PROJEKTIOPPIMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	31
5.1 Projektioppimisen periaatteita	31
5.2 Lapsilähtöistä toimintaa	33
5.3 Dokumentointi	33
6 PÄIVÄKOTI VEKKULI OY	34
6.1 Päiväkoti Vekkuli Oy:n perustaminen ja periaatteita	34
6.2. Vekkuli Oy:n päiväkotien toimintamalli	35

6.3 Vekkuli Oy:n päiväkotien oma varhaiskasvatussuunnitelma	36
7 MILJARDEJA AURINKOJA JA MUITA PIKKU-AKAN JA LUIKIN TARINOITA PROJEKTI	37
7.1 Projektin lähtökohta ja tavoitteet	37
7.2 Projektin suunnittelu ja aikataulu	38
7.2.1 Sovellettua tutoriaalia päiväkotie Vekkulissa suunnittelupäivänä	41
7.2.2 ”Majakkaryhmät” ja ”majakkapaikat”	43
7.3 Projektin toteutus	43
7.4 Projektin tuotos	46
7.5 Työntekijöiden palaute projektista	47
8 POHDINTA	49
8.1 Projektin tuloksen ja tuotoksen pohdintaa	49
8.2 Projektin vaatimukset kasvattajille ja vanhemmille	51
8.3 Palautteiden pohdintaa	53
8.4 Oma ”majakkaryhmäni”	55
8.5 Projektin sovellettavuus ja kehittämisidea	56
LIITTEET	
Liite 1. MILJARDEJA AURINKOJA JA MUITA PIKKU-AKAN JA LUIKIN TARINOITA, Vekkulin, Ki-kivan ja Mukavan päiväkotien lasten kertomana	
Liite 2. Palautekaavake	
Liite 3. Työntekijöiden palaute projektista	

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmiin perustuvaa toimintaa alle kouluikäisille lapsille koulutettujen ja ammattitaitoisten kasvattajien toimesta. Varhaiskasvatuksen piirissä on noin puolet alle kouluikäisistä lapsista (Varttua), joten päivähoiton laatu on tärkeä asia. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada aikaan rauhallisia hetkiä päiväkodin arjessa pienryhmätoiminnan avulla, ja samalla tuoda esiin lapsen ja lapsuuden arvo varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Projektin aikana lapset ja aikuiset heittäytyivät yhteiseen ajatuksen virtaan ja eläytyivät tarinoiden ja kuvien maailmassa. Projektin tuotoksina syntyivät lasten tarinat ja niihin tehdyt taideteokset.

Projektia toteutettiin sadutuksen ja taiteen avulla, joiden myötä lapsi tuli kuulluksi. Aikuinen pääsi näin lapsen ajatuksien maailmaan, jolloin suhde aikuisen ja lapsen välillä lujittui. Opinnäytetyö on tehty toiminnallisena ja yhteistyössä Päiväkoti Vekkuli Oy:n kanssa, jossa työskentelen. Aiheen opinnäytetyöhöni kehitin yhdessä työnantajani kanssa, lähtökohtana omat kiinnostuksenkohteet: sana- ja kuvataide.

Työn keskeisinä menetelminä ovat: saduttaminen, kuvataide, projektioppiminen ja pienryhmätoiminta. Teoreettisena viitekehyksenä työssä ovat: varhaiskasvatus, vuorovaikutus, lapsen stressi, kognitiivnen- ja puheen kehitys, tunnemaailma, mielikuvitus, sadutus taidekasvatus ja projektioppiminen. Kehittämistavoitteena projektissa oli rauhallisten hetkien tavoittaminen pienryhmätoiminnan avulla Päiväkoti Vekkuli Oy:n päiväkodeissa. Projektin tuotoksena syntyi opinnäytetyöraportti sekä lasten saduista ja kuvista koottu kirja.

Projektin suunnitteluun ja toteutukseen kulunut aika oli vähän yli vuosi. Vuoden aikana aikuiset ja lapset oli jaettu pienryhmiin, jotka pyrkivät kokoontumaan viikoittain vuorollaan. Pienryhmissä aikuiset kertoivat tarinoita, joihin liittyi kehyskertomus, lapset saivat kertoa tarinoita omien mielihalujaan mukaan. Lasten tarinoista valmistuneet kuvitukset olivat esillä tarinoiden kanssa Karhulan kirjastossa keväällä 2009. Päiväkotien muu toiminta liitettiin projektin pääaiheeseen, niin että koko toiminnasta tuli yhtenäinen. Toiminnassa pyrittiin lapsilähtöisyyteen kuuntelemalla lasten ideoita ja antamalla lapsille mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Tämän opinnäytetyön toteuttaminen vaati 118 lapsen ja 17 kasvattajan panoksen vuosien 2008 - 2009 välisenä aikana.

Opinnäytetyö koostuu kolmesta eri osasta. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan päiväkotityölle ja tälle projektille merkityksellistä teoriaa, joka jakautuu neljään kokonaisuuteen: Ensimmäinen kokonaisuus käsittelee varhaiskasvatuksen pääpiirteitä, lapsen ja kasvattajan olemusta, lapsuuskäsityksiä, vuorovaikutusta sekä lapsen temperamenttia ja stressiä päivähoidon näkökulmasta. Toinen kokonaisuus käsittelee lapsen kognitiivista - ja kielenkehitystä, lapsen tunnemaailmaa mielikuvia ja mielikuvitusta. Kolmannessa kokonaisuudessa käydään läpi lapsen luovuutta tarkastelemalla taidekasvatusta päivähoidossa, tarinoita sekä niiden vaikutusta lapseen sekä sadutusmenetelmää. Neljäs kokonaisuus käsittelee projektioppimista varhaiskasvatuksessa, lapsilähtöisyyttä sekä dokumentointia. Työn toinen osa käsittää Päiväkot Vekkuli Oy:n esittelyn ja toimintaperiaatteet sekä projektiraportin, jossa esitellään vaihe vaiheelta projektin suunnittelu, toteutus, tuotos sekä palaute. Kolmas osa työstä on pohdintaa, jossa pohditaan projektia eri näkökulmista.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Mitä varhaiskasvatus on?

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, jota järjestetään yhteiskunnan taholta pienille lapsille. Tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista, ja se koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Varhaiskasvatuspalveluja antavat päiväkodit, perhepäivähoito sekä erityyppiset avoimet toiminnot, joita tuottavat kuntien lisäksi yksityiset palvelun antajat, seurakunnat ja järjestöt. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Keskeiset asiat varhaiskasvatuksessa ovat: kasvuprosessi, erilaiset oppimisen ja kasvun teorit, joita katsotaan lapsen näkökulmasta sekä ammatillisuus, joka pohjautuu teorioihin. Päämääränä on vahvistaa lapsen kasvua, oppimaan oppimista ja olla oman elämänsä kasvuun vaikuttajana. Varhaiskasvatusta toteutetaan vuorovaikutusprosessissa, elämyksellisessä ja kokemuksellisessa toiminnassa vertaisryhmässä aikuisten tavoitteellisen ja suunnitelmallisen ohjauksen avulla. Tavoitteena on saada lapsi kasvamaan aktiiviseksi toimijaksi. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 11.)

Päivähoidossa tehdään laaja-alaista yhteistyötä muun muassa neuvolan, erityislastentarhanopettajan, vanhempien, puheterapian, toimintaterapian ja koulun kanssa. Laajemmin ajateltuna päivähoidon tehtäviin kuuluvat perustehtävien lisäksi vanhempien

kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimet. (Koivunen 2009.) Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä luodaan lapselle myönteinen ja turvallinen kasvuympäristö. Tarkoituksena on tukea lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä, sekä esteettistä, älyllistä ja uskonnollista kasvatusta. Vanhempien vakaumusta kunnioitetaan ja vanhemmilla on lapsensa ensisijainen oikeus kasvatukseen, sekä myös vastuu kasvatuksesta. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus muodostavat lapsen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Päivähoito perustuu annettuun lakiin ja asetukseen. (Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 1, 2.)

2.2 Lapsi ja kasvattaja

Lapsuus on arvokasta aikaa, mikäli lapsi saa olla oikeasti lapsi. Kun lasta hoivataan, hän saa turvaa, syliä ja suojaa aikuiselta ja hänelle annetaan mahdollisuus kasvaa, oppia, tutkia, kokeilla ja yrittää. Lapsuus on arvokasta lapselle nimenomaan rakkauden kautta ja silloin, kun lapsi on rakastettu juuri sellaisena kuin hän on. Lapsuuden arvo toteutuu vain, jos se tehdään todelliseksi joka päivä. (Tamminen 2005, 145, 148.)

Lapsen toiminta on pääsääntöisesti tiedostamatonta toimintaa, ja siksi hän kykenee uppoutumaan täysin siihen, mitä hän tekee, varsinkin silloin kun hän leikkii. Lapsen kehitys on alussa jäsentymätöntä, mutta vähitellen hänen elämyskenttänsä alkaa jäsentyä, jolloin se jakaantuu kahdeksi piiriksi, omaksi minäksi ja koetuksi ympäristöksi. Minuutta eletään ja ympäristöä koetaan. Lapsi on välitön ja vilpitön kaikessa, mitä hän tekee, hän yleensä toimii eikä pohdi syyn ja seurauksen lakia. Lapsuus on tekemisen aikaa, jossa fyysinen puoli ja sielu saavat erilaisia haasteita. (Jantunen 2007, 28 - 37.)

Jokainen lapsi on oma ainutlaatuinen persoonansa, joka tulee ottaa huomioon kasvatuksessa. Yksilöllisyyden huomioonottaminen esimerkiksi päivähoidossa on vaativa ja haastava tehtävä, sillä jokaisen lapsen tarpeet tulisi huomioida ohjatessa myös suurta ryhmää. (Koivunen 2009, 19, 20, 98.) Lapsen varhaisessa kasvatuksessa pääpiste on oppimisessa eikä niinkään opettamisessa. Lapsen tulisi saada kokemuksellisen ja elämyksellisen toiminnan kautta tulla kiinnostuneeksi kaikesta siitä mitä maailmassa tapahtuu, sillä hän elää ja kokee ympäröivää maailmaa kokemustensa ja aistimuksiensa kautta. (Jantunen 2007, 24.)

Jokainen kasvattaja on erilainen ja hänen kasvatustapaansa liittyvät eri tekijät kuten esimerkiksi oma persoonallisuus, temperamentti, vuorovaikutustaidot, omat kokemuk-

set, työkokemus, sensitiivisyys ja arvot. Kasvattajan laadulliset ominaisuudet vaikuttavat lapsiin, ja hänen tärkeimpiin tehtäviin kuuluu vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin oikealla hetkellä ja sopivalla tavalla. Mikäli kasvattaja on itse rauhallinen, hän luo lapsiin turvallisen ilmapiirin. Levottomuus lisää lasten levottomuutta, samoin kovin puhelias kasvattaja lisää lasten puhetta ja kovaääninen koventaa myös lasten ääntä. Ihanteellisinta lasten kannalta olisi, että kasvattajat olisivat kaiken aikaan läsnä lasten toiminnassa. Kasvattajan tulisi olla kuulolla, silloinkin kun lapset puuhastelevat omaehtoisesti, ja hänen tulisi kehua, ohjata tarvittaessa, kannustaa sekä puhua rauhallisella äänellä ja käyttää sanoja ja ilmaisuja, joita lapsi ymmärtää. (Koivunen 2009, 119, 122, 123.)

Aikuinen on lapsen jäljittelyn kohde, eli kaikki, mitä hän tekee tai sanoo, siirtyy lapsen leikkeihin. Aikuisen tulisi olla tekemisissään täysillä mukana ja aito, jotta se olisi lapsen jäljittelyn arvoista. Jäljittely on luonnollista, ja sille on annettava tilaa, sillä se on kaiken vuorovaikutuksen ja oppimisen peruspilareita. Lapselle paras jäljittelyn ja oppimisen mahdollisuuden antavat normaali työskentely ja toiminta. Mitä enemmän lapsella on mahdollisuus olla mukana normaalissa toiminnassa, sitä paremmin hänen kykynsä kehittyvät. On hyvä, jos aikuiset siivoavat, laittavat ruokaa ja toimivat muuten normaalien kotitöiden parissa alle kouluikäisen lapsen läsnä ollessa, sillä näin lapsi voi ottaa asioita omiin leikkeihinsä ja samalla hän saa toiminnallista tietoa siitä, mitä elämä on. Ympäröivästä työn touhusta syntyy myös hyvä tunnelma, josta lapsi saa tunteen, että kaikki on hyvin. Aikuisen läsnäolo tulisi olla myös kiireetöntä, eli keskittyään vain siihen, mitä ollaan tekemässä. Lapsen kanssa ei olla suorittamassa mitään vaan hänen kanssaan ollaan tekemässä ja toimimassa koko olemuksella. (Jantunen 2007, 24 - 26.)

Kasvatustyössä on tärkeää määrittää ja tiedostaa kasvattajan ammatillisuus. Oman työn pohtiminen ja arvioiminen auttavat toimimaan tietoisesti lasten kanssa. Kasvattajan tulee olla työhönsä sitoutunut, herkkä havaitsemaan lapsen tarpeita ja tunteita sekä reagoimaan niihin oikealla ajalla. Yhteinen hyvä ilmapiiri saa kaikki, niin lapset kuin aikuisetkin kokemaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja osallisuutta. Kasvattajan tehtävänä on pitää huolta lasten ystävyysuhteista sekä hoito- ja kasvatussuhteitten jatkuvuutta. Kasvatustilanteet aiheuttavat valintojen tekemistä, sillä kasvattajan tehtävänä on suunnitella toimintaa, rakentaa turvallinen virikkeellinen toimintaympäristö, jossa lapsi voi toimia itselleen ominaisella tavalla eli leikkien, liikkuen ja tutkien. Lisäksi

toiminnan suunnittelussa tulee ottaa huomioon toiminnan sisällölliset orientaatiot. Se, minkälainen näkemys kasvattajalla on kasvatuksesta ja opetuksesta, ohjaa hänen toimintaansa. Kasvattajan tulee huomioida lapsen kasvun ja oppimisen mahdollisuus ja hänen tulee tukea lapsen omatoimisuutta. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005, 17.)

2.2.1 Käsitteitä lapsesta ja lapsuudesta

Lapsuuden merkitystä ei ole aina ymmärretty samalla tavalla. Sata - kaksisataa vuotta sitten lapsia pidettiin tavallaan kuin ”pikku aikuisina”, eikä heihin kiinnytty niin kuin esimerkiksi nykyisin. Aikaisemmin suuren lapsikuolleisuuden arvellaan olevan osittain syynä tähän. Suhtautuminen lapsiin oli ankarampaa, heidän tuli istua hiljaa paikoillaan, eivätkä he saaneet puhua kuin silloin, kun heiltä kysyttiin jotain. Lasten tuli olla hyödyllisiä, ja muun muassa kasvattajien tehtävänä oli kitkeä pois leikkimielisyys. Lapsen ajateltiin pikemminkin olevan työvoimaa ja esimerkiksi teollisuudessa he tekivät monituntisia työpäiviä. (Salminen & Salminen 1986, 41; Karisto & Takala 1990, 110, 155; Sinkkonen 2009, 116.)

Lapsuus ei ole pienikokoista aikuisuutta, vaan se on oma tärkeä elämänjaksonsa ihmisen elämässä. Tämä Topeliuksen ajatus on edelleen ajankohtainen, ja se antaa kuvan lapsuuden kunnioittamisesta. Topelius näki lapsuudessa oman laatunsa, joka ei ollut hänen aikanaan itsestäänselvyys. Lapsen vilpittömyys ja aitous nostivat Topeliuksen mielestä lapsen aikuisen yläpuolelle, sillä hänen mielestään lapsuus ei ollut mitätöntä ja pelkästään aikuisuuteen valmentautumista, vaan lapsen maailmaa piti kunnioittaa. (Jantunen 2007, 14.)

Hirsijärvi, Laurinen ja tutkijaryhmä tuovat esille Comeniuksen ajatuksia (1866), jonka mukaan lapsuutta tuli ymmärtää, jotta lasta voitaisiin kasvattaa ja ohjata. Comeniuksen mielestä esimerkiksi leikki oli lapselle ominainen toimintamuoto. Myös lapselle oli ominaista toiminnallisuus ja tiedonhalu, ja siksi kasvattajien tuli käyttää hyödyksi näitä luontaisia ominaisuuksia. (Hirsijärvi, Laurinen & tutkijaryhmä 1998, 93.)

Salminen ja Salminen (1986) siteeraavat Fröbelin ajatuksia lapsesta ja lapsuudesta 1800-luvulla, jotka poikkesivat sen ajan yleisistä ajatuksista. Fröbelin mielestä lapsuudella oli keskeinen merkitys ihmisen elämänkaareissa ja se oli elämän tärkeintä aikaa. Lapsi oli hänen mielestään erilainen kuin aikuinen, ja hän piti lasta sekä leikkiä arvokkaina. Aikuisen tuli olla johdattelijana ei johtajana ja hänen tehtävänä oli lapsen

kasvamaan saattaminen. Jokaisen lapsen tuli saada rakkautta ja aikuisen tukea kasvaakseen ja kehittyäkseen. Fröbel pohjautui ajatuksissaan Rousseauin ajatuksiin, lapsuuden arvostamisessa ja siinä, että lapsen tuli saada ilmaista ja toteuttaa itseään. Samoin hänen mielestään yksinkertaisuus ja luonto olivat parasta lapselle. Fröbel vertasi lasta kasviin, joka kasvoi suotuisessa maaperässä: *Jumalan auringon ja sateen ja taivaan puutarhurin hoidossa*. (Salminen & Salminen 1986, 41, 42.)

Näkemyks lapsesta on aikaan ja kulttuuriin sidonnaisia. Nykyisin lapsia kunnioitetaan ”olevina” eikä vain ”tulevina”, eli lapsi ei ole enää tärkeä vain sen vuoksi, mitä hänestä tulee, vaan mitä hän on tällä hetkellä. Lapsia kuunnellaan ja heidän kanssaan neuvotellaan. Samanaikaisesti lapsilta kuitenkin vaaditaan yhä enemmän ja nuorempina. Lapsella oletetaan olevan kykyjä ja ominaisuuksia, joita normaalisti ajatellaan olevan vasta aikuisilla. Todellisuudessa lapsi tarvitsee rinnalleen omiin tarpeisiinsa vastaavan aikuisen, joka on saatavilla ja lämmin. (Kalliala 2008, 11 - 17.)

2.2.2 Vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä

Ihminen syntyy vuorovaikutuksessa ympäristöönsä toisten ihmisten kanssa. Osa vuorovaikutuksesta on tiedostettua osa tiedostamatonta ja useimmiten vuorovaikutuksesta puhuttaessa puhutaan tiedostetusta vuorovaikutuksesta. Viestintää on kielellistä ja ei-kielellistä. Kielellisen viestinnän keinoja ovat puhe ja kirjoitus, ja ei kielellisiä keinoja ovat ilmeet, ääntelyt, sävyt, nauru, itku, tauot ja niin edelleen. Normaalisti kehittyvät lapset omaksuvat vuorovaikutustaitonsa itsestään yksilöllisin eroin. Lapsi tarvitsee runsaasti kokemuksia siitä, että hänelle on hyötyä olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. (Launonen 2007, 6, 7.)

Pienen lapsen ensimmäiset vuorovaikutussuhteet ovat yleensä omien vanhempiansa kanssa. Vuorovaikutukselle ei ole yhtä samaa mallia, vaan se kehittyy jokaisen vanhemman ja lapsen välille. Kysymyksessä on kehityksellinen molemminpuolisuus, jossa kehitysmahdollisuudet kohtaavat. Varhaisilla vuorovaikutussuhteilla on kauaskantoisia seurauksia, sillä niiden laatu jättää jälkensä lapseen. (Siltala 2003, 16,17.) Pienen lapsen ja aikuisen välillä tarvitaan sosiaalinen suhde, joka perustuu molemminpuoliseen säätelyyn sekä vastavuoroisuuteen. Tähän vuorotteluun liittyvät katseet, eleet, ilmeet ja ääntelyt. Molemmat osapuolet täydentävät toisiaan, ja tämä muodostaa vuorovaikutuksen perusrakenteen. Tarkoituksena vuorovaikutuksessa on viestiä toiselle osapuolelle omasta tunnetilasta, suhtautumisesta toiseen tai toisen reaktitiohin.

(Lyytinen, Eklund & Laakso 2006, 59.) Toimivaan vuorovaikutussuhteen kehittymiseen tarvitaan pysyviä ihmissuhteita ja normaalia arjessa elämistä sekä toistuvia rutiineja kuten: ruokailua, puhtautta, unta, ulkoilua, rakkautta, rajoja ja hyväksyntää (Mäkelä 2009, 61, 62).

Pieni lapsi on riippuvainen toisen ihmisen toiminnasta, ja hän hahmottaa itsensä vuorovaikutussuhteen toiseksi osapuoleksi. Kun lapsi on oppinut omien reaktioidensa ja ympäristön tapahtumien yhteyden toisiinsa, hän kykenee hahmottamaan kanssakäymisen syy- ja seuraussuhteet. Lapsen tarpeisiin pitää vastata, jotta syy- ja seuraussuhteet rakentuvat mieleen. Mikäli lapsi on saanut hyvän ja turvallisen kiintymyssuhteen, se auttaa häntä solmimaan läheisiä vuorovaikutussuhteita ja säilyttämään itsenäisyytensä. Varhaislapsuudessa syntyneet vuorovaikutuskokemukset vaikuttavat ihmissuhteisiin vielä myöhemminkin, aina aikuisikään saakka. (Salo 2006, 57, 72.)

Ennen puheen kehitystä pieni lapsi ilmaisee toiveensa ja tunteensa äännelemällä ja kehon kielellä. Jo ihan pienestä saakka hän osaa ilmaista mielihyvää ja pahaa. Nälän ilmaiseminen on yksi ensimmäisistä vuorovaikutustilanteista. Lapsi osaa ilmaista nälkää kitisemällä, ja kun häntä ruokitaan, hän ilmaisee katseellaan läsnäolonsa. Saatuaan vastakatseen ja kuultuaan aikuisen lempeän äänen, niin lapsi saattaa antautua ”keskusteluun” seuraamalla ilmeitä ja äännelemällä. Nämä kahdenkeskiset tuokiot muodostavat varhaisimmat vastavuoroisuuden hetket lapsen ja ensisijaisen hoitajan välille. Toimiva vuorovaikutus edellyttää vastavuoroisuutta. (Silven 2010, 54, 55.)

Päiväkoti-ikäisen lapsen, vanhemman ja kasvattajan väliset vuorovaikutussuhteet ovat tärkeimpiä hoidon onnistumisen kannalta, sopivien ryhmäkokojen ja riittävän henkilökunnan määrän kanssa. Lapsen ja kasvattajan välisiä suhteita ei ole tutkittu läheskään niin paljon, kuin esimerkiksi kasvattajien ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Päiväkodin henkilökunnan ja lasten välisen vuorovaikutuksen tarkastelua ei ole nähty niin tärkeänä, kuin esimerkiksi päiväkodin vaikutuksella lapsen kehitykseen. Osittainen syy nähdään kasvattajan toiminnan, asenteiden ja arvojen tarkastelun hankaluutena vuorovaikutussuhteissa lasten kanssa. Kuitenkin onnistuneet vuorovaikutussuhteet kasvattajan ja lapsen välillä ovat yksi tekijä laadukkaassa päivähoidossa. (Tiensuu 2005, 24.)

Tiensuu viittaa Pönkön (1999) tutkimukseen, jossa todettiin päiväkodissa hoidossa olevien lasten merkityksellisten vuorovaikutussuhteiden lisääntyvän, sillä myös päivä-

kodin henkilökunnasta tulee lapselle tärkeä. Tähän pohjautuen vuorovaikutuksen laadulla on merkitystä, sen tulisi olla älyllistä ja tunneperäistä. Lapsen sosiaalisuus, älykyys, avuliaisuus ja tehtäväsuuntautuneisuus lisääntyvät kasvattajan kanssa yhdessä käytyjen keskustelujen määrän mukaan. Mitä enemmän positiivisesti sävyttyneitä keskusteluja on kasvattajan ja lapsen välillä, sitä paremmin lapsi käyttäytyy, ja hän pystyy luomaan parempia kaverisuhteita. Lämmin suhtautuminen lapseen lisää vuorovaikutustaitoja ja aloitekykyä. (Tiensuu 2005, 24 - 27.) Päiväkotien lapsiryhmien suuret koot vaikeuttavat lasten vuorovaikutustaitoja, sillä kasvattajalle jää yhä vähemmän aikaa yhtä lasta kohden. Vuorovaikutustaidot eivät tarkoita ainoastaan puhumista, vaan toisen kuuntelemista ja kuulemista, empatiakykyä ja tilannetajua. (Koivunen 2009, 50, 123.)

Vuorovaikutussuhteessa lapsen kanssa aikuisen tulee huomioida katsekontakti. Katsekontaktin merkitys korostuu, mikäli aikuinen asettuu samalle tasolle lapsen kanssa eikä katso lasta ylhäältä alaspäin. Lapsi tuntee silloin tulleen kuulluksi, ja että häntä arvostetaan ja hänen asiaansa pidetään tärkeänä. Aikuisen äänen sävyllä on merkitys vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Se, miten ja minkälaisella äänen painolla aikuinen puhuu, edesauttaa lapsen luottamuksen saamista. Äkäinen puhe saattaa jopa pelottaa lasta. Päivähoidossa usein sanotaan lapselle ”nyt reippaasti”, ”kohta”, ”kunnolla”, ”joo” ja niin edelleen. Lapsi ei välttämättä ymmärrä näiden sanojen merkitystä. Kasvattaja saattaa puhua paljon ja käyttää sanoja, joiden merkitys ei ole sama lapselle ja aikuiselle. Suorien käskyjen ja kieltojen antaminen on lapselle parempi, mikäli häntä täytyy kieltää tai käskä johonkin. Kasvattajalle on hyvä muuttaa tietoisesti omaa toimintaa ja pohtia vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kanssa. (Koivunen 2009, 47, 48.)

2.2.3 Lapsi, temperamentti ja stressitekijät päivähoidon näkökulmasta

Stressi on tunne, joka ahdistaa ja tuntuu ikävältä, ja se saattaa johtaa vakaviin seurauksiin. Psykologiassa erotetaan stressitilan stressiä aikaansaavat asiat sekä tapahtumat, selviytymiskeinot ja stressin somaattiset ja psykologiset seuraukset. Stressitila tarkoittaa ristiriitaa ympäristön vaatimusten ja ihmisen mahdollisuuksien ja voimavarojen välillä. Ihmisellä on aina halu selvitä jostakin, jota häneltä vaaditaan tai odotetaan, mutta hänellä ei ole aina kykyä selviytyä siitä. (Keltikangas-Järvinen 2008, 168 - 170.)

Ihmisen yksilöllisyyttä kuvaa temperamentti, joiden mukaan hahmotetaan yksilöllisiä eroja. Lyytinen ym. viittaavat Thomaksen, Chessin ja Birchen (1968) tutkimuksiin temperamentin eri ulottuvuuksiin, joita ovat: aktiivisuustaso, rytmisyys biologisessa merkityksessä, lähestyminen ja vetäytyminen uuden ärsykkeen kohtaamisessa, mukautuvuus, aistimuskynnys, mieliala, mielialojen ilmaisun voimakkuus, ärsyyntyvyys sekä pitkäjänteisyys. Nämä piirteet näkyvät lapsen käyttäytymisessä jo varhaisessa vaiheessa. Hyviä ominaisuuksia kuten sopeutuvuutta, itsesäätelykykyä ja sosiaalisuutta on pidetty positiivisena kehityksen lähtökohtina, kun taas negatiivisten piirteiden on ennustettu näkyvän jonkinlaisina kehityshäiriöinä. Sisäisten mekanismien lisäksi käyttäytymistyyliin liittyvät myös ulkoiset tekijät. Ympäristön palautteesta lapsi oppii säätelemään omaa reagoititapaansa, joka joko tukee tai ohjaa ominaisuuksien säätelmissä. Kokemusten avulla lapsi oppii valikoimaan itselleen sopivia ärsykeympäristöjä ja välttämään tai altistamaan itseään tietynlaista käyttäytymistä tuottavalle ärsykkeelle. Eli lapsi joko vetäytyy tai lähestyy tarpeen mukaan tilanteesta riippuen. Sellainen lapsi, jonka hermosto yliaktivoituu helposti uusista ärsykkeistä, voi oppia välttämään niitä. Lapsella on myös kyky oppia tynnyttämään itseään silloin, kun ärsyke käy liian voimakkaaksi. (Lyytinen ym. 2006, 53 – 57.)

Lasten erot kokea stressiä ovat lähtöisin jo syntymästä saakka. Toisilla lapsilla on paremmat valmiudet kestää, kun taas toisilla on alttiutta kärsiä enemmän epävarmuudesta ja muutoksista. Tämä liittyy lapsen sisäisten tilojen säätelysystemiin eli herkkyyteen virittyä ja kiihtyä. Temperamenttiltaan niin sanotut helpommat lapset kykenevät säilyttämään uteliaisuutensa uusia asioita kohtaan kuin temperamenttiltaan vaikeammat lapset. Aivojen vasen puolisko johtaa tätä uteliaisuutta ja ulospäin suuntautuneisuutta. Ne lapset, joilla vasen aivopuolisko johtaa voimakkaammin, suuntautuvat kiinnostuneemmin ulospäin ja suhtautuvat myönteisemmin ja kiinnostuneemmin uusia asioita kohtaan. Voimakkaammin oikean aivopuoliskon hallitsevat lapset taas kääntyvät pois uusista ärsykkeistä, kun he kokevat uudet asiat liian voimakkaina tai vaikeina. (Mäkelä 2006, 17, 18.)

Aikuiset eivät aina ajattele asioita lasten kannalta, kuten esimerkiksi sitä, että pienten lasten kykyä käsitellä ympäristöstä tulevia ärsykeitä on heikompaa kuin aikuisen. Mikäli aikuiset rasittuvat vaikkapa päiväkodin kohonneista äänistä, niin lapset kärsivät siitä paljon enemmän. Lasten pitäisi saada olla rauhassa, ja heitä tulisi suojata liialliselta melulta. Lapsia tulisi myös suojella liian monilta ihmisiltä, sillä heidän ky-

kynsä muodostaa ihmissuhteita on rajallinen. Päiväkotien liian suuret lapsiryhmät, aikuisten vaihtuvuus ja lasten taistelut reviiireistä aiheuttavat joillekin lapsille kesto-stressin. Lapsi on ärtyisä, levoton ja takertuva ja hän saattaa unohtella asioita ja itkeä enemmän. Stressi voi näkyä myös ruokahaluttomuutena tai unihäiriöinä. Lapsen arki-elämän kohtuutonta kuormittamista olisi syytä vähentää, sillä stressi ja geneettinen alttius voivat johtaa lasten mielenterveydellisiin häiriöihin. (Sinkkonen 2008, 128, 129.)

Stressiä ei voi rajata tarkasti. Asia, joka tuottaa toiselle stressiä, voi aiheuttaa toiselle pelkoa tai kauhua, kun taas jollekin toiselle se voi olla vähäpätöinen asia. Päivähoidon aloittaminen on sekä lapselle että vanhemmalle stressitilanne. Muutosten vaikeus, uusien olosuhteiden outous ja pelottavuus on tiedossa. Päivähoidossa altistavia stressitekijöitä ovat esimerkiksi sairastumisriski, sillä lapsi altistuu uusille bakteereille, ja ensimmäisen hoitovuoden aikana lapsi yleensä sairastelee useammin. Suuret lapsiryhmät, aikuisten vähyys sekä lelujen ja muiden materiaalien paljous tuottavat stressiä siinä suhteessa, että lapsi kokee suuren lelumäärän ja tavaran paljouden ympäröimänä turvattomuutta, sillä mahdollisuuksia on liian paljon. Päiväkodissa lapsi kohtaa myös tunteiden paljoutta. Lapsi saattaa joutua päivittäin tekemisiin surullisten, pelokkaiden, vihaisten ja ehkä käyttäytymishäiriöistä kärsivien lasten kanssa. Tämä saattaa pelottaa lasta varsinkin silloin, kun hän joutuu itse tällaisten tunteiden kohteeksi. (Lund 2006.)

Päivähoidossa lapsia kuormittavia tekijöitä suurten lapsiryhmien lisäksi ovat kasvattajien liian suuret ja kohtuuttomat vaatimustasot, rauhaton ryhmä, kiusaaminen, erilaisen lasten ristiriidat, aikuisten läsnäolon puute, kasvattajien vaihtuvuus, kesken päivää äkilliset muutokset päiväjärjestyksessä ja turvattomuus. Aikuisen läsnäolo on lapselle erityisen tärkeää. Fyysinen läsnäolo ei pelkästään riitä, vaan aikuisen on oltava läsnä myös henkisesti. Lasta pitää auttaa ja hänestä pitää huolehtia, mikä lisää lapsen turvallisuuden tunnetta. Varsinkin vapaissa leikkitilanteissa aikuisen läsnäolo on erityisen tärkeää, etenkin silloin kun lapsen leikki- ja ihmissuhdetaidot eivät ole vielä kehittyneet kovin hyvin. (Koivunen 2009, 83 - 85.)

Suurimpia stressitekijöitä päivähoidossa lapselle on päivähoidon aikuisten vähättelevä asenne omasta merkityksestä lapsille. Lapset kiintyvät kasvattajiinsa. Yleensä lapsia ei valmistella tarpeeksi esimerkiksi aikuisten poissaoloihin, sijaisiin ja muihin henkilökunnan muutoksiin, sillä ikään kuin ajatellaan, etteivät lapset huomaisi tällaisia

muutoksia. Poissaoloja ynnä muita muutoksia ei käsitellä lasten kanssa, sillä niitä ei nähdä stressin aiheuttajina. Mutta tämän tyyppiset käsittelemättä jätetyt stressin aiheuttajat saavat aikaan lapsessa muun muassa käyttäytymisen häiriöitä. Lapsen itsekontrolli, pettää, ja hänen on vaikeaa tulla toimeen muiden lasten kanssa. Lapsen vaikeudet kertovat siitä, että heiltä on vaadittu enemmän kuin mihin heillä on ollut valmiuksia. (Lund 2006.)

Vieraat päiväkodissa, muutettu päiväjärjestys, huonekalujen uusi järjestys, uudet lelut ja materiaalit saattavat aiheuttaa stressiä. Suuret juhlat, retket ja tempaukset kuvitellaan yleensä iloisiksi yllätyksiksi lapsille. Isot meluiset juhlat, retket saattavat kuitenkin aiheuttaa lapselle paljon vaikeasti hallittavia tunteita. Lapsi saattaa tuntea itsensä avuttomaksi ja hämmentyneeksi. Lapset käyvät ylikierroksilla, heidän sisällään mylertää ja saa aikaiseksi kiihkeitä tunneilmaisuja kuten kiljuntaa ja liian kovaa naurua. Tämä päättyy usein itkuun ja kiukutteluun. Mikäli tämän tyyppisiä muutoksia valmistellaan lapsille, siinä tapauksessa he selviävät kohtuullisen hyvin näistä stressitekijöistä. Päiväkodin henkilökunnan on tärkeää arvioida lapsen stressin laatua ja voimakkuutta, sillä lasta voidaan auttaa tällaisissa tilanteissa. Sopiva määrä stressiä vie lapsen kehitystä eteenpäin, kun taas jos se ylittää lapsen sietokyvyn, se on lapsen kehitykselle haitallista. (Lund 2006.)

3 LAPSEN MIELI JA KIELI

3.1 Lapsen kognitiivinen kehitys

Bergströmin (2009) mukaan lapsen aivot eivät ole puolivalmiit kuten aiemmin on ajateltu, vaan ne ovat täydelliset lapsen aivot (Bergström 2009, 124). Lapsen ajattelu ei ole myöskään rajoittuneempaa kuin aikuisen ajattelu, vaan se on erilaista aikuisen ajatteluun verrattuna. Lapsella on mahdollisuudet kehittää ajatteluaan aikuisen avulla, joka järjestää tilaisuuksia ja välineitä leikkiin sekä tutkimuksiin. Havaintojen tekeminen muodostaa yhden tärkeän osan ajattelusta. Lapsi yhdistää havaintoja ja kokemuksia, jotka ovat sidoksissa toimintaan. Ajatteluaan lapsi harjoittaa muun muassa kokeilemalla ja leikkimällä. (Karlsson & Riihelä 1991, 19.)

Aivojen kehitys on itseohjautuvaa, ja näin myös käytöstä riippuvaisia, niin että kokemusten toistuminen vahvistaa tiettyjä aivotoimintoja. Mikäli toistot ovat myönteisiä lapsen kannalta, kuten esimerkiksi lasta ruokitaan ajallaan, silloin kun hänellä on näl-

kä, niin lapselle muotoutuu myönteinen kuva itsestään. Perintötekijöillä ja ympäristöllä on myös yhteys aivojen kehittymiseen, kuten muuhunkin lapsen kasvuun ja kehitykseen. Lapsi tarvitsee rauhan kasvulleen. Jatkuvuus, pysyvyys, säännöllisyys, turvallisuus, rakkaus sekä tunteiden jakaminen lapsen kanssa ovat kaikkein parhaita aivojen kehityksen kannalta. (Mäkelä 2009, 64.)

Aivojen kehitys on kiihkeimmillään noin kolme kuukautta ennen syntymää, ja se jatkuu kolmeen ikävuoteen saakka. Aivot kehittyvät tämän vaiheen jälkeenkin, mutta hitaammin. Varhaiset vuodet ovat tärkeimmät etenkin mielen rakentumisen kannalta. Aivojen kehitys etenee alkeellisimmista osista kehittyneempiin, ja ne voidaan jakaa rakenteellisesti ja toiminnallisesti kolmeen kerrokseen. Ensimmäisenä kehittyy aivorunko, sitten aivorungon ja isojen aivojen välikerros, jota kutsutaan limbiseksi järjestelmäksi. Tämän kerroksen kiihkein kehitysvaihe alkaa kaksi kuukautta syntymän jälkeen ja jatkuu noin puolentoista vuoden ikään saakka. Limbisen järjestelmän jälkeen kehittyy isoaiukuori, jolloin lapsi on hieman alle kaksivuotias. Ihmisen aivot kehittyvät hitaasti, ja se selittää osaltaan ihmisen lapsuusajan pituuden verrattuna muihin lajeihin. (Mäkelä 2006, 14 -16; Mäkelä 2009, 64.)

Lapsen ajattelevan ja yhdistelevän aivokuoren kehitys alkaa suurin piirtein 1,5-vuoden iässä ja se jatkuu nuoruusikään asti. Aivojen oikea ja vasen puolisko käsittelevät tietoa kahdella eri tavalla samanaikaisesti. Oikeapuoli aivoista yhdistelee ja näkee kokonaisuuksia ja vasen puoli erottelee ja yksilöi havaintoja. Oikea puoli aivoista on tunnepuoli ja vasen puolestaan tietoisesta ajattelun ja järjen puoli. Vasen puoli kehittyy oikean puolen jälkeen. Aivojen kehitys on voimakkaimmillaan noin 2 - 3-vuoden iässä, jolloin vasen puoli hallitsee lapsen käytöstä, esimerkiksi lapsi on ehdottomasti omaa mieltä. Noin kahden vuoden iässä lapselle kehittyy oman toiminnan suunnittelukyky, mikä tarkoittaa esimerkiksi, että hän kykenee siirtämään vaikkapa tuolin itselleen sopivaan paikkaan. (Mäkelä 2009, 66.)

Neljävuotiaan lapsen aivojen kehitys on kiihkeää. Se näkyy lapsen sujuvampana puheen tuottamisena ja kielen ymmärtämisenä. Lapsi kyselee ja puhuu paljon, ja se on merkki aivojen loistavasta kehitymisestä. Myös mielikuvitus on tämän ikäisellä lapsella erittäin vilkas. Noin kuusivuotiaalla lapsella tapahtuu aivojen kehityksessä merkittävä laadullinen muutos. Lapsi kykenee esimerkiksi luokittelemaan esineitä, ja hän pystyy yhdistelemään erilaisia asioita, myös syy- ja seuraussuhteet tämän ikäinen lapsi

kykenee ymmärtämään paremmin. Lapsi ei ajattele enää samalla tavoin kuin pienempi lapsi, ja hänelle saattaa tulla uusi kokemus esimerkiksi ajan kulusta; aika kuluu nopeammin kuin aikaisemmin. Pikkulapsi vaiheeseen kuuluva ajattomuuden tunne häviää. (Mäkelä 2009, 67.)

3.2 Lapsen kielen kehitys

Kielen kehitys on riippuvainen lapsen aivotointojen kehityksestä sekä ympäristöstä. Kielen oppiminen edellyttää myös lapsen omaa toimintaa, ja sen kautta tapahtuvaa oivaltamista. Jotta lapsi pystyy tuottamaan sanoja, tulee hänen myös ymmärtää sanojen merkitys ja osata ääntää ne sekä käyttää sanoja kommunikation välineenä. Toisen ikävuoden tienoilla lapsi alkaa ymmärtää kielen ja sosiaalisen toiminnan yhteyttä. Lapsi oivaltaa sanojen olevan erilaisten tapahtumien, kohteiden nimiä, joita voi yleistää tiettyjen sääntöjen mukaan. Lapsen puheen ja kielenkehitys ei ole yksiselitteinen kokonaisuus. Lapsen taidot kielenkehityksen osa-alueilla voivat olla tavallaan kuin eri ikätasolla. Sanaston laajuus, sanojen taivuttaminen, lauseiden rakentaminen ja kielen käyttäminen vuorovaikutuksen välineenä saattavat kehittyä eri aikaan samalla lapsella. (Lyytinen 2003, 48 - 52.)

Kieli tukee lapsen ajattelutoimintojen- ja kommunikatiivitoimintojen kehitystä. Kielen tehtävänä on toimia ajattelutoimintojen tukena ja se korostuu lapsen kasvaessa ongelmanratkaisujen, loogisen ajattelun ja kuvittelun alueella. Kielen hallintaan liittyvät valmiudet edesauttavat oppimisvalmiuksia. Leikit ja sadut liittyvät erityisesti lapsen kielen kehitykseen, sekä maailmankuvan syntymiseen. Kielen oppiminen on lapselle oma luova tapahtuma, johon jäljittely kuuluu tärkeänä osana prosessia. Päivittäiset toiminnat päivähoidossa ja kotona opettavat lapselle eri tilanteisiin liittyvää kieltä. (Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 29.)

Kaksi – kolmevuotias lapsi osaa ilmaista itseään puheen avulla. Lapsen sanavarastossa on jo noin 200 sanaa, joista hän käyttää eniten verbejä ja substantiiveja. Lapsi kuvaa näillä ympäristöään, esineitä, asioita ja niin edelleen. Lapsi osaa kahden - kolmen sana lauseita, ja jonkin verran taivuttaa sanoja. Kolme - neljä -vuotias lapsi osaa jo käyttää useamman sanan yhdistelmiä, ja hän osaa taivuttaa sanoja eri persoonamuodoissa ja aikamuodoissa. Lapsen puheessa esiintyy kuitenkin vielä hänen omia taivutuksia. Lapsi hallitsee kaikki vokaalit, mutta konsonanteissa saattaa olla vielä puutteita. Kielellinen tietoisuus ja kiinnostus erilaisiin sanaleikkeihin heräävät. Lapsi ymmär-

tää muitten puhetta ja tarinoita, mutta ei välttämättä ymmärrä yksittäisiä sanoja ja merkityksiä. Lapsi osaa keskustella ja puhua vuorotellen toisten kanssa, sekä kuunnella ja esittää kysymyksiä. Neljä - kuusi - vuotiaan lapsen puhe alkaa olla ja aikuisen puheen kaltaista, vaikka hänellä saattaa vielä olla taivutusvirheitä. Lapsi osaa ilmaista puheellaan tunteita, hän kykenee vertailemaan esineiden ja ihmisten ominaisuuksia ja tarkentamaan aikaan liittyviä ilmaisuja. Lapsi pystyy muistamaan ja toistamaan useita erillisiä sanoja ja numeroita. (Siiskonen, Aro & Lyytinen 2003, 126, 127.)

Kun lapsi kasvaa hän liittää eri leikeissään kielen eri toimintaan, jolloin omien kokemusten ja erityisesti leikin merkitys kielen oppimisessa korostuu. Kielen avulla lapsi säätelee suhteitaan, sekä kuvailee leikin etenemistä. Leikissä lapsi liittää kielen toimintaa, jolloin leikin merkitys korostuu kielen oppimisessa. Lapset kuvaavat omaa leikkiä puheella. Riittelyt ja hassuttelut ohjaavat lasta huomioimaan kielen muotoa ja harjaannuttamaan kielellisen tietoisuuden aluetta. Saduttaminen ja kaikenlainen luova toiminta kasvattaa lapsen luottamusta omiin kykyihin ja itsensä ilmaisemiseen. Kasvattajan tehtävänä on ohjata lapsen havaintoja, opettaa lapselle erilaisia toimintatapoja sekä kuvailla ja selittää tapahtumia. Lapselle on hyväksi tarjota ympäristö, joka tukee kielen kehitystä ja antaa virikkeitä. (Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 29, 30; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19, 20.)

3.3 Mielikuvat ja mielikuvitus

Bettelheimin (1998) mukaan lapsen ymmärryksen kehittymättömyydestä johtuvia aukkoja täyttää mielikuvitus (Bettelheim 1998, 77). Mikäli lapsen aivot ovat saaneet kehittyä vapaissa ja suotuisissa oloissa, niin hänen ajatuksissa liikkuu loputon määrä erilaisia sisäisiä kuvia ja erilaisten ajatusten muodoissa olevaa informaatiota kuten myös omia ajatuksia ja opittuja arvonormeja. Tätä kutsutaan lapsen mielikuvituselämäksi, jota voidaan kutsua myös ”mahdollisuuspilveksi”. Mahdollisuuksien maailma eli mielikuvitusta voidaan verrata unen maailmaan, joka on vapaa kaikesta aineellisesta ja sielullisesta ja niiden lainalaisuuksista. Tämä on ihmisen sisäisten mahdollisuuksien maailmaa ja suurin rikkaus, jota ihmisellä on. (Bergström 2009, 122 - 127.)

Mielikuvituskuvalla ja mielikuvalla on eroa siinä suhteessa, että mielikuva on ohuempi ja laimeampi, sillä se on lähellä muistikuvaa jostakin asiasta. Mielikuvituskuva on puolestaan luomus, esimerkiksi elokuva yleensä synnyttää mielikuvia, ja se yhdistelee muita mielikuvia, kun taas mielikuvituskuvia rakennetaan omassa mielessä lukiessa

tai kuunnellessa tarinoita. Nykylapset viettävät aikaa paljon tietokoneiden ja television äärellä. Mielikuvituskuvalla on oma erityislaatuinen merkitys lapselle kuin esimerkiksi valmiilla televisiokuvalla. Televisiokuva antaa kuvan ulkoapäin, kun taas mielikuvituskuva syntyy omasta mielen ja sielun voimasta, jossa lapsi käyttää luovuuttaan. Ero elokuvan katselemisella ja luetun kuuntelemisella tai lukemisella on sisäisten ja ulkoisten kuvien luonteella. Mielikuvitus on aktiivista luovaa toimintaa. Valmiiden elokuvien ja tietokoneen kuvien katselemisen aikana aivot työskentelevät joutokäynnillä ja hieno- ja karkeamotoriikka sekä aistit saavat vähemmän virikkeitä, mitä ne tarvitsevat kehittyäkseen. Mielikuvituskuvia luodessa ja kuvitellessa lapsi voi kokea erilaisia tunteita kuten iloa, surua, rakkautta ja vihaa paljon syvemmin kuin valmiita kuvia katsellen. (Jantunen 2007, 68 - 70.)

Lapsella alkaa mielikuvanmuodostumiskyky aistimuksesta toisella - kolmannella ikävuodella, jolloin lapsi alkaa ymmärtää pieniä kertomuksia. Tähän aikaan lapsi alkaa myös eläytyä omissa mielikuvitusmaailmoissaan. Lapsen ajattelu ja viisaus eivät kehity itsestään, vaan ne kehittyvät yhdessä tunteen sekä tahdon kanssa. Mielikuvitusmuodostus siis kehittää lapsessa myös tunnetta ja tahtoa. Mielikuvituksen kautta lapsi oppii ymmärtämään omaa itseään ja suhdettaan muuhun ympärillä olevaan. Lapset saavat nykyaikana liikaa virikkeitä, jotka tappavat oman mielikuvituksen ja sen kehittymisen. Lapsen maailmaa tulisikin pehmentää enemmän, niin että hänen oma mielikuvitus kehittyisi. Mikäli lapsilta kielletään mielikuvat, lapsi joutuu yksin liian kovaan maailmaan, jota hän ei kykene hallitsemaan omalla järjellään. Mikäli aikuinen kykenee kohoamaan lapsen tasolle siinä mielessä, ettei esitä liian teoreettisia mielipiteitä, esimerkiksi luonnosta, vaan löytää metsästä tunnelman ja sieltä kohoavat kuvat, niin silloin hän kykenee herättämään lapsessa taiteilijan, joka asuu hänen sisimmässään. Lapsessa kumpuaa silloin mielikuvia, eikä mikään hänestä nouseva mielikuva ole väärä vaan ne kuvat, joita hän luo vastaavat hänen kehitystasoaan ja tarvettaan sillä hetkellä. (Jantunen 2009, 48 - 50.)

Mitä pienempi lapsi sitä yksinkertaisemmat satukuvat hänelle riittävät. Lapsi elää sadussa ja hän ei tarvitse paljon apuja, kun jo mielikuvat syntyvät hänen mielessään. Aikuisen tehtäväksi jää auttaa lasta, jotta mielikuvat tulevat ulos hänestä. Monesti jokin yksinkertainen pieni lause, joka on syntynyt lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta saattaa olla monin kerroin hienompi kuin monimutkainen valmiiksi tehty sa-

tu. Mielikuvitushahmot ja mielikuvat auttavat lasta myös monesti vaikeidenkin asioiden yli. (Jantunen 2009, 51 - 52.)

Lapsen kuvittelumaailmassa, esimerkiksi satuja kuunnellessaan hän voi ajatella satujen liittyvän johonkin kaukaiseen maahan, kunnes myöhemmin hän käsittää ne mielikuvituksen tuotteiksi. Jotta ihminen kykenee kuvittelemaan jotain asioita, se edellyttää mielikuvia jotka eivät ole samanlaisia kuin havainnot esimerkiksi väreiltään tai yksityiskohdiltaan, eivätkä näy koko näkökentässä. Kuvien luominen mieleen ja niiden muistaminen edellyttää tietoista toimintaa. Sadun seuraaminen lapselta vaatii kykyä muodostaa mielikuvia ja kykyä muuttaa niitä tarinan edetessä. Eri kulttuureissa on asioita, jotka periytyvät satujen kautta. Esimerkiksi Suomessa jo kaksivuotiaat tietävät vaikkapa miltä tontut näyttävät ja he ovat myös nähneet niitä, näin mielikuvat perustuvat sekä havaintoihin että mielikuviin. Suurin osa hahmoista näkyy kirjoissa tai elokuvissa, mutta onneksi löytyy vielä hahmoja, joista voi muodostaa itse oman mielikuvan. (Ylönen 2000, 35, 36.)

Ihminen, jolla on hyvä mielikuvitus omaa rikkaan sisäisen elämän. Tällainen ihminen ei tunne itseään koskaan yksinäiseksi ja tyhjäksi, vaan hänellä on kyky kokea monenlaisia tunteita ja hän elää voimakkaasti ja pystyy ilmaisemaan tunteet jonkin taiteen tai tieteiden kautta. Tällainen ihminen on luova ja hän kykenee antamaan toiselle jotain ja saa myös siitä itselleen. On tärkeää ruokkia lasta oikeanlaisilla mielikuvilla, sillä ilman satuja kasvanut lapsi on kuin kuihtunut kasvi, joka ei koskaan voi puhjeta täyteen loistoon. Sadun ja leikin maailmassa lapsen mielikuvitus vahvistuu ja myöhemmin hänelle muodostuu kyky ajatella selkeästi ja rikkaasti. (Haapaniemi 2009, 41, 46.)

3.4 Lapsen tunnemaailma

Mäkelä viittaa Sternin (1985) tutkimukseen lapsen tunteiden kehityksestä, jossa todetaan, että lapsen perusvalmius tunteiden kokemiseen vahvistuu silloin, kun hän saa kokea niitä aikuisen kanssa yhdessä. Tunteet tulevat lapselle tutuiksi, ja näin ne jäsentyvät suhteessa toisten tunteiden kanssa. Aikuinen ikään kuin peilaa tunteita lapsen äänen painollaan, ilmeillään ja eleillään. Nämä viestintäväylät pysyvät läpi koko elämän. Silloin, kun esimerkiksi pieni lapsi saa oman viestinsä vahvistettuna takaisin, hänen oma vireystilansa nousee ja stressikeskus rauhoittuu. Tällainen viestien palautuminen vahvistaa myönteisiä tunteita, samoin vaikeammat tunteet tyyntyvät nope-

ammin kuin vain pelkästään fyysisen rauhoittamisen keinoja käytettäessä. (Mäkelä 2006, 26.)

Tunneaivokuori alkaa lapsella kehittyä 2 - 8 kuukauden iässä. Lapsi alkaa olla eri tavalla kiinnostunut ympäristöstään, ja hän alkaa matkia ilmeitä ja tavoitella tunteita, joita erilaisiin ilmeisiin liittyy. Tunnekokemukset herkistävät hermostossa tiettyjä soluja, jotka odottavat vastaavia kokemuksia myöhemmin, näin nämä muovaavat aivojen toiminnallisia rakenteita. Aivojen tunnekuori kypsyy lapsella noin 1,5 vuoden ikään saakka. Tämä kehitysvaihe näkyy siinä, että lapsi kiintyy muutamaan harvan ihmiseen ja hän vierastaa muita. Lapsi tarkastaa myös vanhempien kasvoilta esimerkiksi onko jokin asia vaarallinen tai turvallinen, ja hän kykenee suuntaamaan huomionsa samaan kohteeseen kuin vanhempi. (Mäkelä 2009, 65.) Lapsen tunnemuisti kehittyy kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa. Leikin ja hoivaamisen yhteydessä lapsi oppii yhdistämään, miten häntä hoivaava aikuinen ilmaisee tunteitaan erilaisin ilmein, elein, liikkein ja äänensävyin. (Silven & Kouvo 2010, 81.)

Aikuisen ja lapsen välinen suhde on tärkeä lapsen eloonjäämisen kannalta. Pienellä vauvalla ei ole sanoja, mutta hänellä on kyky tulkita ilmeitä ja eleitä. Vauva oppii sen, että hänen reaktioillaan on vaikutusta muihin ja muut reagoivat häneen. Tämä ”vuorovaikutustanssiksi” kutsuttu tilanne on emotionaalinen yhdessä jaettua ja yhdessä vaikuttua tapahtumien kulkua, joka on edellytys terveelle kiintymiselle. Jaettu ilo on yksi tärkeimmistä asioista pienen lapsen kasvussa. Hyvä aikuinen näkee lapsesta, milloin tämä tarvitsee lohdutusta, ja hän kykenee sitä antamaan. Mielen tasolla lapsen kypsyttämättömät aivot kohtaavat aikuisen kypsyneet aivot, ja kypsyttämättömät aivot käyttävät kypsiä aivotoimintoja hyödyksi siten, että lapsen omat aivojen prosessit organisoituvat. Lapsen mieli järjestäytyy vain ja ainoastaan järjestäytyneemmän mielen rinnalla. Mäkelä tuo esiin Sternin (1985) määritelmän aikuisesta, joka on lapselle ikään kuin *itseä säätelevä toinen*. (Tuovila 2008, 34, 35; Mäkelä 2006, 28.)

Hollon (1932) mukaan tunne-elämällä on oma paikkansa kasvatuksessa. Tunneilman kehittämisellä pyritään laajempaan sympaattiseen suhtautumiseen ja sisäiseen rikkauteen. (Hollo 1932, 7.) Kaikki, mitä ihminen oppii elämässään, sisältää tunnevuorovaikutuksen toiseen ihmiseen. Myöhemminkin ihmisellä on jossain tavallaan kuin sisäistetty ”toinen”, vanhempi, hoitaja, opettaja tai työnohjaaja. Lapsi on tunnesuhteessa vanhempiinsa, ja jotta hän kykenee kodin ulkopuoliseen hoitoon, hänen

on kyettävä irtautumaan jollain lailla tästä riippuvuussuhteesta. Lapsi työstää omia tunteitaan leikin, satujen ja mielikuvien avulla. (Sinkkonen 2009, 118, 119.)

Haastattelussa Pulkkinen (2009) sanoo, että päivähoito on paikka, jossa on erinomainen tilaisuus ruokkia lapsen tunne-elämää taiteen, tarinoiden ja leikkien kautta. Suomessa lasten tunne-elämän kehitys jää usein vähäiseksi, sillä suomen työmarkkinat säätelevät pitkälti lasten päivähoiton pituutta. Lasten edellytetään sopeutuvan pitkiin päivähoitopäiviin sekä stressiin. Tärkeää olisi paneutua miettimään myös lapsen voimavarojen kehittymistä. Mikäli lapsi joutuu käyttämään suurimman osan voimavaroistaan sopeutumiseen, se heijastuu hänen kehitykseensä, oppimiseen sekä tunne-elämäänsä. Turvallinen, rauhallinen ympäristö auttaa lapsen kehitystä niin, että lapsella on voimia leikkiin, oppimiseen sekä ihmissuhteisiin. (Luhtasaari 2009, 34.)

Hollon (1932) mukaan mielikuvituksen kautta kulkee tie tunteisiin (Hollo 1932, 9). Alle kouluikäinen lapsi elää pitkälti tunteiden ja mielikuvituksen varassa, minkä jälkeen looginen ajattelu alkaa vallata lapsen ajattelua. Huomattavaa on, että mikäli lapselta jää jokin kehitysvaiheeseen liittyvä tieto puuttumaan, niin sitä ei voi lisätä myöhemmin. Ihmisen elämään tarvittava tunnepohja ja mielikuviutus kehittyvät ensimmäisten vuosien aikana. Yleensä kuitenkin lapset saavat riittävästi kokemuksia, jotka kehittävät näitä alueita. (Tahkokallio 1997, 23.) Koska lapsen maailmassa tunteet ovat hyvin lähellä elämää, niin sadut ovat hyvä keino rakentaa lapsen maailmaa. Satujen kautta lapselle voi opettaa erilaisia tunteita. Tunteet ovat mukana lapsen kuvitteellisuuden kehittämisessä, eikä lapsi erittele kuvittelunsa tuloksia vaan hän luottaa niihin täysin. (Ylönen 2000, 33.)

4 LUOVA LAPSI

4.1 Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapsen taiteelliset kokemukset syntyvät musiikin, kuvien, tanssin ja draaman avulla. Taidekokemusten kautta lapsella on mahdollisuus kokea mielikuviutusmaailma, jonka tekee leikin todeksi. Lapsella on mahdollisuus kehittyä yksilönä ja ryhmän jäsenenä taiteen avulla ja varhaislapsuudessa saatujen taiteellisten kokemusten kautta hän oppii arvostamaan taidetta ja kulttuuria. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23, 24.)

Taiteessa ja leikissä on paljon samoja piirteitä kuin luovuudessa ja mielikuvituksessa. Yleisesti ajatellaan, että kuvallinen ilmaisu ja kuvataidekasvatus kuuluvat vain niille, joilla siihen on lahjakkuutta. Kun katselee päiväkodissa leikkiviä lapsia, jotka innoitautuvat ajatusleikkeihin ja uppoutuvat mielikuviansa piirtäessään, niin voi vain ihmetellä, miksi kuvataidekasvatusta ei voisi antaa myös pienille lapsille. Kuvataidekasvatusta olisikin parasta antaa leikkien kautta. Esimerkiksi silloin, kun lapsia pyydetään vaikkapa piirtämään koira, ne lapset, joilla on henkilökohtaisia havaintoja paljon koirasta ja jotka kokevat osaavansa piirtää, ryhtyvät heti työhön, mutta ne lapset, joilla kokemukset ja mielikuvat puuttuvat tai ovat vähäisiä niin, he turhautuvat ja luopuvat. Nämä lapset tekevät myös omat johtopäätöksensä kyvyistään piirtäjänä. Mutta jos pyytää lapsia leikkimään koira, liikkumaan, esittämään erilaisia rotuja ja käyttäytymään koiramaisesti, niin silloin heidät valtaa hilpeys, näin leikki virittää lapsille kokemuksia, joiden varaan he voivat rakentaa niin kuvallisia kuin sanallisia ilmaisuja. (Piironen 2004, 316, 317.)

Lapsuuden kuvataidekasvatuksen tavoitteena on herkistää lapsen aisti- ja havaintotoimintoja. Kun lapsen kanssa ihmetellään ja hämmästellään kaikkea ympärillä olevaa, niin silloin valmennetaan lasta tietoisesti näkemään ja katsomaan, kuten esimerkiksi valon leikkiä tai talvisia sinisiä hetkiä. Lapsen luovuutta kehitetään ja tuetaan, kun lapsen annetaan kokeilla erilaisia materiaaleja, ratkaista ongelmia ja ylittää omia rajojaan. Kuvallisessa työskentelyssä mielikuvilla on suuri merkitys, ne syntyvät havaintojen kautta, joita lapsi on tehnyt joko itsekseen tai aikuisen kanssa. (Rusanen 2009, 48, 49.)

Havainnointi taidekasvatuksessa ei ole pelkästään passiivista vastaanottamista, vaan se on luova prosessi, jota on mahdollisuus harjoittaa. Silloin kun lapsi havaitsee jotain uutta, niin on hyvä huomioida se ja osoittaa mielenkiintoa. Lapsen pitäisi oppia luottamaan omiin havaintoihinsa ja aisteihinsa sekä kokemukseensa. Olisi hyvä, jos kaikkia aisteja kehitettäisiin samanaikaisesti, sillä se kehittää lapsessa luovaa ja uutta rakentavaa ajattelua, joka taas perustuu mielikuvitukseen, älyyn ja kykyyn kokea herkkää. (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1991, 12.)

Luovuus tuottaa useimmiten myönteisiä mielikuvia, sillä taide-elämykset kuten musiikki, elokuvat, tanssi, teatteri ja kauniit maalaukset tuottavat mielihyvää. Luovuus ei ole vain harvojen ihmisten etuoikeus vaan se on mahdollista kaikille, mikäli siihen

annetaan lupa jo lapsuudesta lähtien. Monesti lapsen luovuus tapetaan tietämättä, vahingossa huomauttelemalla lapselle esimerkiksi ettei tämä osaa laulaa tai taivas ei voi olla muun väriinen kuin sininen ja niin edelleen. Luovan lapsen tunnistaa vilkkaasta mielikuvituksesta, persoonallisuudesta joustavuudesta sekä tulisesta sisäisestä innostuneisuudesta johonkin harrastukseen. Ympäristö antaa lapselle mahdollisuuden toteuttaa itseään tai sitten tukahduttaa sen. Lapsi luonnostaan rakentelee, tanssii, laulaa, käyttää värejä. Lapsen luovuuden tukemisessa on tärkeää muun muassa sisäisen motivaation tukeminen, rohkaiseminen, kannustaminen ja kunnioittaminen. (Uusikylä 2001, 14, 15, 21.)

Kuvat ovat lapselle tärkeitä, sillä lapsen ajattelu on ennen sanallista ajattelua kuvallista. Kuvia katsellessaan pieni lapsi oppii tavallaan kuin näkemään kuvien viivojen ja pintojen avulla mitä kuva esittää. Kuvien näkeminen ja muuntaminen aivoissa todelliseksi, kolmiulotteiseksi ja oikean kokoiseksi ei ole itsestään selvää, sillä lapsen kokemustausta on vielä vähäistä. Esimerkiksi se, että jokin esine tai puu on paperilla pienempi kuin luonnossa on aikuiselle itsestään selvä asia, joten harvoin aikuisen tulee ajateltua asiaa lapsen näkökulmasta. Lapselle kuvat muodostuvat esteettisiksi elämyksiksi, sillä hänen on helppo ymmärtää ja nauttia kuvallisen ilmaisun kautta. Elämyksillä, niin kuvallisilla kuin muillakin on merkitystä koko elämälle. Lapsen ”kehityskunat” ovat avoinna ja otollisimmillaan tietyissä kehitysvaiheissa, näköaistin osalta kehitysvaihe on parhaimmillaan noin yhden vuoden iässä. (Hatva 1997, 29, 31.)

Varhaiskasvattaja on henkilö, joka vastaa päivähoidossa lapsen taiteellisen, esteettisen ja kulttuurisen kasvatuksen toteutumisesta, joka toteutuu parhaiten muun muassa kuvataiteen, draaman, tanssin kirjallisuuden ja liikunnan avulla. Päivähoidon arjessa voi käyttää taidetta kaikessa toiminnassa, kuten esimerkiksi pukemistilanteissa loruttelua. Kasvattaja luo lapselle puitteet ja antaa mahdollisuuden esteettisiin kokemuksiin, samalla hän tukee lapsen aistien käyttöä, antaa mahdollisuuden intensiiviseen läsnäoloon sekä hämmästylyyn ja ihmettelyyn. Varhaiskasvatus on sekä pedagogista että kulttuurista kasvattamista. Laadukkaalla päivähoidolla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen erilaisissa taustoissa ilmeneviin eroihin ja tasoittaa lasten sosioekonomista taustaa, niin että kaikista yhteiskuntaluokista ja kulttuurisista ryhmistä tuleville lapsille on samat oikeudet saada kokea lapsille suunnattua kulttuuria ja taidetta. (Ruokonen & Rusanen 2009, 10, 11.)

4.2 Lapsen kuva- ja sanataiteelliset oikeusturvajulistukset

Hyvän taito- ja taideaineiden opetuksen saamista päiväkodeissa pidetään lapsen oikeutena ja lasten taidekasvatuksessa olevia keskeisiä periaatteita on pohdittu muun muassa musiikin, kuvataiteen, liikunnan, käsityön, draaman, tanssin ja sanataiteen opetuksessa. Näistä periaatteista on koottu lasten taito- ja taideaineiden oikeusturvajulistukset. Julistuksiin on kirjattu tärkeitä periaatteita, toiminnan filosofiaa, arvoja sekä opetuksen lähtökohtia. Julistuksissa esitetään asiat lasten oikeutena ja varsinkin oikeus toimintaan tulee vahvasti esille. Taito- ja taideaineiden opettaminen nähdään tärkeänä tekijänä lapsen kokonaiskehityksen tukijanaan. Lapsilähtöisyys ja lapsikeskeisyys näkyvät näissä oikeusturvajulistuksissa, jotka ovat koko toiminnan perustana. Ilon ja riemun, elämyksen, kokemisen, onnistumisen kokemuksen ja yhdessä tekeminen näkyvät myös näissä julistuksissa. Parhaissa tapauksissa nämä kokemukset vahvistavat lasten mielihyvän ja nautintojen kokemiseen, positiiviseen minäkuvan rakentumiseen, itsensä ja ympäristönsä tuntemiseen, vuorovaikutusta toiseen ihmiseen sekä omien tunteiden kokemiseen ja käsittelemiseen. (Ruismäki 2008, 142, 143.)

Aikuinen on kanava luomaan lapselle rikkaita kokemuksia ja positiivisia elämyksiä. Kun lapselle tarjotaan monipuolisesti erilaisia taito- ja taideaineita, hän saattaa löytää itselleen läheisimmän keinon ilmaista itseään. Lasta tulisi perehdyttää omaan kulttuuriin ja perinteisiin ja sen tarinoihin, loruihin, peleihin, leikkeihin, lauluihin, arkkitehtuuriin, kuvataiteeseen, musiikkiin ja niin edelleen. Aikuinen on mahdollisuuksien tarjoaja, joka järjestää lapselle monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä kannustavassa, turvallisessa, rohkaisevassa ja asiantuntevassa ilmapiirissä. Lähtökohtana tulisi olla lapsen oma mielenkiinnon kohde. Aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle hänen kehitystasoa vastaavia tehtäviä, joissa lasta ohjataan löytämään ratkaisuja itse. Lasta rohkaistaan ilmaisemaan tunteitaan ja luovuuttaan. Lasta ei pidä hoputtaa tekemään asioita vaan luovuuteen on annettava aikaa ja tilaa. Kasvatuksessa tulee huomioida kaikki aistit ja käyttää niitä tasapuolisesti. Positiivinen minäkuva luo pohjan lapsen työskentelylle, myös toisten hyväksyminen, suvaitseminen sekä armollisuus itseä ja muita kohtaan kehittyy taidekasvatuksen myötä. Nämä oikeusturvajulistukset on tehty sen vuoksi, että nähtäisiin, mitä oikeuksia lapsilla on hyvään taito- ja taideaineiden kasvatukseen. (Ruismäki 2008, 146 - 150.)

Lapsen kuvataiteen oikeusturvajulistus

1. *Lapsella on oikeus tuntea tekemisen iloa ja saada onnistumisen kokemuksia kuvataiteiden kautta.*
2. *Lapsella on oikeus monipuolisiin materiaaleihin ja hyväkuntoisiin välineisiin.*
3. *Lapsella on oikeus kokeilla ja saada innostunutta ja asiantuntevaa ohjausta eri ilmaisu- ja työskentelytapoihin.*
4. *Lapsella tulisi olla mahdollisuus toteuttaa kuvailmaisua omalla tavallaan, oikeus olla luova, tehdä alusta loppuun itse.*
5. *Tehtävät tulee suunnitella lapsen tarpeiden mukaan, eikä vanhempien ja opettajan.*
6. *Jokaisen lapsen tulee saada elämyksiä ja ilmaista mielipiteitään erilaisista kuvataiteista.*
7. *Jokaisen lapsen tulee saada oikeudenmukaista, reilua ja kannustavaa palautetta omista töistään ja työskentelystään omien tarpeidensa mukaan.*
8. *Lapsen tulee saada esitellä omat työnsä sekä työtä että työskentelytapaa tulee arvostaa aidosti.*
9. *Lapsella on oikeus vuorovaikutukseen kuvallista ilmaisua harjoittavan aikuisen kanssa.*
10. *Ympäristön tulee tukea ja innostaa lapsen kokonaisvaltaisia taidekokemuksia rajoittumatta sisätiloihin ja oppitukioihin. (Ruismäki 2008, 143.)*

Lapsen sanataiteellinen oikeusturvajulistus

*Anna lapselle kieli ja mieli.
Anna lapselle sanoja, ajatuksia
loruja, lauseita, satukuvia, tarinoita;
ne ovat mielen rakennusaineita,
puikulaperunaa ja punaista lohta.*

*Anna lapselle sanoja, unelmia, haaveita;
tunteita, elämyksiä, joita sanoiksi
pukea, joita ilmaista ulos tuhansin tavoin
ja tapailla omin sanoin.*

*Anna lapselle sanoja,
kertomisen ja kuuntelemisen lahja,
lukemisen ja tietämisen avaimia,
jotka avaavat portit uusiin mahdollisuuksiin,
uusiin maailmoihin.*

*Anna lapselle kieli, joka laulaa ja puhuu:
sanoja jotka vievät eteenpäin;
johdattavat hyvään elämään,
ihmisten yhteyteen ja iloon;
luovuuteen, jaettuun leipään
työhön ja rakkauteen.*

*Anna lapselle satujen puu,
taikojen metsä,
missä vaeltavat haltijat ja peikot.
Pegasoksen siivin kannata lasta,
sanataiteen maailmaan. (Ruismäki 2008, 146.)*

4.3 Sadutus

Sadutus on suomalainen menetelmä, joka on melko uusi tapa lähestyä lasta. Sadutuksen eri välineitä voivat olla esimerkiksi kerronta, kuuntelu, lukeminen sekä lasten että aikuisten ajatusten kirjaaminen. Sadutuksen keskeisenä tekijänä on toisen kunnioittaminen, sillä se on ikään kuin toisen ihmisen maailmaan sukeltamista. Sadutuksessa voidaan tuoda esille erilaisia elämään kuuluvia asioita kuten iloa, mielikuvitusta ja surua. Sadutusta voi käyttää missä vain ja kenelle vain. Saduttaessa lasta tai lapsiryhmää pyydetään kertomaan satu tai oma kertomus, jonka aikuinen kirjaa sanatarkasti ylös. Sadutuksen tarkoituksena ei ole opettaa lukemista tai itseilmaisua, vaan sen tarkoituksena on ennen kaikkea harrastaa vastavuoroista kulttuuria, jossa kuullaan myös lasta. Lapsen päätös on se, millaisen tarinan hän kertoo, sekä hänellä on oikeus esittää tarinansa myös muilla keinoilla kuten tanssilla, musiikilla, kuvilla tai rakentamalla. Sadutus vaikuttaa parhaiten silloin, kun sitä harrastetaan säännöllisesti, ja se on erinomainen keino aikuisille ottaa lapset mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. (Karlsson 2008, 9, 10.)

Sadutus on kuin leikkiin kutsu, joka sisältää eri vaiheita, jotka ovat: kirjoittaminen, lukeminen ja kertojan toivomat korjaukset. Saduttaessa ei ennakoida, ohjata keskustelua eikä arvioida kertomusta. Kertoja päättää, mitä sanoo ja mitä jättää sanomatta. Sadutuksella on monta vaikutusta, sillä se yhdistää, lähentää rohkaisee ja lohduttaa. Saduttaminen pysäyttää myös kiireen, ja se auttaa lasta ja aikuista keskittymään siihen, mikä on oleellista eli niihin viesteihin, mitä lapsi kertoessaan satua viestittää. Sadutuksen avulla voi käsitellä tunteita, ja se innostaa ja jakaa kokemuksia. (Riihelä 2004, 189.)

Sadutuksessa ovat sadutettava ja saduttaja. Sadutettava on kertomuksen kertoja, jolla on oikeus omaan tarinaansa. Kertojalla on oikeus päättää, kenelle satu luetaan, missä sitä käytetään tai julkaistaan. Perussadutuksessa kirjataan sadutettavan tarina sana tarkasti ilman varsinaista aihetta. Aihesadutuksessa puolestaan kerrotaan tarina yhdessä sovitusta aiheesta kuitenkin niin, että kertoja sanoo, mistä haluaa kertoa, ei saduttaja. Mikäli lasta pyytää kertomaan valmiista aiheesta, se on tavallaan kuin aikuisen tekemä tehtävä lapselle. Saduttamisessa aikuiselta vaaditaan uutta tapaa ajatella niin, ettei aikuinen tee valmista lapselle vaan tehdään asioita yhdessä lasten kanssa. Sadutus vaatii aikuiselta rohkeutta heittäytyä lapsen maailmaan sekä herkkyyttä kuunnella ja

nähdä lasta. Sadutusdokumentointi on sitä, kun saduttaja kirjaa lasten nähden, mitä puhutaan ja kerrotaan. Myöhemmin saduttaja lukee mitä on kirjoittanut ylös. (Karls-son 2008, 12, 127.)

Saduttamista on parasta harjoittaa samoissa kiinteissä pienryhmissä. Pienessä ryhmäs-ssä lapsi saa mahdollisuuden tuoda julki ajatuksiaan ja hän tulee kuulluksi. Suuressa ryhmässä toiminta muuttuu pakosta aikuiskeskiseksi, jossa aikuinen puhuu suurim-man osan ajasta ja antaa lapsille valmiiksi suunniteltuja tehtäviä. Lapsista muodostetut pienryhmät ovat toimivuudeltaan parhaita, mikäli niissä on noin neljä - viisi lasta. Lapset voivat olla eri-ikäisiä tyttöjä ja poikia. (Karls-son 2008, 85.)

4.3.1 Satujen vaikutus lapseen

Bettelheimin mukaan satu kertoo lapsesta itsestään ja samalla edistää lapsen persoo-nallisuuden kehitystä. Satu rikastuttaa lapsen elämää ja taideteoksena koskettaa lasta syvästi. Satu lumoo silloin, kun antautuu täydellisesti niiden vietäväksi. (Bettelheim 1998, 20.) Pieni lapsi eläytyy ja tempautuu satujen maailmaan ja imee niistä voimaa sekä rakennusaineita omaan kasvuun ja elämään. Lapsen tarve saada kokea sadun maailma on niin suuri, että hän kykenee rakentamaan sadun maailman ihan mistä vaan. Lapset ovat luoneet omia satujen valtakuntia, omia piilopaikkoja, joissa he ovat olleet mielikuvitus ystäviensä kanssa prinsseinä, merirosvoina ja prinsessoina. Vielä aikuisenakin se aika tuntuu ihanalta ajalta. Tämän maailman ja sadun välinen raja on hyvin ohut, ja lapsi tarvitsee vain pienen sysäyksen aukaistakseen oman sisäisen maa-ilmansa. (Haapaniemi 2009, 40 - 46.)

Sadut tuottavat iloa ja opettavat lapselle asioita suoraan sellaisessa muodossa, jota lapsi ymmärtää. Satujen avulla lapsi oppii maailmasta, elämästä sekä omasta itsestään. Satu antaa erilaisia ratkaisumalleja, jolloin lapsella on mahdollisuus miettiä niitä omassa mielessään ja käyttää mielikuvitustaan. Lapsen tapa ajatella ja sadun etene-mistapa ovat samanlaisia, siksi satu vaikuttaa lapseen niin voimakkaasti. Todelliset kertomukset ovat liian ristiriitaisia lapsen sisäisen maailman kanssa, sillä niistä lapsi saa niistä paljon tietoa, mutta hänen mielensä ei rikastu. (Bettelheim 1998, 58, 68.)

Satu vastaa lapsen erilaisia sisäisiä tunteita, ja hän tunnistaa itse, milloin mikäkin satu vastaa hänen sisäistä tilaansa. Samaa satua on kuitenkin luettava lapselle useamman kerran, jotta hän tunnistaa siitä oman tilansa. Lapselle on annettava aikaa oivaltaa sa-

dun merkitys, siksi ei pitäisi lukea toista satua heti toisen perään, vaan antaa lapsen miettiä sadun merkitystä. (Bettelheim 1998, 73, 74.)

4.3.2 Lapsen omat tarinat

Lapsi alkaa kertoa tarinoita jo noin toisen ikävuoden aikana, jolloin hän alkaa tuoda esille yksittäisiä asioita ja tapahtumia keskustellessaan aikuisen kanssa. Lapsi alkaa kertoa itse tarinoita, ja niiden pituus ja yksityiskohtien määrä lisääntyy, kun lapsi on noin kolme - viisivuotias. Keskimäärin kolmevuotiaan tarinoissa yhdistyy kaksi tapahtumaa, neljävuotiaan tarinoissa tulee jo useampia tapahtumia, mutta tyypillistä on että niissä lapsi ”ylihyppelee” ymmärtämisen kannalta, oleellisia asioita. Viisivuotiaan tarinat ovat jo hyvin ymmärrettävissä aikuisenkin kannalta ja hänen tarinankerrontataidot ovat melko hyvät. Kuusivuotias lapsi osaa jo tehdä tarinalleen lopun, ja hän pystyy kertomaan muun muassa kuka teki, mitä teki ja niin edelleen. Lapsen kerronnan taitoihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota, sillä niillä on yhteyttä myös lukemaan oppimiselle ja sosiaalisille suhteille. (Lyytinen 2003, 59, 61.)

Lapsi kertoo tarinoita oman muistikuvansa pohjalta. Kieli tarinoihin syntyy lapsen henkilökohtaisista kokemuksista ja asioista, jotka ovat olleet lapselle merkityksellisiä. Usein tarinan kerronta tapahtuu menneessä aikamuodoissa, sillä tapahtumat ovat ja tapahtuneet. Lapsi voi kertoa tapahtumia, joita hän on kokenut yhdessä aikuisen kanssa ja lapsen tarinan kerrontaa innostaa se, jos aikuinen leikkii ja kertoo tarinoita lapsen kanssa yhdessä. Lapsi alkaa kertoa myös mielikuvitteellisia tapahtumia. Sadut, kertomukset ja tarinat saattavat muuttua osaksi lapsen arkipäivää lapsen omissa mielikuvissa. Lapsen vilkas mielikuvitus ennen kouluikää saattaa tuottaa mitä hurjimpia tarinoita, ja hän mielellään kertoo niitä aikuisten kanssa, sillä silloin hän voi puhua niistä asioista, jotka häntä kiinnostavat. Kuulijasta ja hänen kiinnostuneisuudestaan ja vuorovaikutustaidoistaan riippuu lähteekö lapsi kertomaan tarinoita ja jatkaako hän niiden kertomista. Yleensä tytöt kertovat pitempiä tarinoita kuin pojat. Aikuisen keskustelun määrällä lastensa kanssa on merkitystä tarinoiden kerronnan innokkuuteen, ja pituuteen. Aikuisen asettelemilla kysymyksillä kuka, mitä, miksi suuntaa lapsen huomion syy- ja seuraussuhteisiin, tämä saa aikaan pohtivan ajattelun ja tarkemman kielellisen ilmaisun. (Lyytinen 2003, 57 - 59.)

Lasten tarinoissa tapahtuu paljon erilaisia asioita, niissä mennään ja tullaan, seikkailaan, syödään ja nukutaan. Tarinoissa on ihmisiä, eläimiä ja usein myös mielikuvi-

tusolentoja. Lasten tarinoita värittää huumori ja he usein itse reagoivat omiin tai toisten lasten satuihin nauramalla. Lasten saduissa näkyy se kulttuuri, jossa he elävät. Lapset kertovat tarinoita eri tavalla kuin aikuiset eivätkä he yleensä kopioi satuja aikuisilta. Lasten sadut liittyvät elämään, mitä on kuultu, koettu, nähty ja aistittu sekä mielikuvitus on suurena osana lasten tarinoissa. Aikuiset eivät välttämättä edes kykene keksimään sellaisia kytkeitä ja rakenteita, joita lasten saduissa on. Välillä aikuisen on jopa vaikeaa ymmärtää lasten tarinoiden juonta ja kulkua. Säännöllisesti lapsia saduttavan aikuisen on kuitenkin mahdollisuus päästä lasten tarinoihin sisälle. (Karls-son 2008, 31.)

5 PROJEKTIOPPIMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

5.1 Projektioppimisen periaatteita

Projekti voidaan jaotella kahteen eri tyyppiin, eli sillä pyritään vaikuttamaan toiminnan rakenteisiin ja perusteisiin pysyvästi, tai se voi olla pinnallinen, jolloin sen toiminnalla ei ole tarkoitus vaikuttaa syvempiin rakenteisiin. Projektin kesto voi vaihdella muutamasta kuukaudesta useaan vuoteen, se voi olla suuriin uudistuksiin pyrkivä tai pieni työyhteisöjen oma projekti. Laajimpien projektien tarkoituksena on muuttaa jotain toimintatapaa, palvelua tai tuotetta entistä paremmaksi. (Paasivaara, Suhonen & Nikkilä 2008, 8, 9.)

Pehkonen viittaa Riskin ja Bossin (Risk 1947, 470; Bossing 1942, 115) lähteisiin projektityöskentelyn lähtökohdista, joiden mukaan projektityöskentelyn historia alkoi vuonna 1900, jolloin Yhdysvalloissa käytettiin ensimmäisen kerran termiä projekti viitaten opiskelukäsitteeseen. Tuolloin sovellettiin työnopetuksessa menetelmää, jossa opiskelijoilta vaadittiin ongelmanratkaisua tehtäviin itsenäisesti. Projektityöskentelyllä tarkoitettiin pääasiassa käytännön toimintaa. (Pehkonen 2001, 14, 15.)

Varhaiskasvatuksessa projektioppimisella tarkoitetaan lapsilähtöistä, kehkeytyvää ja yhteisöllistä toimintaa. Kehkeytyvää projektioppimista voidaan kutsua myös sosio-konstruktiviseksi oppimiseksi, jossa ihmisen tahto, luovuus ja kyky kasvavat ja kehittyvät. Uudet oppimiskokemukset muuttavat ja tarkentavat lapsen aikaisempia käsityksiä opituista asioista, jolloin lapsi prosessoi ja tutkii asioita yhdessä toisten kanssa. Lapset ohjaavat toinen toistaan, oppiminen on yhteisöllistä. Projektioppimisessa pyritään pois aikuislähtöisestä toiminnasta ja toiminta suunnataan lapsilähtöiseksi. Pyrki-

mys on toiminnallisuuteen, pois penkillä istumisesta. Toiminta pyritään tekemään joustavaksi, jossa lapsi toimii itse ilman tarkkoja aikatauluja. (Kekkonen 2006; 2007.)

Projektioppimisessa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen leikkiin, jossa lapsen pitää antaa vapautua vapaasti leikkimään. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hänen täytyy kokea aikuinen läsnä olevaksi, sillä muuten lapsen leikki katoaa ja tulee helposti konfliktitilanteita. Aikuisen tehtävänä on kuljettaa lapsia retkillä, lukea hänelle satuja, luoda leikille mahdollisuuksia ja antaa materiaaleja ympäristöön. (Kekkonen 2006; 2007.)

Projektin aihe toimii parhaiten kehyskertomuksen välityksellä. Aikuisen on oltava valppaana ja hänen on kuunneltava ja tarkkailtava lapsia, jolloin hän saa hyviä aiheita projektiin. Kehyskertomuksen avulla lasta johdatellaan tutkittavaan aihepiiriin. Kehyskertomuksesta syntyy motiivi toiminnalle, ja se luo juonen samalla kun se antaa myös projektille jatkuvuutta. Kehyskertomuksen avulla projektia ohjataan eteenpäin, samalla se tuo lapsille mielikuvia. Hyvä aihe projektiin on sellainen, joka on lähellä lapsen omaa elämänpiiriä. Tärkeää on kokemuksellisuus tai aihe, joka on herättänyt lasten mielenkiinnon tai muuten kiinnostaa suurintaosaa lapsista. Paras aihepiiri lähtee liikkeelle lasten ajatuksista, ihmetyksestä tai leikistä. (Kekkonen 2006; 2007.)

Reggio Emilia pedagogisessa ajattelutavassa (Liimola & Voutilainen 1996) aikuisen rooli kasvattajana on kuuntelijan rooli. Kun aikuinen kuuntelee lasten ajatuksia samalla hän voi oppia paljon uutta ja saada tietoa lapsia kiinnostavista asioista. Näitä aikuinen tarvitsee suunnitellakseen projekteja, joita tehdään lasten ehdoilla. Aikuisen on luotettava lapsen kykyihin. Lapsen puolesta tekeminen saattaa tappaa lapsen spontaanisuuden ja luovuuden. Aikuisen tehtävänä on kannustaa lasta tekemään itsenäisesti ja yrittää keksiä ratkaisuja ongelmiin. Aikuinen voi auttaa lasta eteenpäin asettamalla hänelle kysymyksiä, jotka auttavat tätä löytämään ratkaisun ongelmiin, joita hän kohtaa työskentelyssään ja oppimisessaan. Aikuisen tehtävänä on myös innostaa lapsia erilaisien havaintojen tekoon. (Liimola & Voutilainen 1996, 39,40.)

Lapset sitoutuvat projektiin, sillä lapsille ei ole tarkoitus antaa valmiita malleja ja tietoa, ei ole tarkoitus tehdä asioita ilman lapsen omakohtaista kokemusta. Yleensä pelkästään ulkoa opitun asian lapsi unohtaa helposti, sillä asialla ei ole ollut hänelle merkitystä. Lapsille annetaan mahdollisuus olla mukana kaikissa päiväkodin tapahtumissa, jolloin he saavat rakentaa omaa maailmankuvaansa rauhassa omista kokemuksista

lähtien. Yhteisessä projektissa lasten tulee antaa oma panoksensa ja työtä, mikä puolestaan antaa kaikille hyvän mielen ja ihania hetkiä toisten kanssa. (Liimola & Voutilainen 1996, 70.)

5.2 Lapsilähtöistä toimintaa

Lapsesta lähtöisin olevaa kasvatusta kutsutaan lapsikeskeiseksi kasvatukseksi. Lapsikeskeisessä työskentelyssä pyritään ottamaan huomioon kasvatustilanteissa lapsuudelle ja lapsille ominainen luonne, sekä turvaamaan lapille kasvatustilanteissa erityinen kohtelu ja asema. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa pyritään pois aikuisen valtaasemasta kasvatustapahtumassa. Varsinaiset etukäteen laaditut kasvatuksen tavoitteet ja sisällöt voidaan johtaa lapsesta, mutta silloin kasvattajan toiminnan pääpainon tulee olla lapsen havainnoinnissa, kuuntelemisessa sekä lasten elämään tulee tutustua kaikilla kehityksen alueilla. (Hytönen 2008, 8, 99.)

Lapsilähtöisessä toimintatavassa työn kehittämisen suunta on ylläpitokulttuurista kehittämisen kulttuuriin. Kehittäminen tapahtuu lapsilähtöisyyteen päin, niin että pyritään lapsilähtöiseen toimintamalliin. Ajatukset ja toiminta pyritään saamaan lapsilta lähteväksi, jolloin lapset myös innostuvat, sillä toiminta on heidän itsensä suunnittelemaa. Lähtökohtana on lapsen oma elämämpiiri ja oma motivaatio. Aikuinen on läsnä tukemassa ja ohjaamassa, sekä hän luottaa lapseen. Vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä on herkkää siinä suhteessa, miten aikuinen reagoi lapsen ajatuksiin. (Kekkonen 2006; 2007.)

Aikuislähtöinen toiminta antaa lapselle ideoita, määrittää fyysisen ympäristön, aikuinen valitsee leikit ja toiminta tapahtuu aikuisten säännöillä. Lapsilähtöisyydessä pyritään siihen, että lapsilla on mahdollisuus omatoimisuuteen. Tavarat ovat esillä, lapsilta kysytään mielenkiinnon kohteita, oppimisessa pyritään kokemukselliseen oppimiseen, lapsilla on valinnan oikeus, ilmapiiri on salliva, mielikuvituksellinen, kyselevä, auttava ja ystävällinen. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa johtotähtenä on lapsi itse. (Kekkonen 2006; 2007.)

5.3 Dokumentointi

Aikuisen rooli lapsikeskeisessä toiminnassa on toimia dokumentoijana ja tiedon kerääjänä lasten toiminnasta. Aikuinen havainnoi ja arvioi, ohjaa ja ylläpitää toimintaa.

Aikuinen hankkii tarvittavat työkalut ja -materiaalit yhdessä lasten kanssa ja osallistuu lasten toimintaan ja auttaa heitä tarvittaessa. Aikuisen tehtävänä on valikoida oppimisen kannalta tärkeät menetelmät ja opettaa uusia menetelmiä. Lopuksi aikuinen kokoaa lasten kanssa projektin tulokset ja arvioi tuloksia heidän kanssa. Oppimisympäristön tulee olla sellainen, että se antaa lapselle virikkeitä kysymyksiin, joihin hän itse voi etsiä ratkaisuja. (Kekkonen 2006; 2007.)

Dokumentoinnissa on tarkoituksena tehdä näkyväksi työ, jota lasten kanssa tehdään. Dokumentoinnissa aikuinen kirjaa ylös, ottaa valokuvia, haastattelee tai piirtää prosesseihin liittyviä asioita. Dokumenttien avulla on mahdollista nähdä sekä lasten, että aikuisten toimintaa sekä näkemään prosessin kulun kuten havainnot, kokemukset, onnistumiset, kehittämistarpeet ja niin edelleen. (Rintakorpi 2009, 84, 85.)

6 PÄIVÄKOTI VEKKULI OY

6.1 Päiväkoti Vekkuli Oy:n perustaminen ja periaatteita

Päiväkoti Vekkuli Oy on yksityinen yritys, jonka perustajajäsenet ovat Marja-Liisa Laaksonen ja Carita Wiiala. Marja-Liisan ja Caritan haaveena oli pitkään ollut ryhtyä tekemään oman näköistä työtä. Vuonna 2002 heidän unelmansa toteutui, kun he perustivat ensimmäisen oman päiväkodin Kotkan Metsolaan. Muutamaa vuotta myöhemmin he rakennuttivat toisen päiväkodin Koivulaan, ja kolmas päiväkotitoiminta valmistui Pyhtään kuntaan. Vuoden 2010 alussa yritys avasi neljännen päiväkodin Karhulan alueelle. Marja-Liisan ja Caritan unelmaa on tällä hetkellä toteuttamassa noin 21 työntekijää heidän itsensä lisäksi.

Vekkuli Oy:n päiväkodit ovat ilmaisutaitopainotteisia. Päiväkotien oman varhaiskasvatussuunnitelman mukaan (Laaksonen & Wiiala, s.a.) ilmaisutaitopainotteisuutta tuodaan esiin kiinnittämällä huomiota lasten kielelliseen ilmaisuun. Toiminnan lähtökohtana pidetään lapselle ominaista tapaa toimia muun muassa liikkuen, tutkien, maalaten, puhuen ja tanssien. Esimerkiksi tanssien, joita käytetään Vekkuli Oy:n päiväkodeissa paljon, tarkoituksena on hauskaalla tavalla kehittää lasten motorisia taitoja ja auttaa lasta uskaltamaan ilmaista itseään liikkeen avulla turvallisessa ympäristössä. Ideana on aikuisen malli. Aikuinen tanssii, kertoo tarinoita, esittää ja hulluttelee lasten kanssa, näin lapsi saa esimerkin aikuisesta. (Laaksonen & Wiiala, s.a.)

Kaikissa Vekkuli Oy:n päiväkodeissa toimitaan samojen periaatteiden mukaisesti. Päiväkodeissa on käytössä Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman, Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman lisäksi oma varhaiskasvatus ja esiopetussuunnitelma. Päiväkotien toimintaperiaatteet poikkeavat kunnallisten päiväkotien toiminnasta siinä, ettei päiväkodeissa ole osastoja, vaan lapset toimivat monissa tehtävissä yhdessä iästä riippumatta. Lapset voivat etsiä leikkitoverinsa ja leikkinsä omien mieltymysten ja kehitystasonsa mukaan. Pienemmät lapset saavat oppia monissa asioissa isommilta lapsilta ja isommat lapset oppivat ottamaan huomioon pienempiä lapsia. Joskus lapsia jaotellaan tehtävistä riippuen omiin ikätasoryhmiin, esimerkiksi esikoulu-laiset, jolloin heillä on omia tehtäviä. (Laaksonen & Wiiala, s.a.)

6.2. Vekkuli Oy:n päiväkotien toimintamalli

Päiväkodit ovat niin sanottuja pienpäiväkoteja. Ki-kiva, Mukava ja Sukkela ovat mitoitettu noin 40 lapselle ja suurin päiväkodeista on ensimmäinen yrityksen päiväkotikoulu, johon mahtuu noin 50 lasta. Kaikissa päiväkodeissa annetaan myös esiopetusta. Johtajia päiväkodeissa ei ole, vaan kaikki työt on jaettu vastuualueisiin. Omistajat kuitenkin päättävät asioista viimekädessä. Kaikki päiväkodin jokapäiväiset työt on jaettu työvuoroihin, jotka sisältävät eri-ikäisten lasten ohjaamista, siivoamista, tiskaamista, aamu- ja välipalojen laittoa sekä muita päiväkodissa tehtäviä töitä. Työntekijät tekevät viikon samaa vuoroa. Suunnittelutyö tehdään osittain tiimityöskentelynä, mutta jokaisen työntekijän on käytettävä myös omaa aikaa innostuksen, taitojen ja motiivin mukaan silloin, kun on suunniteltava lapsille jokin toiminta. Eri-ikäisten lasten kanssa toimiminen saman päivän aikana eri tehtävissä useammissa tiloissa erikokoisten lapsiryhmien kanssa vaatii työntekijältä motivoituneisuutta, joustavuutta, luovuutta, kokonaisuuden hahmottamista, eri-ikäisten lasten kehityksen tuntemista, avointa mieltä, sekä ryhmänhallinta- ja ohjaustaitoja.

Päiväkodeissa ei ole osastoja, joissa lapset on jaettu ikätasoryhmiin, vaan eri-ikäiset lapset toimivat yhdessä kahdella eri puolella (kaksi suurempaa huonetta, joiden välissä on ovi). Toiminnasta riippuen lapset jaetaan joskus pienempiin n. 8 - 20 lapsen ikätasoryhmiin. Kaksi kertaa viikossa kaikki lapset ovat yhdessä kun kokoonnutaan yhteiselle laulu- ja tanssi tunnille, sekä syntymäpäivien viettoon. Iltapäivisin lapset ovat jakautuneet kahteen eri-ikäisistä lapsista koostuviin n. 20 lapsen ryhmiin. Ryhmäkoot riippuvat päiväkotien lapsimäärästä sekä sillä hetkellä hoidossa olevien lasten määrästä.

Päiväkodeissa työskennellään projektioppimisen mukaan. Lapsilta kysytään syksyllä toimintakauden alkaessa heidän mielenkiinnon kohteita, ja niistä aikuiset valitsevat aiheen, joka on kiinnostanut lapsia eniten tai jota ei ole käsitelty pitkään aikaan. Aiheen ympärille kehitetään kehyskertomus, jonka avulla lapsille tuodaan esiin eri aihealueita. Kehyskertomus voi olla esimerkiksi valmis satu, itse keksitty satu, tarina, jokin satuhahmo tai vaikkapa laulu. Projekti liitetään eri osa-alueisiin kuten esimerkiksi liikuntaan, äidinkieleen, matematiikkaan, taito- ja taideaineisiin ja niin edelleen. Projekti kestää tavallisesti koko toimintakauden elokuun puolesta välistä toukokuun loppuun. Se voi olla lyhyempikin, mutta sitä jatketaan niin kauan kuin se lapsia kiinnostaa. Projekti tavallisesti päätetään projektijuhlaan, johon kutsutaan myös lasten perhe ja lähisukulaisia mukaan. Kesällä työtä ohjaa enemmän ulkoilu, retket ja vapaamuotoisempi tekeminen, sillä kesällä ei ole esikoulua. Päiväkodeissa toistuvat tietyt tapahtumat huomioidaan toimintakaudella. Näitä ovat: isänpäivä, itsenäisyyspäivän tanssiaisat, jouluku, isovanhempien päivä, hulluttelupäivät, projektin päättäjaisjuhla, pääsiäinen, yöpäiväkotiku, äitienpäivä ja kevätjuhla.

6.3 Vekkuli Oy:n päiväkotien oma varhaiskasvatussuunnitelma

Vekkuli Oy:n oman varhaiskasvatussuunnitelman (Laaksonen, Wiiala, s.a.) mukaan aikuisen tehtävänä on toimia innoittajana. Aikuisen oma innostus ja kiinnostus asioihin heijastuvat lapsiin, sillä lapsi osaa lukea aikuista. Lapset jakavat aikuisten kanssa tunteita, lapselle jokainen suhde on tunnesuhde. Jokaisen tulisi muistaa, että tunteet tarttuvat. Aikuisen on pyrittävä antamaan lämpöä, kosketusta ja kiintymystä lapselle. Pyrkimys on opetella tekemään työtä niin, että ilmassa on hyviä värähtelyjä ja tilaa leikinlaskulle ja huumorille. (Laaksonen & Wiiala, s.a.)

Kiireettömyyttä arvona korostetaan niin, että pyrkimys on pysäyttää rientämisen kulttuuri. Lapsi tarvitsee aikuisen hoivaa ja läsnäoloa. Lapselle pitäisi antaa vapaana virtaavia yhdessäolon hetkiä ilman liian tarkkoja suunnitelmia. Lapset eivät tiedä ajankulkua, joten on aikuisesta kiinni, luodaanko päivään minuuttiaikataulu. Esimerkiksi pukeutumisessa annettu muutama ylimääräinen minuutti on lapsen vuorovaikutuksen kehitykselle tärkeämpi kuin kahdenkymmenen minuutin suunniteltu toimintatuokio. Kodinomaisuutta puolestaan pidetään arvona siinä mielessä, että Vekkuli Oy:n päiväkodeissa pyritään toimimaan kuin kodeissa. Lapset saavat liikkua vapaasti eri huoneissa leikkien ja päivän tapahtumien mukaan. (Laaksonen & Wiiala, s.a.)

Oppimiskäsitys pohjautuu lapsen ominaiseen tapaa oppia muun muassa leikkimällä, tekemällä, kuuntelemalla ja malli-oppimisella. Liiallinen suorittaminen ja tekeminen väsyttää lasta. Tärkeämpää on ”Mitä?” eikä ”Miten?”. Vekkuli Oy:ssä uskotaan vakaasti, että lapset oppivat toisiltaan. Lapsen on annettava edetä omaan tahtiinsa ja luoda oma kiinnostuksensa uusia asioita kohtaan. Lapselle välittyy kuva hänestä itsestään opetuksessa. Palautteen antamisessa tulee olla tarkka, sillä lapsi ei luota aikuiseen, joka ei ole rehellinen palautetta antaessaan. Mikäli kasvatusympäristö keskittyy epäonnistumisiin, silloin se on liian ankara lapselle. Tavoitteena on oppia taitoja eikä niinkään tietoja.

(Laaksonen & Wiiala, s.a.)

7 MILJARDEJA AURINKOJA JA MUITA PIKKU-AKAN JA LUIKIN TARINOITA PROJEKTI

7.1 Projektin lähtökohta ja tavoitteet

Keväällä 2008 keskustelin työnantajani Marja-Liisa Laaksosen kanssa opinnäytetyöni aiheesta. Selvää oli, että tekisin työni toiminnallisena, omassa työpaikassani ja se liittyisi jollain tavalla taiteeseen. Työnantajani pyysi minua suunnittelemaan ja ohjaamaan yhteisen projektin heidän kolmeen päiväkotiin. Aikaisempina vuosina jokaisella päiväkodilla oli ollut oma aihe, eivätkä ne olleet tehneet kovin paljon yhteistyötä projektien merkeissä, joten päätimme kokeilla yhteistä projektia.

Päiväkodeissa on vuodesta toiseen seikkailleet sankarit Pikku-akka ja Luikki. Alkutarinan heistä on kehittänyt päiväkotien toinen perustaja Marja-Liisa Laaksonen. Hän on kertonut tarinaa Pikku-akasta, joka tekee kaikenlaisia kepposia lapsille sekä aikuisille, ja Luikista, joka osallistuu näihin kepposiin. Luikki ja Pikku-akka ovat välillä ystäviä ja välillä riitelevät, joskus he ovat myös kateellisia toisilleen ja juoruavat kaikenlaisista asioista. Kertoessaan työntekijät saavat kertoa tarinoita omalla tavallaan. Minä kerroin lapsille usein tarinoita samalla piirtäen tarinaa liitutaululle. Kun istahdan liitutaulun eteen, lapset pyytävät: ”Kerro meille tarina Pikku-akasta ja Luikista.” Liitän tarinani joskus johonkin ajankohtaiseen asiaan kuten tulevaan juhlaan, vuodenaikaan tai tapahtumaan, näin valmistelen lapsia tulevaan tapahtumaan. Joskus kehittelen opettavaisen tarinan esimerkiksi: Miksi pitää pestä hampaat tai pyytää anteeksi? Lapsilla on lupa kertoa tarinaa kanssani, he tekevät esimerkiksi ehdotuksia, mitä tapahtuu seuraavaksi. Usein he haluavat osallistua myös piirtämiseen ehdottamalla, mitä piirtäisin seuraavaksi, tai he haluavat itse tulla piirtämään jonkin kohdan tarinasta.

Projektioppimismallin (Kekkonen 2006; 2007) mukaisesti kysymme kaikissa päiväkodeissa lasten mielenkiinnon kohteita aina toimintakauden alussa. Työnantajani ehdotti, että liittäisin lapsilta saadut mielenkiinnon kohteet Pikku-akkaan ja Luikkiin. Näin saisimme tulevalle vuodelle kehyskertomuksen. Aikuisten tehtävänä olisi kertoa aluksi kertomusia Pikku-akasta ja Luikista liittäen heidän elämään ja askareisiin lasten mielenkiinnonkohteita. Jokaisessa päiväkodissa kysyttiin, mitä lapset haluaisivat tietää ja oppia, vastaukset olivat muun muassa seuraavanlaisia:

Haluaisin oppia lukemaan, laskemaan, haluaisin tietää legoista ja eläimistä. Miksi hampaat lähtevät?, Miksi kissa näkee pimeässä?, Miksi dinosauruksia ei ole enää olemassa?, Miksi sukka on hikinen?, Miten hevosella voi ratsastaa?

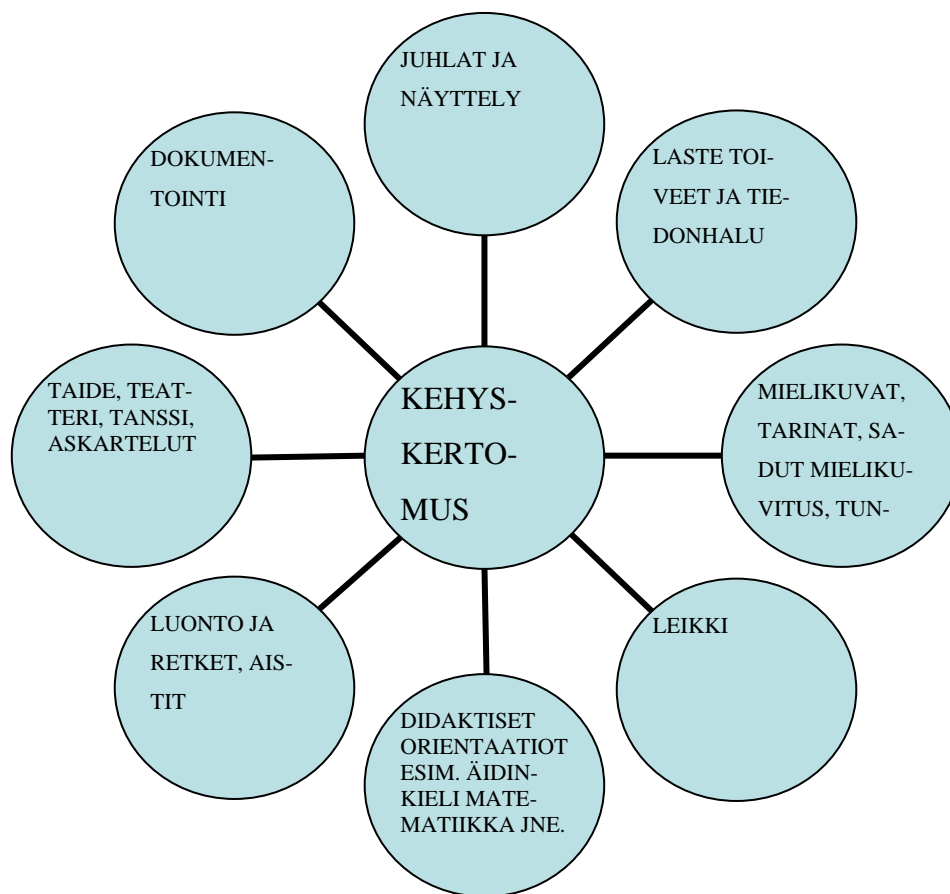
Saaduista kysymyksistä ja aiheista aikuinen kertoo esimerkiksi tarinan Pikku-akasta, joka oli kuumalla kesäpäivällä juossut kilpaa Luikin kanssa. Pikku-akalle oli tullut kuuma, sillä hänellä oli sukat ja kengät jalassa, siitä hänen sukkansa tulivat hikisiksi. Lapsilla on mahdollisuus myös itsellään keksiä ratkaisuja omiin kysymyksiinsä.

Arkisten rutiinien ja päiväkotiemme toimintaperiaatteiden vuoksi mietin, miten voisimme saada aikaiseksi enemmän pieniä rauhallisia hetkiä lasten kanssa pienemmissä ryhmissä. **Kehittämistyön** tarkoituksena oli muuttaa toimintaa niin, että se vastaisi paremmin päiväkotien arvoja, joita on esimerkiksi kiireettömyys. Projektin **tavoitteeksi** asetin rauhan lasten kanssa toimimiseen sekä lapsen ja lapsuuden arvon esiin tuomisen varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Keinoina projektityöskentelyssä käyttäisin sadutusta ja taidetta.

7.2 Projektin suunnittelu ja aikataulu

Kesällä 2008 suunnittelin projektin, jonka työnimeksi laitoin: ”Kuvasta tarinaksi ja tarinasta kuvaksi”, varsinaisen opinnäytetyön nimen muotoilisin myöhemmin työn edetessä. Projektin pohjaksi valmistin materiaalin, jossa kuvailin projektin tarkoituksen ja miten projektissa edetään, mihin pyritään ja mitä projektin aikana tullaan tekemään sekä miten se liitetään päiväkodin muuhun toimintaan. Suunnittelun pohjana käytin teoretietoa, varhaiskasvatuksen projektioppimisen- ja päiväkotiväkkö Oy:n periaatteita ja oman työni ja opintojeni tuomaa kokemusta.

Projektia varten tein toimintaa selkiyttämään alla olevan käsitekartan (kuva 1). Keskipisteenä on kehyskertomus, jonka ympärille toiminta rakennetaan. Toimintaan otetaan huomioon päiväkodissa kulkevat toiminnot ja juhlat, sekä esimerkiksi esiopetuksen eri osa-alueet. Kaikkea päiväkodissa tehtävää peilataan kehyskertomuksen kautta, tässä projektissa peilataan Pikku-akkaan ja Luikkiin. Muun muassa äidinkielessä Pikku-akka opettelee Luikin kanssa kirjaimia, laulutunnilla voidaan keksiä heille oma laulu tai nukketeatteerisesityksessä voidaan esittää Pikku-akkaa ja Luikkia. Lapset voivat halutessaan tehdä oman käsitekartan.

Kuva 1. Aikuisten käsitekartta

Taulukossa 1 on projektin aikataulu, jossa esitetään ne asiat siinä järjestyksessä, kun projekti eteni. Aikatauluun kirjasin kuukausitasolla ne asiat, joita tuli huomioida vuoden aikana. Liitin aikatauluun myös kaikki päiväkodeissa säännöllisesti kiertävät toiminnot, tapahtumat ja juhlat.

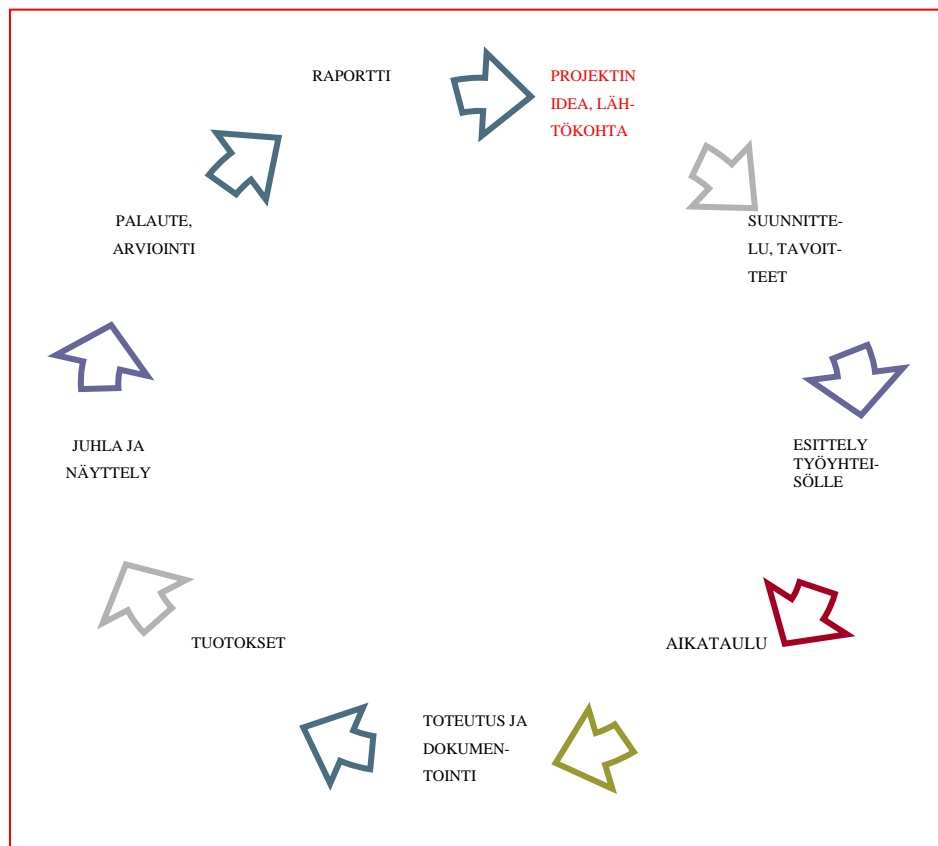
Taulukko 1. Projektin aikataulu

PROJEKTIN AIKATAULU	
syys-/lokakuu 2008- kesäkuu 2009	
KUUKAUSI	TOIMINTA
SYYSKUU	☐MIELIKUVIEN LUOMINEN
LOKAKUU	☐SUUNNITTELUPÄIVÄ JA MAJAKKARYHMIEN MUODOSTAMINEN ☐PROJEKTIN ALOITUS
MARRASKUU	☐MAJAKKARYHMÄT KÄYNNISSÄ ☐TARINOIDEN KERRONTAA, KIRJAAMISTA ☐isänpäivä liitetään projektiin
JOULUKUU	☐TARINOIDEN KERRONTAA, KIRJAAMISTA ☐joulu liitetään projektiin
TAMMIKUU	☐TARINAN KERRONTA JATKUU RYHMISSÄ ☐TARINOITA KIRJATAAN JA ESITETÄÄN ESIM. TEATTERINA
HELMIKUU	☐TARINOIDEN KUVITUSTA LASTEN OMIIN VIHKOIHIIN, KERRONTAA, KIRJAAMISTA JA ESITTÄMISTÄ ☐isovanhempien päivä liitetään projektiin
MAALISKUU	☐RYHMISSÄ SUUNNITELLAAN TEOKSET NÄYT- TELYYN JA ALOITETAAN NIIDEN VALMISTUS, TARINOITA KIRJATAAN EDELLEEN ☐yöpäiväkotia maaliskokuun aikana ☐projektijuhla maaliskokuussa
HUHTIKUU	☐RYHMISSÄ VALMISTETAAN TEOKSIA NÄYTTELYYN, ☐TARINOINTI JATKUU ☐pääsiäinen liitetään projektiin
TOUKOKUU	☐TEOKSET JA TARINAT NÄYTTELYYN VALMIITA, ☐PALAUTEKAAVAKKEIDEN JAKO ☐näyttely 14.5.- 8.6.2009 ☐äitienpäivä liitetään projektiin ☐keuhkujuhla
KESÄKUU	☐NÄYTTELYN PURKU JA PALAUTEKAAVAKKEI- DEN PALAUTUS

7.2.1 Sovellettua tutoriaalia päiväkotikoulussa suunnittelupäivänä

Toin ideani esille työpaikkani suunnittelupäivänä, joka oli 4.10.2008. Suunnittelupäivä pidettiin vasta lokakuussa, sillä kaikki kolmen päiväkodin henkilökunnan saaminen saman pöydän ympärille ei ollut helppoa kesälomien, sekä muiden menojen vuoksi. Työtoverillani ja työnantajillani oli mahdollisuus tutustua projektin ideaan etukäteen ennalta jaetun materiaalin avulla, jonka pohjalta kävimme läpi projektia ja sen vaiheita, jotka on esitetty alla olevassa kuvassa 2.

Kuva 2. Projektin vaiheet

Projekti saattoi vaikuttaa liian vaativalta muun muassa sen sisältämän taideosuuden vuoksi, siksi halusin kokeilla suunnittelupäivänä ongelmaperusteiseen oppimiseen (BBL Problem based learning) kuuluvaa tutoriaalimenetelmää sovellettuna työpaikaani. Poikelan (2002, 9) mukaan ongelmaperusteinen pedagogiikka on vastaus koulutuksen ja työn välisen kuilun ylittämiseen, sillä oppiminen alkaa niistä ongelmista, jotka ovat lähtöisin työelämästä. Tarkoituksena on saada toiminnan ja ajattelun kautta koulutuksen tuoma osaaminen työhön näkyväksi.

Lähtökohtana keskustelulle oli projektisuunnitelma. Alkukeskustelun jälkeen jaoin kaikille lappuja, joihin jokainen sai laittaa avainsanoja päällimmäisistä tunteistaan ja ajatuksia kuulemaansa ja lukemaansa perusteella. Päätimme, että jokainen kirjaa enintään viisi ajatusta. Työntekijöissä heräsi seuraavanlaisia ajatuksia, joita olen kirjannut taulukkoon 2. Ryhmittelimme ajatukset seinälle, jonka jälkeen täsmensimme ajatuksia tarpeen mukaan. Kävimme myös läpi niitä asioita, jotka koettiin epäselviksi tai vaikeiksi projektissa. Totesimme projektin innostavaksi ja antavan työntekijöille vapaat kädet toimia.

Taulukko 2. Suunnittelupäivänä projektisuunnitelmasta nousseet ajatukset

SUUNNITTELUPÄIVÄNÄ PROJEKTISUUNNITELMASTA ESIIN NOUSSEET AJATUKSET	
HUOLESTUTTAVAT AJATUKSET	POSITIIVISET AJATUKSET
alkuun pääseminen	mielenkiintoinen
osaaminen	kiinnostava
aika	haastava
kirjallisten töiden tekeminen	iloinen asia
rauhallisen paikan löytyminen	tilaisuus
käytännössä projektin toteuttaminen	elämys
kiireettömyyden toteuttaminen	vapauttava
oman ajan riittäminen	heittäytymiseen mahdollistava
pelko	innostava
puhetaidottoman saduttaminen	monipuolinen
stressittömyyden toteuttaminen	lapsilähtöinen, lapsia kiehtova
henkilökunnan riittävyys	jännittävä
	uutta
	helppotajuinen
	laatuaika
	erilainen
	kiva tehdä
	monimuotoinen
	omaehtoinen

Lopuksi päiväkodeista Ki-kiva ja Mukava valittiin yhteyshenkilöt, jotka raportoivat projektin etenemisestä minulle. Jokaisella työntekijällä oli tarvittaessa mahdollisuus

kysyä apua, mikäli projektiin liittyvissä asioissa pitäisi täsmentää jotain, tai joku haluaisi neuvoja näyttelyyn tulevan tuotoksen toteuttamisessa, materiaaleissa tai tekniikassa. Itse seurasin ja kirjoitin raporttia päiväkotivirkkain projektista, sillä työskentelin siellä. Myöhemmin kokoaisin kaikkien kolmen päiväkodin raportit ja muun materiaalin yhteen.

7.2.2 ”Majakkaryhmät” ja ”majakkapaikat”

Majakkaryhmät muodostettiin seuraavanlaisesti: Vekkulin, Ki-kivan ja Mukavan henkilökunnat jakautuivat omiin ryhmiinsä ja lapset jaettiin jokaiselle työntekijälle arpomalla. Lasten nimet oli kirjoitettu lapuille niin, että niistä muodostui alle 3-vuotiaiden, 3 - 5-vuotiaiden ja esikoululaisten ryhmät. Jokainen työntekijä otti vuorollaan yhden arvan jokaisesta astiasta niin kauan kuin arpoja riitti. Näin arpomalla tuli jokaiselle eri-ikäisiä lapsia suunnilleen saman verran. Mikäli vuoden aikana joku lapsista lähtisi pois tai tilalle tulisi uusia lapsia, ryhmiä sai pienentää tai suurentaa. Päiväkodista riippuen lapsiryhmät muodostuivat noin 5 - 7-lapsen ryhmiksi. Näitä arpomalla muodostuneita ryhmiä kutsuttiin ”majakkaryhmiksi” ja yhdessäolohetkiä kutsuttiin ”majakkapaikoiksi” työnantajani ehdotuksesta.

Ryhmät muodostettiin näin, sillä jokaisen aikuisen oma ryhmä takasi sen, että kaikki lapset ja aikuiset osallistuivat tarinoiden kerrontaan sekä kuvitukseen. Oma ryhmä takasi myös sen, että jokainen aikuinen oli vastuussa omasta ryhmästään ja sai suunnitella, käyttää omia kykyjään, sekä viettää hetkiä lasten kanssa huomattavasti pienemmän ryhmän kanssa kuin normaalissa päiväkotitoiminnassa. Ryhmät tukivat niin lasten kuin aikuisen toimintaa ja motivaatiota projektin aikana.

7.3 Projektin toteutus

Ennen suunnittelupäivää olin antanut ennalta ohjeistusta kaikille työntekijöille tulevasta projektista. Syyskuun aikana esimerkiksi retkillä ja normaalissa päiväkotitoiminnassa kerrottiin tarinoita Pikku-akasta ja Luikista. Lasten kanssa luotiin mielikuvia siitä, minkälaisia kehyskertomuksen hahmot olivat. Kun tienvarrella tai metsässä näkyi esimerkiksi hylätty pyörä, kenkä tai jokin muu esine, ihmeteltiin sitä lasten kanssa ja mietittiin, olivatko nuo esineet Pikku-akan tai Luikin ja mihin he olivat menneet. Päiväkodissa jos jonkun lapsen sukka tai käsine oli hukassa, sanottiin, että: ”Pikku-akka oli sen hukannut”, sillä hän halusi tehdä kaikille kepposia. Päiväkodeissa

kuunneltiin musiikkia, tunnusteltiin esineitä, haisteltiin ja maisteltiin hajuja ja makuja ja kerrottiin alkutarinaa Pikku-akasta ja Luikista, kaikkia aisteja käytettiin hyödyksi luodessa mielikuvia.

Suunnittelupäivän jälkeen kaikissa päiväkodeissa oli pyrkimys siihen, että ”Majakkaryhmät” lähtivät toimimaan. Työvuorolistoihin merkittiin ne viikonpäivät, jolloin jokainen aikuinen sai vuorollaan ottaa oma ryhmän erilliseen tilaan aamupäiväksi. ”Majakkaryhmissä” aikuinen sai toimia omalla tavalla lasten kanssa. Pyrkimys oli, että aikuinen kuunteli lapsia ja ryhmissä toimittiin lasten ehdoilla. Mikäli lapset halusivat leikkiä, he saivat leikkiä. Leikin lomassa aikuisella oli mahdollisuus liittää siihen Pikku-akka ja Luikki. Ryhmissä myös keskusteltiin, kuunneltiin lapsia, musiikkia, nautittiin rauhasta ja läheisyydestä. Ki-kivassa pyrittiin toteuttamaan ”majakkaryhmiä” samoilla periaatteilla kuin Vekkulissa. Mukavassa ei saatu pienryhmätoimintaa sujuumaan ja ryhmät hajotettiin. Näin kaikilla aikuisilla ei ollut omaa ennalta sovittua ryhmää, vaan jokainen oli vuorollaan eri ryhmien kanssa.

”Majakkaryhmissä” aikuinen johdatti lapsia tarinoihin ja loka-marraskuussa alettiin kysyä lapsilta, haluaisivatko he itse kertoa tarinoita, joita aikuinen kirjasi ylös. ”Majakkaryhmien” ulkopuolella toiset lapset toimivat normaalin päiväkotitoiminnan mukaisesti. Lasten tiedonhalun kohteet liitettiin kehyskertomukseen, ja niitä käsiteltiin eri tilanteissa: kuten äidinkielessä, matematiikassa, liikunnassa, musiikissa ja niin edelleen. Myös päiväkodissa toistuvat juhlat ja tapahtumat liitettiin projektiin. Esimerkiksi joulun aikaan kerroimme tarinoita Pikku-akan ja Luikin joulupuuhiista.

Lapsilla oli mahdollisuus kertoa tarinoita muulloinkin kuin vain ”majakkaryhmissä”. Usein he tulivat itse sanomaan, kun haluaisivat kertoa tarinan, tai sitten aikuinen antoi siihen mahdollisuuden kysymällä heiltä. Päiväkoti Ki-kivasta lähtenyt idea tehdä päiväkotien yhteinen tarina kiertokirje menetelmällä todettiin hauskaksi. Marja-Liisa Laaksosen maalaus Pikku-akasta ja mansikkarosvosta Vekkulin seinällä innoitti. Valokuva seinällä olevasta kuvasta, lähetettiin Ki-kivan ja Mukavan lapsille. Ki-kivan lapset kertoivat kuvasta tarinan alun, joka lähetettiin Vekkuliin. Vekkulin lapset jatkoivat tarinaa, tarina lähetettiin edelleen Mukavan lapsille, jotka keksivät tarinalle lopun. Näyttelyä varten Vekkulin ja Mukavan lapset kuvittivat joitakin tarinan kohtauksia. Tarina on liitteenä 1 olevassa tarinakirjassa.

Kun tarinoita alkoi tulla enemmän, ryhdyttiin esittämään niitä. Lapset ja aikuiset esittivät tarinoita esimerkiksi iltapäivisin ennen ulosmenoa. Yksi suosittu tarinan esittämiskeino oli muovailuvaha esitykset. Lapset muovailivat hahmoja ja keksivät tarinan, jonka sitten esittivät toisille. Pikku-akasta ja Luikista tehtiin myös keppi- ja käsinukkeja. Lapsilla oli omat tarinavihot, joihin he saivat piirtää ja kirjoittaa omia tarinoita. Vekkulissa ja Ki-kivassa annettiin tarinavihot äitienpäivälahjoiksi.

Maaliskuun aikana ryhmissä päätettiin, mitä tarinoita valitaan ja miten niitä kuvitetaan tulevaan taidenäyttelyyn. Aikaa töiden valmistamiseen oli toukokuun alkuun. Jokaisessa ryhmässä oli mahdollisuus päättää itse, halusivatko lapset valita tarinaksi yhteisen vai valitsiko jokainen oman tarinansa näyttelyyn kuvitettavaksi. Samoin lapsilla oli vapaus valita miten he halusivat tarinansa kuvittaa. Aikuinen antoi ehdotuksia tekniikan ja materiaalien kanssa ja auttoi lapsia toteuttamaan tuotokset. Vekkulissa pidettiin kaikkien ”majakkaryhmien” yhteisiä taidepäiviä joka toinen keskiviikko kevään aikana. Ki-kivassa ja Mukavassa pidettiin aina silloin, kun siihen oli mahdollisuus. Taideteoksia toteutettiin monin eri keinoin, kuten esimerkiksi kankaanpainomenetelmällä, paperimassatöinä, kollaasina, maalauksina, piirustuksina, paperi-liisteritöinä, kierrätysmateriaalitöinä ja rautalankatöinä. Taidenäyttelyyn varattu aika oli 14.5. - 8.6.2009 Karhulan kirjastossa.

Projektin päätteeksi kaikissa päiväkodeissa pidettiin projektijuhla huhtikuun aikana. Juhliin oli kutsuttu myös vanhemmat ja muut lähisukulaiset. Juhliin valmistettiin lasten toivomuksista ja ideoista ruokia ja leivonnaisia, joille lapset antoivat nimet kuten esimerkiksi: ”Pikku-akan ja Luikin vuorikakku”, ”Pikku-akan käpypata”, ”Luikin lätsykät”, ”Luikin liukurit”, ”Mansikkarosvon mansikkamaito” ja ”Pikku-akan taikaliemi”(täytekakku, papupata, pienet leivät, letut, maitojuoma sekä mehubooli). Esityksinä esitettiin lauluja ja tansseja, jotka liittyivät vuoden aiheeseen.

Projektin aikana aikuiset dokumentoivat projektia päiväkirjoihin, käsitekarttoihin, omiin muistiinpanoihin, valokuvaamalla toimintaa, sekä kirjoittamalla projektiraportit. Lasten dokumentteina projektista syntyivät tarinakirjat, taideteokset sekä muu materiaali, johon lapset piirsivät ja kirjoittivat projektiin liittyviä asioista.

7.4 Projektin tuotos

Koko projektiin suunnitteluun ja sen ohjaamiseen käytin aikaa huhtikuusta 2008 kesäkuun alkuun 2009. Ki-kivasta ja Mukavasta sain kirjalliset raportit joulun jälkeen sekä keväällä. Olin yhteydessä kumpaankin päiväkotiin pääasiassa puhelimitse. Ennen näyttelyä kävin hakemassa toimitusjohtajamme avustuksella kummastakin päiväkodista valmiit työt, näin sain nähdä työntekijöiden innostuksen, kun he esittelivät minulle omien ryhmiensä tuotokset. Teokset asetin yhden vapaaehtoisen työntekijän ja kahden työnantajan, sekä Kotkan kaupungin kulttuurisihteerin avustuksella Karhulan kirjastoon.

Sain yhteensä 379 tarinaa, jotka kertoivat paitsi Pikku-akasta ja Luikista, niin myös muista lapsille tärkeistä asioista. Jotkut työntekijät olivat koonneet vain muutamia tarinoita kun taas toiset useita kymmeniä. Ennen näyttelyä kysyin kirjallisen luvan lapsilta ja heidän vanhemmiltaan käyttää tarinoita ja kuvia näyttelyssä, sekä opinnäytetyössäni. Taulukossa 3 näkyvät lasten, kasvattajien ja teoskokonaisuuksien, lukumäärät päiväkodeittain.

Taulukko 3. Projektiin osallistuneiden lasten, kasvattajien ja näyttelyyn tulleiden teoskokonaisuuksien ja tarinoiden lukumäärät päiväkodeittain

PROJEKTIIN OSALLISTUNEET LAPSET, TYÖNTEKIJÄT, NÄYTTELYTEOKSET JA TARINAT				
PÄIVÄKOTI	LAPSIA	TYÖNTEKIJÖITÄ	TEOKSET	TARINAT
VEKKULI	48	8	8	235
KI-KIVA	36	6	6	45
MUKAVA	34	3	5	98
KAIKKIEN YHTEINEN			1	1
YHTEENSÄ	118	17	20	379
Huom! Ki-kivan ja Mukavan työntekijöistä puuttuu kummastakin työntekijä, joka ei osallistunut tarinoiden ja teosten tekoon.				

Pohtiessani kuinka tuon suuren tuotoksen esille tähän opinnäytetyöhön, sain idean koota tietyn määrä tarinoita kirjaksi (liite 1). Koska lasten tarinoita oli paljon ja eri aihe-alueilta, valitsin kirjaan tarinoita Pikku-akasta ja Luikista, sillä näin ne nivoutuisivat yhteen kehyskertomuksen kanssa sekä tekisivät tuotoksestani yhtenäisen. Kirjan 64 tarinaa olen valinnut omien mieltymysteni pohjalta niin, että ne käsittävät eri-

ikäisten ja kaikkien kolmen päiväkodin lasten tarinoita ja taideteoksia. Kirja on tämän projektiraporttini lisäksi opinnäytetyöni tuotos.

7.5 Työntekijöiden palaute projektista

Projektin päätyttyä pyysin palautetta projektista siihen osallistuneilta kasvattajilta. Kaavakkeet jaoin niin, että annoin tarvittavan määrän kaavakkeita ja palautuskuoria sisäisen postin kautta Ki-kivaan ja Mukavaan. Nipun päälle laitoin erillisen lapun, keille kaavakkeet oli tarkoitettu annettavaksi. Tarkistin vielä puhelimitse, että jokainen oli huomionnut ja saanut kaavakkeet. Työntekijöille, jotka olivat määräaikaista ja lopettivat työt toukokuun viimeisenä päivänä, laitoin kuoriin postimerkit, jotta he voisivat palauttaa kaavakkeet postissa, mikäli eivät ehtisi täyttää sitä ennen työsuhteen päättymistä. Omassa työyksikössä annoin kaikille kaavakkeet henkilökohtaisesti. Loppukeväällä päiväkoteihin tuli kaksi uutta työntekijää, he eivät olleet osallistuneet projektiin täysiaikaisesti, joten en jakanut kaavaketta heille enkä täyttänyt sitä itse. Taulukosta 4 puuttuu näin ollen kolme työntekijää eli minä, joka olen vakituinen työntekijä Vekkulissa ja kaksi määräaikaista työntekijää toinen Ki-kivasta ja toinen Mukavasta. Taulukosta 4 käy ilmi jaettujen, palautettujen ja palauttamattomien kaavakkeiden suhde päiväkotikohtaisesti. Jaoin palautekaavakkeet kaikkiin päiväkoteihin toukokuun lopussa, ja ne piti palauttaa 5.6.2009 mennessä.

Taulukko 4. Jaettujen ja palautettujen palautekaavakkeiden määrät päiväkodeittain

JAETTUIEN JA PALAUTETTUIEN PALAUTEKAAVAKEIDEN MÄÄRÄT					
VEKKULI, KI-KIVA, MUKAVA					
PÄIVÄKOTI	VAKITUISIA TYÖNTEK.	MÄÄRÄAIKAI- SIA TYÖNTEK.	JAETUT	PALAUTETUT	PALAUTTA- MATTOMAT
VEKKULI	6	1	7	4	3
KI-KIVA	4	2	6	3	3
MUKAVA	2	1	3	3	0
YHTEENSÄ	12	4	16	10	6

Palautekaavakkeessa oli kuusi kysymystä, joihin halusin saada vastauksia (liite 2.). Kysymykset laadin projektin tavoitteiden pohjalta. Kysymyksillä halusin saada tietoa

siitä, mitä työtoverini kokivat projektin aikana lasten kanssa ja miten he ymmärsivät projektin merkityksen lapsille ja itselleen. Olen tiivistänyt vastaukset taulukoihin (taulukot 5a ja 5b) sanallisesti. Numeerisesti olen merkinnyt, kuinka monta samankaltaista vastausta palautekaavakkeissa oli. Työn liitteenä 3 on vastaukset yksityiskohtaisesti.

Taulukko 5a. Työntekijöiden palautevastaukset projektista, kysymykset 1 - 3

TYÖNTEKIJÖIDEN PALAUTE PROJEKTISTA		
KYSYMYS	VASTAUS	MÄÄRÄ
1. Mitä henkilökohtaisia tavoitteita sinulla oli projektiin nähden?	laatu-aikaa, mukavaa yhdessäoloa rauhallisia hetkiä, enemmän huomiota lapsille	6
	lasten mielikuvituksen löytäminen, satujen ja käden töiden tekeminen, lasten kuuleminen	5
	yksin toimiminen, omat ideat mukaan, edetä hiljalleen projektin loppuunvieminen onnistuneesti oman ryhmän näköinen tuotos	6
2. Miten sait mielestäsi toteuttaa itseäsi lasten kanssa?	vapaasti, riittävästi, hienosti suunnitelmieni mukaan, hyvin	13
	en kovin hyvin, kiireen vuoksi	2
3. Mistä erityisesti nautit projektin aikana?	lasten innosta, eläytymisestä pienestä ryhmästä, sadutuksesta tarinoista, lopputyöstä	6
	vapaudesta, lasten vastaanottamisesta, yhteishengestä, vapaudesta	5

Taulukko 5b. Työntekijöiden palautevastaukset projektista, kysymykset 4 - 6

TYÖNTEKIJÖIDEN PALAUTE PROJEKTISTA		
KYSYMYS	VASTAUS	MÄÄRÄ
4. Minkälaista palautetta sait lapsilta?	innostuneisuutta, odotusta yhdessäoloon	13
	tyhjä vastaus	1
	halu leikkiä	1
	kädentyöt olivat parasta	1
5. Miten koit vuorovaikutuksen lasten kanssa? (mitä annoit, mitä sait?)	sain enemmän aikaa lasten kanssa, yhdessäoloa, läheisyyttä iloa ja onnistumista	14
	aktiivisempien lasten kanssa vuorovaikutus onnistui	1
	erityyppistä vuorovaikutusta	1
6. Mitkä tekijät mielestäsi hankaloittivat työskentelyäsi?	siirtymiset, majakoiden vaihtuvuus, poissaolot, aikuisten ja lasten, ei omaa pienryhmää	11
	kiire, arkiset askareet	3
	epätieto mistä aloittaa	1
	passiiviset lapset	1

8 POHDINTA

8.1 Projektin tuloksen ja tuotoksen pohdintaa

Projektin suunnitteluun ja toteutukseen kulunut aika oli vähän yli vuosi. Vuoden aikana aikuiset ja lapset oli jaettu pienryhmiin, jotka pyrkivät kokoontumaan viikoittain vuorollaan. Pienryhmissä aikuiset kertoivat tarinoita, joihin liittyi kehyskertomus, lapset saivat kertoa tarinoita omien mielihalujensa mukaan. Lasten tarinoista valmistuneet taideteokset olivat esillä tarinoiden kanssa Karhulan kirjastossa keväällä 2009. Päiväkotien muu toiminta liitettiin projektin pääaiheeseen, niin että koko toiminnasta tuli yhtenäinen. Toiminnassa pyrittiin lapsilähtöisyyteen kuuntelemalla lasten ideoita ja antamalla lapsille mahdollisuuksia toteuttaa itseään.

Projektin tavoitteeksi asetin rauhan lasten kanssa toimimiseen. Pienryhmätoiminnassa useimmat työntekijät kokivat läheisyyden lapsiin lisääntyvän ja stressin vähentyneen ainakin niinä hetkinä, kun sai olla oman ryhmän kanssa, sillä silloin ei tarvinnut huolehtia kaikesta muusta ympärillä olevasta. Lasten kanssa keskusteltiin enemmän ja

heidän ajatuksiaan kuunneltiin. Mäkelän (2009, 64) mukaan lapsi tarvitsee rauhan kasvulleen, jatkuvuus, pysyvyys, säännöllisyys, turvallisuus, rakkaus sekä tunteiden jakaminen lapsen kanssa ovat kaikkein parhaita.

Toisena tavoitteena oli tuoda esiin lapsen ja lapsuuden arvo varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Kallialan (2008, 11) mukaan lapsia kunnioitetaan nykyisin ”olevina” eikä vain ”tulevina”, eli lapsi ei ole enää tärkeä vain sen vuoksi mitä hänestä tulee, vaan mitä hän on tällä hetkellä. Päiväkodin suurissa ryhmissä lasta ei aina ehdi huomioida yksilönä. Projektin tarkoituksena oli saada pienryhmissä lapsen ääni kuuluville, ja ottaa lapset huomioon yksilöinä. Lapset odottivat oman ryhmän kokoontumista ja heistä näki kuinka tärkeänä he pitivät sitä, että heille annettiin tilaisuuksia esimerkiksi kertoa tarinoita. Tammisen (2005, 145, 148.) mukaan lapsuus on arvokasta rakkauden kautta, jota hän saa aikuisilta. Lapsuuden arvo toteutuu vain, jos se tehdään todelliseksi joka päivä. Lapsen ja lapseuden arvostaminen on tarkoitus näkyä joka päivä päivähoidossa, eikä vain yhden projektin aikana.

Pienryhmätoiminta ei jatkunut enää samanlaisena seuraavalle vuodelle, vaan päiväkodeissa siirryttiin aikaisempiin käytäntöihin. Jatkuvuuden kannalta olisi voinut olla hyvä kokeilla uuden projektin kanssa samankaltaista toimintaa, sillä ensimmäisen vuoden kokeilun jälkeen toiminta olisi voinut paikoittain toimia paremmin seuraavana vuonna. Kuitenkin Pikku-akka ja Luikki, lasten tarinat, esitykset ja tanssit jatkavat elämää päiväkotiki Vekku Oy:n päiväkodeissa vielä projektin jälkeenkin.

Projektin myötä sain paljon materiaalia: tarinoita, raportteja, palautetta projektista sekä valokuvia näyttelyn töistä. Kesän 2009 aikana pohdin, mitä kaikella materiaalilla tekisin. Rajasin lasten tarinat liittymään vain Pikku-akkaan ja Luikkiin ja niistä valitsin 64 tarinaa kirjaan, joka on työni liitteenä 1. Kirjaan liitin kuvia lasten töistä, joita olin kuvannut näyttelyssä.

Mielenkiintoista mielestäni oli se, miten yhtenäisiä tarinoita lapset olivat kertoneet Pikku-akasta ja Luikista kolmessa eri päiväkodissa. Tarinat, joita sain 379 kappaletta, käsittelivät useita eri aiheita. Kuitenkin pääasiassa tarinat liittyivät projektin kehysker-
tomuksen sankareihin Pikku-akkaan ja Luikkiin. Lasten tarinoissa Pikku-akka ja Luikki seikkailivat metsässä, rannalla, avaruudessa, sirkuksessa ja he juhlivat naamiaisissa. He kävivät kaupassa ostamassa ruokaa, laittoivat ruokaa, söivät, löysivät aarteita, kävivät ratsastamassa ja niin edelleen. Tarinoissa Pikku-akka ja Luikki tapa-

sivat tai omistivat erilaisia eläimiä kuten leijonan, kirahvin, sian, haikaloja, karhun, kissan ja koiran. Tarinoissa oli toimintaa ja niissä elettiin. Kun tarinoita luettiin lukuhetkillä, oli lasten ilo ja riemu nähtävissä ja kuultavissa. Lapsi, jonka tarinaa luettiin, oli silmiin nähtävän ylpeä omasta tarinastaan. Kaikki lapset pyysivät, että heidän tarinoitaan luettaisiin. Alla olevassa tarinassa on Lassin näkemys Pikku-akasta.

PIKKU-AKKA

Olipa kerran pieni noita. Hänen nimi oli Pikku-akka. Hän lensi melkein aina luudan kanssa. Hän lensi oman laitakissan kanssa. Sen kissan nimi oli Katti ja sitten sitä kissaa omisti Pikku-akka ja Luikki. Sitten ne tapas ketun. Ketun nimi oli Lettu, koska se tykkää aina letuista. Ja sitten kettu sanoi: ”Moi!” Ja sitten kettu tuli mukaan luutaan. Ja sitten hän kapusi niiden päälle. Ja sitten he tapasivat majavan ja oravan. Oravan nimi oli Kurre ja majavan nimi oli Gulle. Sitten he tulivat luutaan ja kapusivat ketun päälle. Sitten tapasivat uuden kissan, jonka nimi oli Matti, ja sitten he löysivät koiran ja sitten koira tuli luutaan, ja sitten kun siinä oli jo liian paljon kyytiläisiä, niin sitten luuta tömähti maahan ja kaikki lensivät maahan. Ja kun Pikku-akka nousi, ni sen naama oli savessa. Sitten Pikku-akka suuttu ku sen kengät oli ihan ruiskeet. Lassi 5v.

Jantusen mukaan (2009, 48 - 52) Lapsi elää sadussa ja hän ei tarvitse paljon apuja, kun jo mielikuvat syntyvät hänen mielessään. Aikuisen tehtäväksi jää auttaa lasta, jotta mielikuvat tulevat ulos hänestä. Monesti jokin yksinkertainen pieni lause, joka on syntynyt lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta saattaa olla monin kerroin hienompi kuin monimutkainen valmiiksi tehty satu. Nämä ajatukset toteutuivat tässä projektissa täydellisesti. Lapset kertoivat tarinoita innokkaina, ja kun joku lapsista aloitti, niin pian toisetkin lapset halusivat kertoa tarinoita.

8.2 Projektin vaatimukset kasvattajille ja vanhemmille

Kasvattajien osalta projekti vaati sitoutumista, innostuneisuutta, joustavuutta, kykyä lukea lasta ja olla herkkä kuulemaan lapsen ideoita ja tarinoita. Aikuisen merkitys lapsen elämässä ei ole vähäpätöinen. Koivusen mukaan (2009, 119) Jokainen kasvattaja on erilainen ja hänen kasvatustapaansa liittyvät eri tekijät kuten oma persoonallisuus, temperamentti, vuorovaikutustaidot, omat kokemukset, työkokemus, sensitiivisyys, arvot ja niin edelleen.

Minkälaista mielikuvaa lapsi kantaa mukanaan päivähoidosta ja siellä olevista aikuisista, siitä ovat vastuussa henkilöt, jotka työskentelevät päiväkodeissa. Kasvattajan laadulliset ominaisuudet vaikuttavat lapsiin. Aikuinen voi aika ajoin asettaa itselleen kysymyksen: Minkälaiset muistikuvat lapselle minusta jää? Aikuinen antaa omien tarinoiden myötä jotain omasta itsestään lapsille, jotka vievät ne eteenpäin kuvana mielessään siitä, minkälainen aikuinen on. Samoin lapsi kertoessaan tarinaa ja antaa aikuiselle mielikuvan minkälainen, lapsi on sillä hetkellä. Lapsen kokema kohtelu päivähoidossa jättää jäljen lapseen siitä, minkälainen ihminen hän on. Lapselle jää muistoja siitä, miten häntä on kohdeltu päivähoidossa niin positiivisista kuin negatiivisistakin asioista.

Ammattikasvattajan tehtävänä on toimia tavoitteellisesti ja ammatillisesti. ”Majakka-ryhmän” pitäminen toi esille aikuisen arvot. Mitä aikuinen arvostaa näkyi siitä, miten hän piti omaa ”majakkaryhmäänsä”. Mitä hän teki lasten kanssa? Miten hän valmisteli ja suunnitteli ryhmälleen? Miten aikuinen puhui lapsille ja kohteli heitä? Miten hän sai lapset kertomaan tarinoita ja miten arvosti lasten tarinoita ja lasta itseään? ”Majakka-paikassa” oli tärkeää aikuisen tavoitteellisuus sekä tietoisuus tekemisistään. Aikuisen ja lapsen vuorovaikutuksen merkitys ja toimivuus tuli esille ”majakkaryhmässä”. Aikuisen oli siirryttävä pois omalta ”mukavuusalueelta” ja hänen viitseliäisyytensä lasten kanssa toimimiseen näkyi tässä projektissa.

Projektista oli kerrottu vanhempainilloissa sekä normaalissa päivittäisissä kohtaamisissa silloin, kun vanhemmat toivat tai hakivat lapsiaan. Vanhemmilta projektiin osallistuminen ei vaatinut muuta kuin sen, että he kuuntelivat lastensa kertomuksia myös kotona. Vanhemmilta saadun palautteen mukaan lapset kertoivat tarinoita ja esittivät sekä piirsivät niitä ahkerasti myös kotona. Vanhempien palautteena kuulin myös, että tämäntyyppistä toimintaa haluttaisiin lisää.

Vanhemmat oli kutsuttu projektijuhlaan sekä näyttelyyn. Nämä vaativat vanhemmilta viitseliäisyyttä ja kiinnostusta omien lastensa tekemisiin. Kaikkien päiväkotien projektijuhlissa oli runsas vierasmäärä, mutta näyttelyssä koko kuukauden aikana ei käynyt kuin osa vanhemmista lastensa kanssa, ja se oli sääli, sillä lapset olisivat halunneet esitellä teoksiaan vanhemmilleen.

8.3 Palautteiden pohdintaa

Jokainen kasvattaja, joka osallistui tähän projektiin, mahdollisti omalta osaltaan tämän opinnäytetyöni olemassaolon. Yksin en olisi voinut toteuttaa näin suurta ja laajaa projektia. Yhteistyö päiväkodeissa sujui saman teeman ja päämäärän puitteissa kohtuullisen hyvin. Kolmen päiväkodin yhteisessä projektissa ehti vuoden aikana tapahtua monenlaista. Muun päiväkodin toiminnan nivominen projektiin, lasten ja aikuisten poissaolot kuuluvat päiväkodin arkeen. Työntekijöiden erilaisuus, motivaatio ja sitoutuneisuus tulivat esiin tässä projektissa erittäin hyvin. Lapset tulivat aikuisille läheisimmiksi. Lasten ajatuksia kuultiin enemmän ja heitä ymmärrettiin paremmin:

Vuorovaikutustilanteet olivat kiireettömämpiä kuin isoissa ryhmissä. Oli mahdollisuus keskustella lasten kanssa ilman häiriötekijöitä ja keskeytyksiä, lapset nauttivat tilanteissa.

Parasta koko projektissa työntekijöiden mielestä oli vapaus, lasten ilo, mielikuvitus ja innostuneisuus. Aikuinen innoittajana tässä projektissa toteutui, sillä kun aikuinen huomasi ”majakkaryhmän” mahdollisuudet, stressittömyyden ja yhdessäolon ihanuuden, se sai lapsetkin innostumaan:

Olin tyytyväinen kun näin, että lapset nauttivat heidän tekemisistään. Sen näki heidän ilmeistään ja sanoistaan. Nautin lasten kanssa yhdessäolosta ja asioiden tekemisestä rauhassa. Annoin lapsille tilaa heidän mielikuvitukselle ja toteuttaa ne esimerkiksi kuvien ja tarinan avulla.

Muutaman työntekijän työskentelyä haittasi se, että heidät siirrettiin vuoden aikana jopa kaksikin kertaa toiseen päiväkotiin. Näin heidän työnsä yhden ryhmän kanssa keskeytyi ja he joutuivat ikään kuin aloittamaan alusta uuden ryhmän kanssa. Jotta jokainen työntekijä olisi saanut täydellisen kuvan koko projektista, olisi ollut parempi, että henkilökunta olisi pysynyt niissä kokoonpanoissa, joissa syksyllä aloitimme. Lasten kannalta siirrot olivat myös ikäviä siinä mielessä, että he ehtivät tottua tiettyyn työntekijään ja sitten he joutuivat uudelleen opettelemaan ryhmässä olemista uuden työntekijän kanssa:

Projektia haittasi siirtymiset ja ”majakoiden” vaihtuvuus.

Ohjauksen osalta olisin voinut puuttua enemmän päiväkotiprojektiin. En tiennyt tarpeeksi ajoissa, että he hajottivat ryhmät ja kaikki työntekijät tekivät kaikkien lasten kanssa yhteisiä teoksia ja tarinoita. Mielestäni projekti kärsi heidän kohdallaan siinä mielessä, että ideana oli antaa jokaiselle aikuiselle ja lapselle mahdollisuus nauttia omasta pienestä ryhmästä ilman häiriötekijöitä. Lieventävänä asiana oli kuitenkin se, että Mukavassa oli kaikkein vähiten lapsia ja heitä otettiin välillä pienryhmiin, vaikka ei ennalta sovittuihin eri-ikäisistä lapsista muodostuneisiin yhden saman aikuisen ryhmiin. Tarkoituksena oli myös, että jokainen työntekijä itsenäisesti toteuttaisi lasten kanssa jonkin tuotoksen, tämän tarkoituksena oli harjoittaa työntekijöiden suunnittelua, pitkäjänteisyyttä sekä työn loppuun viemisen taitoja kuten lasten ideoiden kunnioittamista ja kuuntelemistakin. Tämä ryhmien hajottaminen näkyi myös palautustilaisuuksissa stressin ja sekavuuden tuojana:

Ryhmien hajoamiset hankaloittivat työskentelyä. Aluksi ”majakkaryhmiä” oli vaikea saada toteutettua.

Suurin osa työtovereistani oli projektissa innolla mukana ja siitä oli myös tuloksena mielestäni hieno tulos, lasten tarinat ja taideteokset. Harmillista oli, että ”majakat” peruuntuivat välillä, esimerkiksi poissaolojen vuoksi, mutta silti riippui jokaisesta työntekijästä itsestään, miten työskenteli ja koki projektin onnistumisen. Suurin osa vastanneista työntekijöistä kuitenkin koki onnistumisen iloa ja lasten riemua:

Sain toteuttaa itseäni lasten kanssa mielestäni hyvin, sillä asiathan voi laittaa toimimaan kun haluaa. Projekti eli koko ajan arjessa mukana, joten oli oiva tilaisuus aina tilaisuuden tullen napata hetkiä, tarinoita ja tunteja esimerkiksi potalla, ruokailun aikana, ulkoilutilanteissa ja niin edelleen.

Seuraavissa lauseissa toteutuu mielestäni tavoitteet ja se, että ainakin jotkut työntekijät olivat ymmärtäneet, mistä koko projektissa oli kyse:

Ehdottomasti lapset tulivat läheisimmiksi ja oli ihanaa kun ujoimmatkin lapset sai avautumaan ja heittäytymään tarinoiden maailmaan. Anoin ja sain onnistumisen iloa. Pääsin mukaan lasten satumaailmaan ja huikeaan mielikuvitukseen. Sain paljon enemmän mitä olin kuvitellut.

8.4 Oma ”majakkaryhmäni”

Oman ”majakkaryhmäni” kanssa sain viettää monia ihania hetkiä. Lapset odottivat ja kyselivät, milloin kokoontuisimme taas yhteen kertomaan tarinoita ja hassuttelemaan. Koin ryhmässä olleet lapset itselleni erityisen läheisiksi. Vuorovaikutuksen onnistuminen on mielestäni aikuisesta riippuvainen. Lapsi, joka on toisia arempi tai ujompi, on haaste aikuiselle ja lapsen luottamuksensa voittaminen on tavoite. Erityisenä projektin aikana koin sen, oman ryhmän lasten tarinoiden puhtaaksi kirjoittamisen. Samalla kun kirjoitin, kuulin lapsen äänen korvissani ja näin hänen eläytyvän tarinaan, silloin lapsen persoonallisuus vahvistui mielessäni. Minulle kävi niin, että olin täysin mukana lasten tarinoissa. Kokemus oli mielestäni valtavan hieno.

Taideosuudessa opetin lapsille uusia tekniikoita, joita osa lapsista ei ollut aikaisemmin tehneet, esimerkiksi valmistimme paperimassaa. Töitä varten annoin ehdotuksia ja lapset saivat itse valita, millä tavalla he toteuttivat työnsä. Erityisesti olin iloinen projektin aikana, kun näin, miten erilaisia töitä lapset tuottivat eri ryhmissä. Olin myös iloinen lasten kertomista hienoista tarinoista, sekä onnistuneesta projektijuhlasta, jonka saimme jakaa yhdessä lasten perheiden kanssa.

Keväällä 2009 kaksi ryhmäni poikaa piirteli kuvia omiin tarinoihinsa äitienpäivälahjaksi tulevaan kirjaseen. Molemmat osasivat kirjoittaa ja lukea jonkin verran, joten he ryhtyivät itse kirjoittamaan uutta tarinaa vihkoihin, samalla he selostivat ja kertoivat juonta minulle. Ajattelin, että nyt vasta projektin pitäisi alkaa, kun se on loppumassa. Nämä lapset, 6- ja 5-vuotiaat olivat sisäistäneet sen, mistä koko projektissa oli kyse. He olivat päässeet sisälle tarinoiden maailmaan, ja minä olin ollut mahdollistamassa tätä asiaa heidän kanssaan.

Pohtiessani projektille ja työlleni nimeä, näin mielikuvissani lapset ja heidän innokkuutensa ja iloisuutensa. Se lämpö, joka täyttää koko sydämeni ajatellessa lapsia tuo mieleen auringon lämmön, sillä lapset ovat mielestäni kuin aurinkoja tuodessaan elämään ilon. Oman ryhmäni eräs 5-vuotias poika kertoi tarinoita mielellään, hänen tarinastaan sain innoituksen koko projektin nimelle. ”Miljardeja aurinkoja ja muita Pikku-akan ja Luikin tarinoita.”

MILJARDEJA AURINKOJA

Pikku-akka näkee paha unta, että olipa kerran tähti. Sieltä lensi mies. Sitten tähti räjähti ja mies tippuu tähden pikkuiseen hippuseen. Sitten tähti uudestaan räjähti ja tuli aurinko. Kohta oli miljardeja aurinkoja. Sitten yksi aurinko räjähti, sitten sieltä tuli toinen mies, sen nimi oli Urri. Sitten toinen mies huusi että: "Aaaaaaaa". Ja sitten se sanoi: "Mikä sinä olet? "Minä olen Urrikaani", se unohti sanan pituuden. "Minä kuolen, sinä menet pois tältä planeetalta!" Ja hän lähti. Ja se Urri kuoli. Pikku-akka heräsi ja sanoi: "Minä näin paha unta." Arttu 5v.

8.5 Projektin sovellettavuus ja kehittämisidea

Projekti on mielestäni hyvin sovellettavissa mihin tahansa päiväkotiin. Jokainen päiväkotivoi soveltaa projektioppimismallia omalle ryhmälle tai päiväkodille sopivaksi. Projekti ei vaadi usean päiväkodin osallistumista, vaan sitä voi toteuttaa pienemmässäkin mittakaavassa. Kehyskertomukseksi voi ottaa minkä tahansa aiheen, johon liittää lasten ideoita. Aihe kehyskertomukselle voi löytyä myös lasten ideoista. Opin näytetyöni on tehty malliksi siitä, miten päiväkodeissa voidaan toimia perinteisen toiminnan sijasta. Sosionomi (AMK) päivähoidossa on mielestäni hyvä ammattilainen tuomaan uutta mallia päiväkotien toimintoihin ja näkemään lapsi toimijana omassa ympäristössään, sekä tukemaan lapsen osallisuutta.

Kehittämistyönä voisi olla esimerkiksi tutkimus siitä, miten pienryhmätoiminta vaikuttaa lasten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen ja kiireettömyyden kokemiseen. Toisena kehittämisideana voisi olla tutkimus lasten tarinoista; minkälaisia tarinoita, miten eri-ikäiset lapset kertovat ja mitä lasten tarinoista löytyy liittyen heidän omaan elämäänsä?

LÄHTEET

Bergström, M. 2009. Pieni lapsi ja nykykoulu. Teoksessa: Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Tammi: Vammalan kirjapaino Oy, s.121 - 130.

Bettelheim, B. 1998. Satujen lumous. Juva: WSOY-Kirjapainoyksikkö. 1998.

Haapaniemi, R. 2009. Anna sadun kiertää. Teoksessa: Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Tammi: Vammalan kirjapaino Oy, s. 40 - 47.

Hakkola, K., Laitinen, S. & Ovaska - Airasmaa, M. 1991. Lasten taidekasvatus. Hämeenlinna: Karisto Oy:n Kirjapaino.

Hatva, A. 1997. Satu ja sen kuvat. Teoksessa: Jokipaltio, J. (toim.) Sadun voimat II. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, s. 29 - 44.

Hirsijärvi, S., Laurinen, L. & tutkijaryhmä. 1998. Kasvatustraditiot ja niiden muuttuminen. Teoksessa: Laurinen, L. (toim.) Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Ateena kustannus: WSOY kirjapainoyksikkö.

Hollo, J. 1932. Mielikuvitus ja sen kasvattaminen. Porvoo: Werner Söderström osakeyhtiön laakapaino.

Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Hytönen, J. 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Jantunen, M. 2009. Sadut ja mielikuvitus. Teoksessa: Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Tammi: Vammalan kirjapaino Oy, s. 48 - 59.

Jantunen T. 2007. Satu kasvattaa. Topeliuksen sadut ja kasvatusajattelu. Juva: WS Bookwell Oy.

Jantunen, T. 2009. Lapsen maailma. Teoksessa: Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Tammi: Vammalan kirjapaino Oy, s. 8 - 10.

Karisto, A. & Takala, P. 1990. Suomi muuttuu. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.

Karlsson, L. & Riihelä, M. 1991. Ajattelu alkaa ihmetyksestä. Ryhmätyöstä yhteistoiminnalliseen oppimiseen. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Karlsson, L. 2005. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. PS-kustannus 2. korjattu ja täydennetty painos: Otavan kirjapaino OY.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Yliopistopaino.

Keltikangas - Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämäntilanne. Juva: WS Bookwell Oy.

Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2008. Päivähoidon palvelualue.

Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut. Tampere: Tammer -Paino Oy.

Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus – kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Kehitysvammaliitto. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Liimola, A. & Voutilainen, L. 1996. Lintupuistojen lapset. Reggio Emilian pedagogisesta ohjelmasta. Stakes raportteja. 109. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Luhtasaari, S. 2009. Tunteille ravintoa päiväkodista. Lea Pulkkinen haastattelu. Lastentarha. Varhaiskasvatuksen ammattilehti. 4/2009, s.34 - 35.

Lund, T. 2006. Varhaista tukea lapselle - työvälineenä kehittämisvalikko, koulutusaineisto. Saatavissa: <http://www.sosiaalitaito.fi> [viitattu 4.2.2010].

Lyytinen, H., Eklund, K. & Laakso, M. - L. 2006. Varhainen kognitio, temperamentti ja vuorovaikutus. Teoksessa: Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö, s. 40 - 63.

Lyytinen, P. 2003. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa: Siiskonen, T. , Aro, T. , Ahonen, T. & Ketonen, R (toim.) 2003. Joko se puhuu? Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: WS Bookwell Oy, s. 48 - 68.

Mäkelä, J. 2006. Aivojen varhainen kehitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa: Sinkkonen, J. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajille. Vantaa: Dark Oy, s. 13 - 38.

Mäkelä, J. 2009. Vuorovaikutus ja aivojen kehittyminen lapsuudessa. Teoksessa: Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kultaa-aika. Tammi: Vammalan kirjapaino Oy, s. 60 - 72.

Paasivaara, L., Suhonen, M. & Nikkilä, J. 2008. Innostavat projektit. Sipoo: Silverprint.

Piironen, L. 2004. Leikki oppimisen näkökulmasta. Leikin voima taidekasvatuksessa. Teoksessa: Piironen, L. Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WS Bookwell, s. 298 - 360.

Pehkonen, L. 2001. Täydestä sydäimestä ja tarkoituksella. Projektityöskentelyn käsitteellistä viitekehystä jäljittämässä. Helsinki: Yliopistopaino.

Poikela, E. 2002. Johdanto. Teoksessa: Poikela, E. (toim.) Ongelmaperustainen pedagogiikka. Teoriaa ja käytäntöä. Tampereen yliopisto: Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy, s. 7 - 19.

Riihelä, M. 2004. Saduttamalla jakamiseen. Teoksessa: Piironen, L. Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WS Bookwell, s. 188 - 199.

Rintakorpi, K. 2009. Dokumentointi toiminnan kehittämisen välineenä. Teoksessa: Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A. - L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, s. 84 - 89.

Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa: Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A. - L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, s. 10 - 15.

Rusanen S. 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa: Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A. - L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, s. 48 -55.

Ruismäki, H. 2008. Taito- ja taideaineiden oikeusturvajulistukset. Teoksessa: Karppinen, S., Ruokonen, I. & Uusikylä, K. (toim.) Nuoret ja taide – ilolla ja innolla – uhmalla ja uhollla. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Tampere: Finn Lectura, s. 142 - 151.

Salminen H. & Salminen J. 1986. Lastentarha-toiminta – osa lapsuuden historiaa. Friedrich Fröbelin lastentarha-aate ja sen leviäminen Suomeen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Jyväskylä: Gummerus Oy:n kirjapaino.

Salo, S. 2006. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa: Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Vantaa. Dark Oy, s. 44 - 72.

Siiskonen, T., Aro, T & Lyytinen, P. 2003. Havainnointi, arviointi ja tutkimuksiin ohjaaminen. Teoksessa: Siiskonen, T., Aro T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) Joko se puhuu? Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: WS Bookwell Oy, s. 118 - 130.

Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa: Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WS Bookwell Oy, s. 16 – 43.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WS Bookwell Oy.

Sinkkonen, J. 2009. Vuorovaikutus, tunteet ja oppiminen. Teoksessa: Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Tammi: Vammalan kirjapaino Oy, s. 116 -120.

Silven, M. 2010. Varhainen vuorovaikutus, kognitio ja kielen kehitys: hermostoa kaikki tyynni. Teoksessa: Silven, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen, s. 45 - 58.

Silven, M. & Kouvo, A. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykinen hyvinvointi. Teoksessa: Silven, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen, s. 65 - 84.

Tahkokallio, K. 1997. Myönteinen ajattelu kasvatuksessa. Teoksessa: Jokipaltio, J. (toim.) Sadun voimat I. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, s. 21 - 33.

Tamminen, T. 2005. Olipa kerran lapsuus. Juva: WS Bookwell Oy.

Tiensuu, J. 2005. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa. Päiväkotikasvatuksen erityispiirteitä. Edufin: Mainiopaino.

Tuovila, P. 2008. Menetykset ja lapsen kehitys. Teoksessa: Ketola, J. (toim.) Mene-tyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten vanhemmuuden tueksi. Juva: PS-kustannus, s. 29 - 28.

Uusikylä, K. 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa: Karppinen, S., Puuru-
la, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Finn Lectura Ab. Tammer-
paino Oy, s. 14 - 22.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes-oppaita 56. Saarijärvi: Gumme-
rus kirjapaino Oy.

Varttua. Palvelut: Lapset päivähoidossa. 1997 - 2005. Stakes. Saatavissa:
<http://varttua.stakes.fi> [viitattu 19.3.2010].

JULKAISEMATATOMAT LÄHTEET

Kekkonen, R. 2006, 2007. Laatu ja kehkeytyvyys varhaiskasvatuksen arjessa. Projektiooppiminen toimintamallina. Koulutusmateriaali. 25.5.2006, 20.1.2007.

Laaksonen, M.-L. & Wiiala, C. a.s. Mitä? Miksi? Miten? Mukavaa Mukavassa, Kivaa Ki-kivassa, Vekkulia Vekkulissa. Vekkuli Oy:n päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelma. s. 1.

Liite1/1.

MILJARDEJA AURINKOJA JA MUITA PIKKU-AKAN JA LUIKIN TARINOITA

VEKKULIN, KI-KIVAN JA

MUKAVAN

PÄIVÄKOTIEN LASTEN

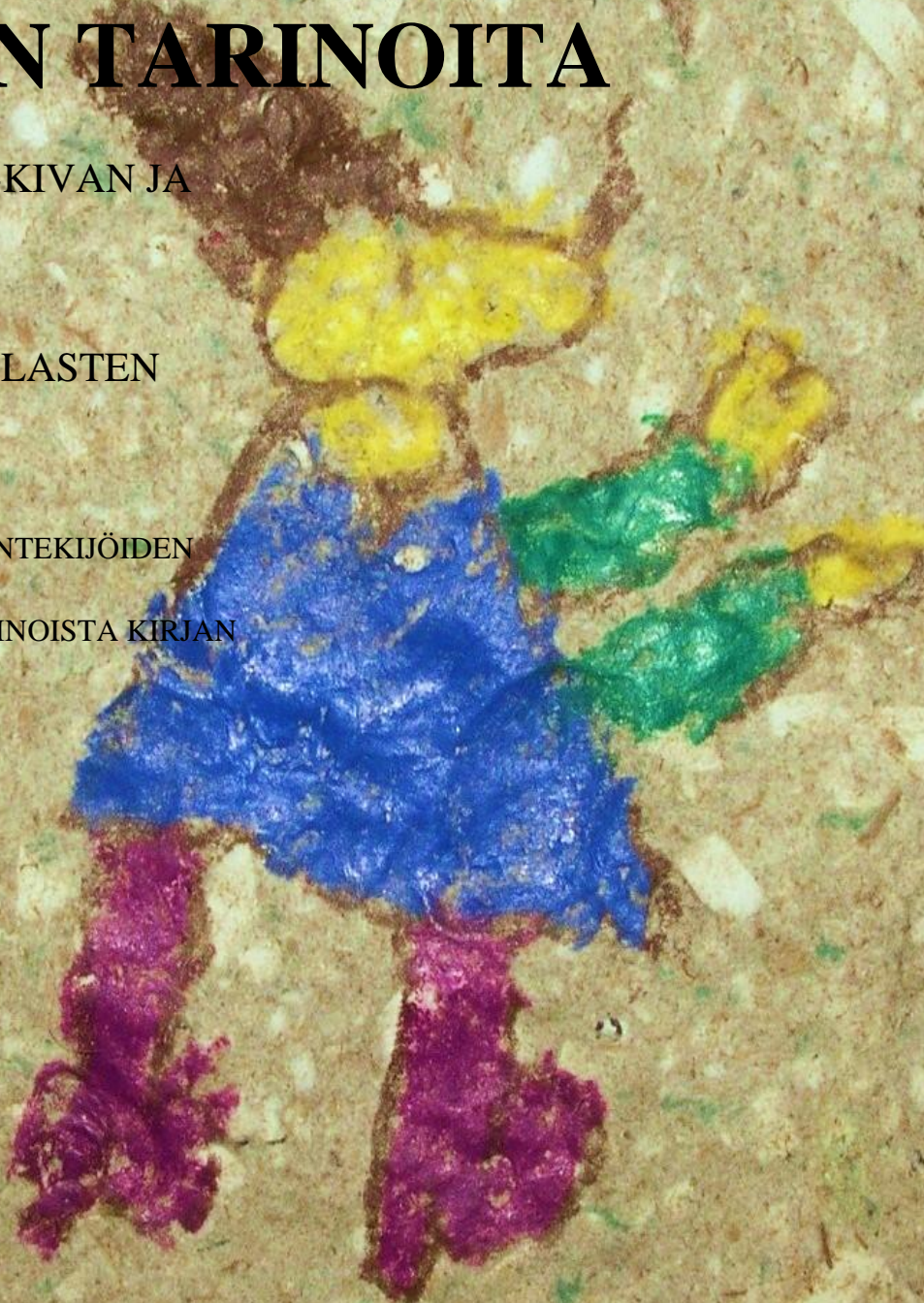
KERTOMANA

PÄIVÄKOTIEN TYÖNTEKIJÖIDEN

KIRJAAMISTA TARINOISTA KIRJAN

ON KOONNUT

RITTA TALILI

Toimitustyö, ulkoasu, valokuvat: Riitta Talili

Liite 1/2.

Kannen kuva: Riitta Talili, piirros: Venla 6v.

Kirja on tehty Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä 2010.

Kirja on omistettu kaikille niille, jotka uskovat Pikku-akan ja Luikin olevan oikeasti olemassa.

Esitän kiitokset tämän kirjan toteutumiselle Vekkulin, Ki-kivan ja Mukavan päiväkotien lapsille, työnantajilleni päiväkotie Vekkuli Oy:ssä ja kaikille työtovereilleni, jotka osallistuivat pitkään ja vaativaan projektiin vuosien 2008 - 2009 välisenä aikana.

Kotkassa 20.1.2010

Riitta Talili

Päiväkoti Vekkulissa, jossa olen työskennellyt jo useamman vuoden ajan, on seikkaillut lasten ja aikuisten tarinoissa Pikku-akka ja Luikki. Pikku-akka on pieni nainen, joka asuu päiväkodissa ja tekee kepposia hukkaamalla joskus esimerkiksi lapasen, villasukan tai jonkun lelun, jota sitten etsitään joukolla. Pikku-akkaa ei voi kovin usein nähdä, sillä hän on hyvin pieni ja vikkelä, mutta välillä hän näyttäytyy ja lapset tunnistavat hänet erityisen pitkästä nenästä, jonka päässä kasvaa karva. Luikki on pieni olio, joka ei ole ihminen eikä eläin ja hänet tunnistaa pitkistä ohuista jaloista. Luikki ja Pikku-akka ovat hyviä ystäviä ja he touhuavat kaikenlaista yhdessä, mutta välillä heille tulee riita ihan mitättömistäkin asioista. Pikku-akan ja Luikin tarinat elävät kertojiensa mukaan.

Aikuinen on ollut innoittajana tämän kirjan lasten kertomuksiin ja samalla kun lapset ovat kertoneet tarinaa Pikku-akasta ja Luikista, niin he ovat kertoneet tarinaa myös itsestään. Tämän kirjan Pikku-akka ja Luikki tarinat on koottu Päiväkoti Vekkuli Oy:n päiväkotien Vekkuli, Ki-kiva ja Mukavan lasten tarinoista, jotka ovat liittyneet Kymenlaakson Ammattikorkeakouluun tekemääni opinnäytetyöhön vuonna 2010. Ohjasin projektin ”Miljardeja aurinkoja ja muita Pikku-akan ja Luikin tarinoita” syksystä 2008 kevääseen 2009. Tarinoita oli kertomassa yhteensä 118 lasta, jotka olivat iältään 1-6 -vuotta. Tarinoita vuoden aikana tuli lähes 400, joista valitsin nämä 64 tarinaa tähän kirjaan. Lasten tarinoita kirjasi ylös itseni lisäksi 16 työntekijää. Kirjassa olevat kuvat ovat projektin aikana valmistuneista teoksista, joita lapset tekivät omista ja yhteisistä tarinoista. Teokset ja tarinat olivat näytteillä keväällä 2009 Karhulan kirjastossa Kotkassa.

Näiden tarinoiden ja kuvien avulla toivon sinunkin löytävän lapsen itsestäsi.

Olipa kerran Pikku-akka, joka oli pienen pieni tai saattoi se olla vaikka suuren suuri. Pikku-akan melko pitkässä nenässä oli näppylä ja näppylässä kasvoi karva, jota Pikku-akka joskus kiharsi kikkuroiksi. Karva saattoi toimia myös radioantenneina, jonka avulla Pikku-akka kuunteli kaikki juorut. Joku oli oikein räppä kellojen kello.... Akalla oli turboluuta, joka lensi ylös, alas, sivulle, eteen ja taaksepäin. Luudan päällä kökötti kissa, jolla ei ollut nimeä tai saattoi sillä joku nimi olla...

Pikku-akka oli aina rakastunut tai sitten erikoisen ärtynyt narisija. Akka värjäsi tukkaansa mustikalla, mansikalla ja liituväreillä, hienosteli karkkipaperimekollaan ja korvissa roikkui nakkimakkara korvikset tai sitten ei. Pikku-akka matkasi autojen pakoputkilla ja autojen katoilla oli sen pyykkiteline. Pikku-akka harrasti töllöntekoja tai sitten vaan laiskotteli ja ajatteli, että oliko sillä joku ajatus äsken päässä...

Pikku-akan kiva kaveri oli Luikki tai sitten ei ollut. Luikilla oli isot silmät ja niillä se huomasi kaiken tai sitten ei. Luikilla oli pitkät melkein makaroonijalat, joilla se helposti lipsui eri suuntaan, kun olisi pitänyt kerätä vaikka tavaroita lattialta. Luikki juorusi, varasti, kadehti, nipisti, töni, puri, murjotti, marisi, otti kaikkea mahdollista ja mahdotonta. Ei halunnut ja halusi. Ei kuunnellut ja kuuli asiat väärinpäin, mutta illalla kun Luikki meni nukkumaan. Milloin meni jos ja kun meni, niin silloin Luikki kiersi pitkät makaroonijalat kaulansa ympärille ja kuvitteli, että Pikku-akkahan se siinä...

Marja-Liisa Laaksonen, Päiväkoti Vekkulin perustaja

Pikku-akka ja Luikki, Venla 6v.

Pikku-akka lentää pakkasella turboluudalla. Sitä voi käyttää hammasharjana ja joulukuusena. Se menee niin lujaa, että Pikku-akka ei huomaa edes että se on perillä.

Helmi 6v., Patrik 5v. ja Aaro 5v.

Kuva 1. Turboluudan rakensivat Helmi, Patrik ja Aaro, Pinjan avustuksella.

PIKKU-AKKA

Olipa kerran pieni noita. Hänen nimi oli Pikku-akka. Hän lensi melkein aina luudan kanssa. Hän lensi oman laitakissan kanssa. Sen kissan nimi oli Katti. Ja sitten sitä kissaa omisti Pikku-akka ja Luikki. Sitten ne tapas ketun. Ketun nimi oli Lettu, koska se tykkää aina letuista. Ja sitten kettu sanoi: ”Moi!” Ja sitten kettu tuli mukaan luutaan. Ja sitten hän kapusi niiden päälle. Ja sitten he tapasivat majavan ja oravan. Oravan nimi oli Kurre ja majavan nimi oli Gulle. Sitten he tulivat luutaan ja kapusivat ketun päälle. Sitten he tapasivat uuden kissan, jonka nimi oli Matti, ja sitten he löysivät koiran ja sitten koira tuli luutaan. Ja sitten kun siinä oli jo liian paljon kyytiläisiä, niin sitten luuta tömähti maahan ja kaikki lensivät maahan. Ja kun Pikku-akka nousi, ni sen naama oli savessa. Sitten Pikku-akka suuttu ku sen kengät oli ihan ruskeet.

Lassi 5v.

Olipa silloin Pikku-akka. Se oli suojelualueella missä ei saanut olla. Sitten kohta hänen synttärit alkoivat. Sitten tuli kondoorilintu ja paha ihminen, joka aikoi valloittaa koko maailman. Sitten se ihminen, joka aikoi valloittaa koko maailman, sitten se ihminen ei halunnutkaan valloittaa maailmaa.

Iida 3v.

PIKKU-AKASTA JA LUIKISTA

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki. Ne menivät kauppaan ja Luikki otti sieltä keksejä ja Pikku-akka ja Luikki söi ne Pikku-akan luona. Sitte Luikki meni ostamaan Pikku-akan kaupasta rahaa.

Niklas 5v.

KAMALA HAJU

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki ja ne menivät kotiin tulitikkurasiaan nukkumaan. Ja siellä haisi kamalasti, suorastaan oikeasti. Pikku-akka sanoi, että: ”Lemu!” Pikku-akka seurasi hajua, mutta hän ei mistään löytänyt mikä olisi haissut. Hän meni ulos ja sitten hän meni takaisin sisälle ja sitten kun hän tuli takaisin sisälle hän näki Luikin haisemassa.

Lassi 5v.

Nyt mentiin Panunkaa retkelle, tonnepäin. Pikku-akan retkelle. Siel on paljo hämähäkkei, siel. Pikku-akan sauna. Miä en halunnu sinne. Pikku-akka alkaa suuttuu. Miä en halunnukkaa mennä Pikku-akan sauna.

Eevi 2v.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI KATSOVAT TV:TÄ

Pikku-akka ja Luikki katsoivat tv:tä. He näkivät mörön. Mörkö näki Pikku-akan ja Luikin. Mörkö näki yhtäkkiä puussa porkkanan. Veea 6v.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki. Silloin kuului aivastusääni. Sitten ne meni uimahalliin ja meni Delfiinin selkään. Sitten vielä haikalan selkään ja sitten vielä valkohain selkään ja sitten vielä ne meni syömään jätskiä, karkkia, kaikenlaista namia. Niil oli synttärit. Sitten Pikku-akka ja Luikki lähtivät, niil oli juhlat, ne saivat kaikenmaailman lahjoja. Rekka-auton ja kaikenlaista muuta ja sitten ne sai ison rekka- auton. Loppu.

Samuel 4v.

PIKKU-AKKA SÖI NE TIKKARIT

Ja se nappas myös ne tikkarit, Luikkikii nappas. Nää on lumihutaleit ja yhel hutaleel on surulliset silmät ja pelottava suu. Miko 3v.

Pikku-akka ja Luikki menevät rannalle. Luikille tuli kuuma. Pikku-akka sano: ”Mee puun alle.” Mutta siellä ei ollut puita. Sitten Luikki meni aurinkovarjon alle. Pikku-akka teki aurinkovarjoon reikiä. No sitten ku Luikki laittoi jalkaan aurinkovarjon ja meni uimaan kun ei ollut niitä uimahousuja. Vastan tuli valas, sen jälkeen Luikki lähti karkuun. Sitten Pikku-akka oli uimassa ja näki veneen pohjan. Sitten Pikku-akka pelästy. Pikku-akka ja Luikki ratsasti kalan selässä. Kiipesivät selkään narulla, ne pitivät evästä kiinni. Oli kuin olisi karusellissa. Ne menivät valaan kanssa luolaan, missä oli lepakoita, sahavalaita ja miekkavalaita ja valas hymyili luolan suussa.

Niklas 5v., Emilia 4v., Petrus 6v., Angelica 6v. ja Iiro 5v.

Kuva 2.

Pikku-akan ja Luikin rannalla leikottelemassa tekivät Niklas, Emilia, Petrus, Angelica ja Iiro ohjaajana Sari.

Pikku-akka ja Luikki lähtevät saarelle ei löytynyt sitten marjoja. Ja Pikku-akka ja Luikki lähtevät Mikon ja Venlan luokse ja ne pelottivat meitä ja söi meidän lelut ja ne lähtivät haikalan suuhun ja ne lähtivät kalan suuhun. Ja sitten ne kävivät kotiin ja keijujen luokse ja kotiin.

Miko 3v.

Kuva 3.

Mikon maalaus Pikku-akasta ja Luikista saarella, työn ohjasi Riitta.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI METSÄSSÄ

Olipa kerran Pikku-akka. Sitten se meni hakee Luikkia. Sitten meni metsään, sitten ne oli Langinkosken metsässä. Siel oli joku kaatan hienon kuusen. Sitten tuli poliisikoira elikkä niin ku koira poliisi. Ja sitte loppu.

Tomi 5v.

Pikku-akka ja Luikki lähti torille ja sit ne osti sielt porkkanaa ja sit ne otti sen ilman lupaa. No ku ne näki sen yhen tytön, jol ei ollu äitiä eikä isovanhempii. Sitte tuli pikku hauva, sen nimi oli vaa leikkihauva, sil ei ollu nimee. No sitte ne meni hiekkalaatikolle pelästyttämään kaikki mustekalalapsen.

Niklas 6v.

PIKKU-AKAN SOLMUSSA OLEVA ONKI

Pikku-akka ja Luikki menivät juomaan ja Pikku-akka ottikin kahvia ja Luikki otti mehua, mutta sitten sinne tulikin täti ja sittenhän täti sanoi, että ei saa juoda niin paljon. Ja sitten Pikku-akka ja Luikki lähtivät pois ja sitten he lähtivät kotiin ja sitten Pikku-akka meni tekemään sille tytölle kepposen. Ja sitten se tyttö tuli samaan aikaan tekemään Pikku-akalle ja Luikille kepposen. Ja sitten he törmäsivät ja he molemmat tönäsivät toisiaan. Sitten he lähtivät kotiin. Ja sen pituinen se.

Eino 6v.

PIKKU-AKKA JA LOHIKÄÄRME

Olipa kerran jättiläislohikäärme. Sitten hän meni junaan tömistäen, sitten tulikin peikko. Sit ne riehuivat. Tuli muurahaisia Pikku-akan kanssa, sitten tuli toi puhuva kenkä ja sanoi niille: ”Häipykää täältä junasta.” Sen pituinen se.

Teemu 5v., Elmo 4v., Saga 3v.

Olipa kerran kaksi aarretta yhdessä kultapussissa. Sitten tuli Pikku-akka ja avasi kultapussin ja Pikku-akka löysi kolikon ja vihreän timantin. Ja sitten kun Pikku-akka huomasi pussissa olevan niin arvokkaan vihreän timantin ja kahden euron kolikon, niin hän vei ne kotiin. Sitten Luikki kävi varastamassa ne ja vei ne kotiin ja sit viel tarina jatkuu...

Luikki huomasi vihreän timantin ja kahden euron ja Luikki vei ne kotiin. Sit Pikku-akka tuli ja varasti ne Luikilta. Luikki ei välittänyt. Pikku-akka meni kotiin ja laittoi liedon tulelle. Ja sitten se laittoi ne Ulavulan saarelle ja piilotti pussin. Örveli ja Törveli tuli ja huomasi pussin ja ne vei sen palmupuuhun. Pikku-akka oli tullu sinne laivalla. Vekkulin lapset tuli ja huomasi miks kultapussissa oli timantti ja kaksi euronen. Sitten pussi vietiin museoon. Pikku-akka oli tyhmissään kun ihmetteli, miks ne oli viety museoon. Pikku-akka suuttu ja hajotti kaikki museossa ja varasti kaikki museon arvokkuudet. Sit se Pikku-akka oli tyhmissään ja otti kaikki museon rahat ja kaikki. Siellä oli Luikin kultapussi. Sit se anto ne Luikille. Luikin arvokkuudet pelastu. Sit Pikku-akka meni ja laitto liedon taas tulelle ja meni nukkumaan ja varasti kaikki taas museosta. Pikku-akka vei kaikki takas Luikille ja anto vaan yhen kolikon museolle. Pikku-akka oli ilonen.

Arttu 5v.

AUTO JA PIKKU-AKKA

Pikku-akka meni autoon ja Pikku-akka sitten meni mummolle. Sitten se tuli sieltä mummolta pois. Sitten se tuli kotia. Sitten se joi kotona kahvia. Ja sitten se söi leipää ja kävi nukkumaan. Sitten ei muuta.

Mira 5v.

Sit ku Pikku-akka oli menos kotii se löys arkusta aarten, sit se meni kotiin. Et se meni kotii sit väsytti ja sit haukotti. Se meni nukkuu. Sen äiti luki sille sadun, kivan sadun. Sit se Pikku-akka meni uimaa. Sit se söi tikkarin jälkee ja sit se kysy silt Mönkkärilt et: ”Saanko tikkarini?” ”Saat” se sano. Ja sit se meni hiihtää ja kattoo omaa kotii niit juttuja. Sit se meni omaa kotii syömää piparia. Sit se meni ottaa itse lääkettä ku sit yskitti. Sit se meni kysyy sedältä että saanko lääkettä. Sit se meni omaa kotii ja katto televisiota. Sit se söi ja meni kattoo Pikkukakkosta.

Tuure 4v.

PIKKU-AKAN KAUPPAREISSU

Pikku-akka lähtee kauppaan ja sielt ostaa munia ja perunoita ja jotai kummii. Pikku-akka näkee hiiren kaupass ja sitten kauppavahti tuli. Ja sitten Pikku-akka näkee jotain kummia mielessään. Pikku-akka näkee luurangon kävelevän kaupassa. Kauppavahti näkee luurangon. Kauppavahti antaa luurangolle sakot. Kauppavahti menee omaan koppiin, sitten puhelin soi, siellä on hiiren kolo, se on pyöreä. Sitten hiiri menee omaan koloonsa. Sitten se alkaa syödä. Sitten se tulee ulos. Sitten se menee kauppavahdin kenkiin. Puree sukkiin reijän. Mutta Pikku-akan mieleen juolahti, että hänelle tulee tänään vieraita ja ostaa piparia, karkkia, paljon jäätölöä. Sitten hän huomasi, että vieraat oli jo tullut. Ne söivät. Vahti menee yöllä kauppaan. Vahti tekee hiirelle loukun.

Olga 5v., Henri 4v., Susanna 6v., Arsi 6v., Helmi 6v., Kalle 5v., Tuukka 6v., Ronja 4v., Luka 3v. , Ella 6v., Santeri 5v., Tuomas 5v., Matilda 5v., Emmi 5v., Tuure 4v. ja Laura 3v.

Pikku-akka asuu sienitalossa. Talon vieressä oli tuoli. Siellä oli myös mönkkäri auto. Pikku-akka pyysi Luikin kylään. Sit mansikkarosvo tuli, se sotki kaikki paikat. Pikku-akka pyysi Luikin sisälle, mut ei mansikkarosvoa. Sit ne söi kakkua. Sit kuului PAM! ja tuli kuuma. Sen teki mansikkarosvo.

Riku, 3v. Maij 4v., Liisu 5v., Emmi 5v., Neita 4v. ja Tuure 4v.

Kuva 4.

Rikun, Niklaksen, Maijn, Tuuren, Lyytin, Kustin ja Eetun yhteinen teos Pikku-akan sienitalosta, työn ohjasi Kirsi.

Aurinko paistoi korkealla. Pikku-akka meni sisälle. Sitten oli posti hiiri laittanut postilaatikkoon kirjeen. Sitten Pikku-akka alkoi leikkiä. Sitten Pikku-akka meni uimahalliin. Sitten hän söi eväänsä ja sitten meni uimaan. Sitten hän meni takaisin kotiin ja sitten hän kävi nukkumaan.

Maj 4v.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI

Pikku-akka ja Luikki näkivät ketun ja susi katsoo puun takana, sitten Luikki ja Pikku-akka menivät karkuun. Pikku-akasta tulee savua korvista, koska hän oli vihainen, koska kettu tulee heidän perään. Susi meni kukolle ja pomppi siinä, aurinko paistoi, välillä satoi vettä. Sitten susi ja kettu menivät kahdestaan katsomaan muita juttuja ja menivät kotiin. Loppu.

Otso 4v.

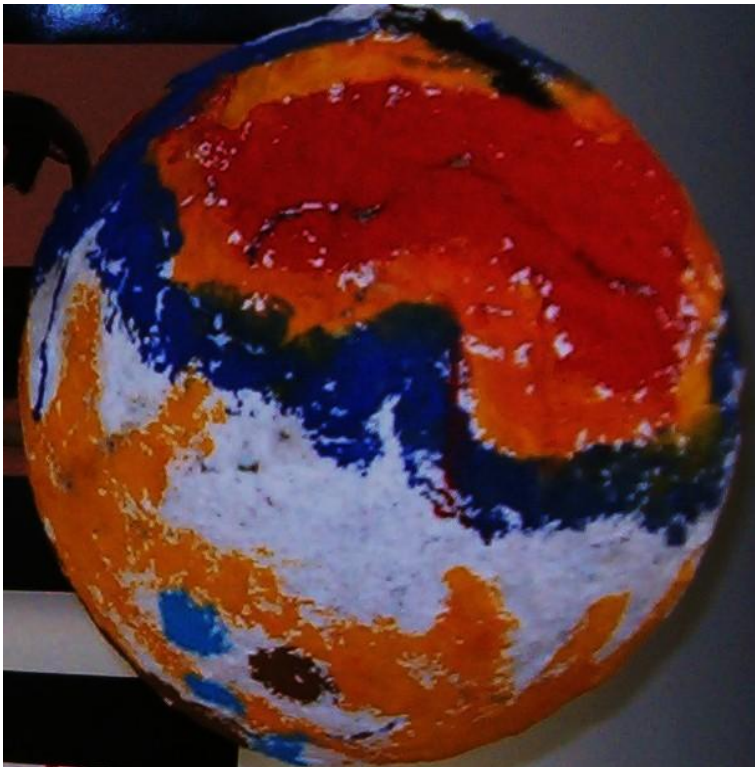
PIKKU-AKKA JA PELÄSTYNYT PÄIVÄ

Pikku-akka meni Luikille kylään. Luikilla ei ollut ketään kotona vaan Luikki oli sängyn alla. Sitten tota silleen, että Luikki pelästytti Pikku-akan sarvilla ja possun nenällä ja tuntosarvill. Sit tuli mansikkarosvo ja sen jälkeen kun Pikku-akka oli pelästynyt ja kiljaissut, ni Pikku-akka juoksi karkuun, juoksi niin kovaa, että juoksi jopa ovesta läpi.

Anton 6v.

Pikku-akka näkee pahaa unta, että olipa kerran tähti. Sieltä lensi mies. Sitten tähti räjähti ja mies tippu tähden pikkuiseen hippuiseen. Sitten tähti uudestaan räjähti ja tuli aurinko. Kohta oli miljardeja aurinkoja. Sitten yksi aurinko räjähti, sitten sieltä tuli toinen mies, sen nimi oli Urri. Sitten toinen mies huusi että: ”Aaaaaaaa!”. Ja sitten se sanoi: ”Mikä sinä olet? ”Minä olen Urrikaani”, se unohti sanan pituuden. ”Minä kuolen, sinä menet pois tältä planeetalta!” ja hän lähti. Ja se Urri kuoli. Pikku-akka heräsi ja sanoi: ”Minä näin pahaa unta.”

Arttu 5v.

Kuva 5.

Artun näkemys miljardeista auringoista, työn ohjasi Riitta.

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki. Pikku-akka sanoi Luikille: ”Mentäisiinkö Luikki keräämään erilaisia pääsiäismunia tosi, tosi monta väriä?” Luikki sanoi: ”Mennään vaan.” ”Etsitään ensin korit” sanoi Pikku-akka. He löysivät paljon koreja ja sitten Luikki sanoi: ” Ja sitten vielä maalataan ne tietenkin sen jälkeen kun ollan löydetty ne.” Sitten niitä koreja on niin monta, että Luikki ja Pikku-akka eivät jaksaneet kantaa niitä. Sitten Luikki keksi, että syödään osa. Ni sitte jaksetaan kantaa ne. Sitten kun ne olivat syöneet osan, mutta sitten niitä tulikin lisää niihin kohtiin mistä ne olivat syöneet: ”Eihän me ikinä saada näitä koreja työnnettyä pois.” Loppu.

Hilla 6v.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI NÄKEVÄT SIAN

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki. He näkivät sian. Sitten Pikku-akka ja Luikki ihmettelivät, mikä eläin hän on? Ja sitten ne ihmettelivät miksi häntä voi syyä? Ja sen jälkeen Pikku-akka ja Luikki sanoivat: ”Moi!” Sitten Pikku-akka sanoi: ”Mikähän häneltä tippui?” Sitten hän sanoi Luikille: ”Mikäköhän se oli?” Sitten Pikku-akka astui sen päälle ja kaatus siihen. Ja Pikku-akka ja Luikki tiesivät heti, että se oli banaani.

Elmo 5v.

PIKKU-AKAN KOTI

Pikku-akan koti. Pikku-akka lähti kävelemään metsään, siellä oli aarrearkun avain ja aarrearkku. Pikku-akka oli saanut kaveriksi virtahevon, tiikeri tuli sotkemaan.

Tuure 4v.

Pikku- akka lähti ostamaan lemmikkiä, se oli koira. Pikku-akka vei koiran kotiin, joka oli metsässä, joka oli suuri, vihreä, värikäs ja valoisa metsä. Koira karkasi metsään, sitten tuli Luikki, Luikki antoi koiran Pikku- akalle takaisin. Koiran nimi oli Tipsu.

Tuomas 5v., Emmi 5v., Luka 3v. ja Laura 3v.

Kuva 6.

Tuomaksen, Luran, Emmin ja Lukan näkemys Pikku-akan koirasta, työn ohjasi Leena.

Se varasti Pikku-akan sukat ja laittoi ne jalkaansa. Varasti Luikin hanskat ja laittoi ne etutassuihinsa. Sekä laittoi Pikku-akan uuden hatun päähänsä. Lähti pihalle leikkimään, Pikku-akka käski sisälle mutta koira karkasi ikkunasta.

Tuomas 5v., Laura 3v., Emmi 5v. ja Luka 3v.

KARHU JA PIKKU-AKKA JA SEN KISSA

Pikku-akan kissa halusi karhun aivot ja sai ne. Kissa oli iloinen ja sitten hän hyppi karhun päällä. Ja sitten karhu suuttui hänelle ja hän otti takaisin häneltä hänen karhun aivot. Ja sitten Pikku-akan kissa tömistä karhun päällä ja karhu tökkäisi kissan lätäkköön, siis kuralätäkköön ja karhu meni nukkumaan. Ja Pikku-akan kissa teki karhulle kepposen, laittoi aamukuppiin hämähäkkejä, matoja ja etanoita.

Maria 5v.

PIKKU-AKKA JA RUOHONSYÖJÄ

Pikku-akka ja ruohonsyöjä menivät ulos. Sitten Pikku-akka meni pusikkoon piiloon ja ruohonsyöjä etsi Pikku-akkaa. Ja ruohonsyöjä meni myös piiloon. Ja Pikku-akka katsoi pusikosta ja ruohonsyöjä huomasi hänet. Sitten ruohonsyöjällä tuli nälkä ja Pikku-akalla. Sitten he menivät takaisin sisälle.

Niina 6v.

PIKKU-AKKA JA KISSA

Liite 1/19.

Lumihiutaleet sato. Pikku-akka sai sen ja söi sen. Sitten satoi vettä, aurinko paistoi, tuli sateenkaari. Pikku-akka ja sen kissa kiipes sen sateenkaaren päälle. Ne tippuivat sieltä veteen, ne kiipesivät sieltä pois puuhun. Ne kiipesivät avaruuteen, ne näkivät tähtiä, kuun ja auringon. Tippuivat maahan ja näki tähdenlennon. Tähti tippui maahan, kuukin tippui. Loppu. Eero 5v.

PIKKU-AKKA PUISTOSSA

Se Pikku-akka laski kelkan kanssa mäkeä, ja sitten Pikku-akka pomppasi pää edellä kelkan kyydistä mereen. Ee, sitten kun ne olivat laskeneet, ne yritti mennä autoon, mutta bensa loppui ja sitten tankattiin auto ja päästiin kotiin. Ee sitten ne näkivät Veikko-pojan ja iskän ja sitten ne Pikku-akka ja Luikki lähtivät lentokoneeseen.

Veikko 3v.

LUIKKI JA OLIO

Olipa kerran Luikki ja Olio. Se Pikku-akka sanoi Oliolle: ” Ota vaan karkit.” Ja sitten Pikku-akka lähti kotiin loppu.

Saga 4v.

PIKKU-AKKA MENI SYÖMÄÄN RUOKAA

Joo, se leikki. Sitte se katto lasten ohjelmii, sitte viel meni mökille. Sit yläkertaa, siäl oli leluja, sit se tuli alas sieltä. Nytte se tarina loppui. Tia 2v.

Pikku-akka oli menossa puutarhaan kastelemaan kukkia. Hän päätteli, että hän halusi mennä poimimaan lisää kukkasia ja istuttaisi ne omaan puutarhaansa, mutta sitten hän ajatteli, että kannattaisi ensin ostaa siemeniä. Mutta sitten mitä kukkaa hän oli alkamassa kastelemaan hän huomasi, että se puhui. Kukka sanoi: ”Miksi haluat kastella minua, minulla on tarpeeksi vettä ruukussani?” Sitten Pikku-akka huomasi, että siinä oli kolme samanlaista kukkasta, jotka puhuivat. Sitten toinen kukkanen sanoi: ”Minä haluaisin, että sinä kastelisit minua, minulla ei ole yhtään vettä ruukussani. ” Kolmas kukkanen sanoi: ”Minulla on ihan tarpeeksi vettä ja aurinkoa. Minulle ei tarvitse tehdä mitään.” Pikku-akka meni kotiin ja sitten vielä alkoi miettiä: ”Miksiköhän ne kukkaset puhuivat?” Hän kysyi vielä kukkasilta: ”Miten te pystytte puhumaan?” Mutta kukkaset eivät vastannut, koska kukkaset nukkuivat ja Pikku-akkakin meni kotiin nukkumaan. Sen pituinen se.

Hilla 6v.

Kuva 7.

Pikku-akan ja puhuvat kukkaset maalasi Hilla, työn ohjasi Riitta.

Pikku-akka lähti kävelyllä ja sitte se tapasi Luikin. Sitten Luikilla oli leikkileijona kädessä, sitten Pikku-akka näki sen, sitten hän mietti, menisimpä etsimään oikeaa leijonaa, sitten hän tapasi jonkun eläimen ja luuli sitä oikeaksi leijonaksi, mutta se olikin kirahvi. Sitten hän meni katsomaan sitä ja sanoi: ”Tylsää, se onkin vain kirahvi.” Sitten hän meni eteenpäin juosten. Sitten hänen piti jarruttaa, koska hän näki oikean leijonan. Sitten hän hiipi ja vetäisi hänen hännästä. Sitten hän yritti hyökätä Pikku-akan kimppuun, mutta Pikku-akka menikin sammaleen alle. Sitten hän kurkisteli reijistä. Sitten kun leijona lähti pois, hän meni kotiin ja katsoi peilistä, hän oli ihan mutainen. Sitten meni suihkuun. Sen pituinen se.

Teemu 5v.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI KATSOVAT MAISEMAA

Pikku-akka ja Luikki menevät katsomaan maisemia koko päiväksi ja yöksi, ja sen maiseman nimi on ”mökille asti”. Ne menee sinne lentokoneella ja sitten ne näkee matkalla sorsia. Pikkusen sorsia, jotka lentävät siellä taivaalla. Ja sitten ne syöksyi maahan. Sitten ne menivät nukkumaan sinne mökilleen ja sitten se pesi ekana hampaansa ja menivät matkoille ja sen jälkeen kotiin syömään. Sen pituinen se.

Jenni 6v.

PIKKU-AKKA RATSASTUSRETKELLÄ

Pikku-akka ja hänen hevosensa näki palmupuun. Sitten Pikku-akka otti yhden kookospähkinän, mutta ei saanut otettua. Sitten Pikku-akka etsi repusta tavaroita, mutta hän ei löytänyt yhen yhtä tavaraa, koska reppua ei ollut. Sitten hän koitti taas käsillä ja se tippui hänen pään päälle. Sitten Pikku-akka näki sangon, missä oli kaikki hänen tavaransa. Sen pituinen se. Niina 6v.

PIKKU-AKKA JA KYLMÄ LUOLA

Liite 1/22.

Olipa kerran Pikku-akka, hän meni luolaan. Oli niin kosteaa ja kylmää. Hän ei pystynyt siellä olla. Aukkoja oli niin paljon, hän ei tiennyt mistä pääsee ulos. Silloin tuli vastaan etana. Hän neuvoi mistä pääsee ulos. Pikku-akka meni syömään mansikoita. Hän meni metsään. Hän meni keräämään karpässieniä, mitä ihmiset eivät saaneet syödä. Hän meni kotiin. Hän nukkui.

Sini 6v.

KISSA JA KARHU PIKKU-AKAN KANSSA METSÄSSÄ

Pikku-akka oli laittanut karhun turkin pystyyn. Sitten karhu ravisti sen sähköiseksi, sitten kissa saapui paikalle ja kissa oli iloinen kun karhun turkki oli ihan sähköinen. Sitten kissa pomppaasi kivelle, sitten karhu oli surullinen. Kissalla oli hieno kaulapanta. Sitten kissa sanoi karhulle: ”Käy tanssimaan.” Sitten karhulle tuli hyvä mieli, kun ne tanssi kissatanssin.

Aava 5v.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI AUTOAJELULLA

Pikku-akka ja Luikki ajoi autoa. Sitten ne meni kotiin ja Pikku-akka nukkui ja Luikki ajoi salaa autolla ja sitten Luikki meni taas nukkumaan, sitten Pikku-akka heräsi ja Pikku-akka meni katsomaan tiikeriä ja meni pois. Luikki oli ajamassa autolla ja Pikku-akka meni ottamaan niiden savupiipun pois. Loppu.

Henna 4v.

Herättyään Pikku-akka ja Luikki huusivat, koska heiltä oli viety omaisuutta. Luikin huuto oli hiljaista, koska hänellä ei ollut hampaita. Pikku-akka oli ihan nakuna ja vaatekaapista oli viety kaikki vaatteet. Sitten Pikku-akka sanoi, että aikoo varastaa kaikki vaatteet takaisin. Pikku-akka lähti nakuna ufomiehen alukseen hakemaan vaatteensa takaisin. Luikki varasti tekohampaat takaisin. Pikku-akka ei saanut kaikkia vaatteitaan takaisin koska Luikki varasti ne. Luikki laittoi vaatteet sukkaansa piiloon, sitten hän meni Pikku-akan huoneeseen ja heitti vaatteet tuleen. Pikku-akka meni ja otti Luikin hampaat sen suusta ja heitti ne tuleen. Sitten salama iski alukseen. Sitten Pikku-akka ja Luikki menivät pois aluksesta. Alus meni rikki, se tuhoutui täysin.

Pikku-akan sänky lensi maahan. Pikku-akka ja Luikki rakensivat uuden talon kivistä. Kivet olivat pyöreitä, pienet rakokset he tukkivat kivillä. He laittoivat helmiä katoksi. Lämmitykseksi he laittoivat olkia paistumaan. Sitten talo sortui ja Pikku-akka ja Luikki jäivät alle. Sitten he ostivat kaapin ja menivät sinne asumaan. Kaappi oli niin pitkä, että se oli kuin kerrostalo. Kaappi yletti tähden pinnalta korkealle. Tähti oli piikkinen ja Pikku-akkaan sattui kun hän meni tähden reunalle, hän halusi katsella maisemia. Jokin leijui taivaalla. Se oli matto, Aladinin matto. Tyyny oli maton mukana. Sitten tyyny tippui sen päähän. Sitten matto vaan leijui kadoksiin. Pikku-akka hyppäsi pois tähdeltä. Sitten Pikku-akka leijui vaan ilmassa. Sitten matto tuli Pikku-akan alle. Sitten Pikku-akka lensi pois siintä, koska se oli niin liukas. Sitten Pikku-akka tömähti takas maahan, mutta ei päässyt sinne. Luikki tuli auttamaan, että Pikku-akka pääsisi takaisin kotiin. Se ei kuitenkaan auttanut, vaan he jäivät avaruuteen. Sitten he löysivät rikkoutuneesta talosta kiven. Sitten Pikku-akka teki heinistä talon, koska sillä ei ollut muuta saatavilla.

Sitten tuli avaruusorava heidän luo. Pikku-akka luuli, että se oli maasta tullut orava. Orava oli punainen ja iso. Oravan häntä oli pörröinen. Sitten orava lähti pois heidän luontaansa. Ja sitten se toi heille syötävää, avaruusruokaa. Ruoka oli makeaa, ruskeaa.

Siinä oli myös avaruusmansikoita, mitkä olivat vihreitä, ne eivät olleet ihan kypsiä vielä. Orava tarjosi vielä kahvit päälle. Kahvi oli pahaa. Pikku-akka ja Luikki eivät pystyneet juomaan sitä. Se oli kuitenkin oravan herkkua. Pikku-akalle ja Luikille tuli niin paha olo, että ne molemmat aivasti. Sitten heidän poskensa muuttuivat punaisiksi.

Sitten tuli avaruuskissa ja se alkoi jahdata avaruusoravaa. Sitten Pikku-akka ja Luikki lähtivät perään. Luikilla oli paperi taskussa. Niin, sitten Luikki sanoi, että: ”Kirjoitetaan tähän oravalle että, juokse kovempaa.” Sitten he heippasivat paperin ja se lensi oravan syliin. Sitten orava juoksi niin kovaa, että lensi kissan taakse koska siellä ei ollut painovoimaa. Orava keräsi rohkeutta ja hyppäsi kissan kimppuun. Sitten kissa lähti karkuun eikä jaksanut juosta enää niin kovaa. Kissa tippui tähden päälle. Pikku-akka ja Luikki tekivät itselleen uuden avaruusaluksen ja lähtivät sillä kotiin. Loppu.

Luka 3v., Viljo 4v., Susanna 6v. ja Liisu 3v.

Kuva 8.

Avaruusmatkan tekivät Luka, Viljo, Susanna ja Liisu, työn ohjasi Marko.

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki. Sitten Luikki heräsi ennemmin ja Pikku-akka heräsi myöhemmin. Sitten ne ottivat kisat ”takaisin nukkumaan” ja Pikku-akka kekkasi sen. Sitten ne heräsivät samaan aikaan kahdestaan. Sitten ne menivät kauppaan. Sitten Pikku-akka varasti korkokengän, mitkä olivat timanttiset ja loistivat aamukirkkaalla. Sitten Luikki sanoi: ”Mennään varastamaan lentokoneen tavaroita, kentälle siis...” Sitten ne näkivät punaisen avaruuden, jossa oli sinistä ja ruskeita ja punaista säteitä. Sitten ne näkivät, että ne olikin luolassa. Sitten oli ihan pikku valkoista, se oli siansaksaa ja lensivät lentokoneella takaisin kotiin. Sitten Luikki sanoi että: ”On kivaa, nyt päästään kotiin. ”Nyt ollaan perillä” Pikku-akka sanoi. Sitten ne olivat kotona ja pitivät omaisuuden. Loppu.

Aada 5v.

OLIPA KERRAN LUIKKI

Olipa kerran Luikki. Hän meni metsään, siellä oli aukkoja. Hän meni sisään, siellä oli niin kylmä ja liukasta. Hän liukastui. Loppu.

Wenla 3v.

KETTU JA LUIKKI

Olipa kerran kettu, joka tuli etsimään Luikkia. Sitten Luikki näki kukan. Sitten kettu näki ja Luikki kiipesi puuhun, meni pöllön luokse ja sit pöllö sanoo: ”Tule vaan sisään.” Sitte pöllö sanoi: ”Onko sulla nälkä?” Sitten Luikki sanoi pöllölle, että: ”Minulla on jano.”

Aada 5v.

Pikku-akka varasti Pepitan oman hyllyn. Sit se varasti mun lelun. Kävi rikkoo ne lelut. Sit se meni omaan kotiin ja Luikki teki Pepitalle laittoj jääpuikkoja hattuun ja sitten jäätelöä, sitten ne tuli päiväkotiin ja otti lelut pois ja sotki. Loppu.

Pepita 4v.

PIKKU-AKKA JA KESÄ

Tos on kesä. Pikku-akka maalailee siel ja aurinko paistaa. Siel on joulukuusi ja mänty. Sit Pikku-akka käy uimassa uimahallissa. Sit se söi siel eväsleivät. Siel oli paljo kukkii ja mehiläisii. Sit se meni omaa kotii, se kävi nukkuu. Sitte Luikki meni heti tekee kepposii. Sitte Pikku-akka meni taas uimaa.

Emilia 4v.

Kuva 9. Pikku-akan Julian ohjauksella tekivät Eino, Jenni, Miisa, Aava, Emilia ja Tarmo.

Olipa kerran pieni siili, jonka nimi on Sanna. Pikku-akka tuli ja kysyi: ”Miksi sinä olet yksin sateessa?” Siili sanoi: ”Olen juuri menossa pois sateesta omaan mökkiini.” Se löysi oman kodin, se meni ulos leikkimään. Pikku-akka ja Luikki yritti ottaa sitä kiinni, mutta tuuli oli niin voimakas, että siili putosi mereen ja pyysi apua. Pikku-akka ja Luikki tuli auttamaan sitä ja nosti ylös. Sit ne meni omaan kotiin leikkimään. Siili meni kävelylle Pikku-akan ja Luikin kanssa. Ne tulivat kotiin, saattoivat siilin. Siili kysyi: ”Miksi ette tule minulle?” Ne sanoivat: ”Että mutta kun sinulla on liian kaunis tai sotkuinen talo”. Pikku-akka ja Luikki tulivat. Sen pituinen se.

Eeva 7 v. Ella 7 v. Nette 6 v. Santeri 5 v. Viljo 5 v. Kamu 4 v. ja Silvia 2 v.

Kuva 10.

Eevan, Neten, Santerin, Kamun ja Silvan teos pienestä siilistä ja Pikku-akasta, työn ohjasi Arja.

Luikki meni kauppaan ja lähti Afrikkaan. Sitten Luikille tuli kuuma ja lähti takaisin Suomeen. Hänelle tuli liian kylmä. Sitten Luikki meni takaisin Afrikkaan. Sitten hänelle tuli sopiva olo.

Aleksi 6v.

Kuva 11.

Luikin Afrikan matkan ym. tarinapuun rakensivat Aleksi 6v, Veea 6v., Tommi 2v, Hugo 5v, Eino 1,5v. Aada 5v. ja Ville 4v. Carolinan avustuksella.

LUIKKI

Luikki menee ulos puuhun marjoi syömään. Elli 2v.

METSÄ JA PIKKU-AKKA

Liite 1/29.

Susihukka tapasi kerran prinsessan ja hän oli kaunis prinsessa, pupuprinsessa. Sitten se pupuprinsessa alkoi mennä ulos ovesta metsään ja sitten se näki karhun. Karhu puhui ansoista, sitten pupu joutui ansaan. Se pääsi pois, joku heitti tikapuut. Ihminen tuli metsään ja heitti tikapuut. Se karhu tuli taas ja toinen ihminen tuli. Tonttu tuli myös tunturista ja meni sisään tonne Pikku-akan taloon. Se antoi lahjan, se oli timantti. Sitten pupu tuli iloiseksi ja se muutti muotoaan sydämeksi ja sit kävi, ettei se muuttanutkaan muotoa vaan oli vihreä. Sitten tuli juhlat ja karhut sinne. Ei enempää.

Ronja 4v., Henri 3v., Luka 3v., Matilda 5v., Laura 3v., Emmi 5v., Tuomas 5v.

PIKKU-AKKA JA TÖYHTÖHYYPÄ

No kun se Pikku-akka laulaa mulle, paitsi ett töyhtöhyypä lentää Pikku-akan yli sen takia Pikku-akka lopettaa laulamisen. Sitten Pikku-akka nappaa töyht`hyypän. Sitten se vie sen omaan kotiin, sitten ne syövät iltapalan, sitten töyhtöhyypä käy nukkumaan. Sitten Pikku-akka katsoo telkkarii ja juo vähäsen. Sitten Pikku-akka käy kans nukkumaan.

Simo 6v.

PIKKU-AKKA KAUPASSA

Olipa kerran tota Pikku-akka ja Luikki. He ostivat kaupasta banaania, appelsiinia ja mehuu ja limskaa ja tietenkin karkkii.

Lenni 3v.

Olipa kerran pipari, joka halusi syödä itsensä. Sitten se tapasi suukkosuun, joka halusi suukotella häntä. Sitten suukkosuu ja pipari tapasivat silmälasit Siirin. Sitten tuli lunta. Sitten ne tekivät lumiukkoja ja sitten ne tekivät lumikoiria. Sitten sydän tuli ja sydän sanoi, että: ”Mitä te täällä teette?” ja ne sanoivat: ”Että kun täällä sataa lunta me halusimme leikkiä pihalla.” Sitten tuli suukkosuun veljes. Sitten he kääntyivät ja sitten tuli Sanna-pupu ja myös Sanna pupu näki pojan, jonka nimi oli Mikko-pupu. Sitten ne rakastuivat ja menivät naimisiin. Sitten tuli Pikku-akka vihkimään heidät. Sitten Pikku-akka, niin Luikki luki runon Raamatusta, miten Mikko-pupu ja Sanna-pupu olivat tavanneet itsensä. Sitten tuli hämähäkki tuli kirkkoon ja tuli katsomaan kun Jussi-pupu meni naimisiin, anteeksi, Mikko-pupu siis. Hämähäkki antoi kukkia Sanna- ja Mikko-pupulle. Sitten tarjoilijat toivat kakun, sitten ne leikkasivat sitä ja sitten tuotiin pöydät ja sitten ne kävivät tansseille ja kaikki lähtivät kotiin. Loppu.

Arsi 6v., Susanna 6v., Eeva 6v., Helmi 6v., Ella 6v, Emilia 4v., Tuomas 5v. ja Matilda 5v.

PIKKU-AKKA

Olipa kerran Pikku-akka, joka asuu pienessä, pienessä mökissä. Sitten hän meni jätski ostoksille ja sitten hän vielä meni kauppaan. Sitten hän meni kotiin. Sitten hän söi. Sitten meni hampaiden pesulle ja puki vaatteensa päälle ja hän meni nukkumaan. Sitten seuraavana aamuna hän söi aamupalan, sitten kävi hampaiden pesulle, lähti ulos ja meni uimaan ja otti uimahousut päälle. Sitten hän meni takaisin kotiin. Sitten hän kävi iltapesulle ja pesi hampaat ja meni nukkumaan ja sammutti valon.

Aleksi 6v.

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki. He olivat pukeutumassa ja sitten he löysivät heidän naamarinsa. Ja sitten he päättivät, että he tekevät naamiaiset. He kutsuivat kaikki metsän eläimet. Ja sitte hän kutsui Luikin. Hän kutsui viel ritarihevosii ja ritariukkoi. Hän kutsui myös tontut, jotka asui puunkolosessa. He kutsuivat myös keijuja. Pikku-akka leipoi kakun, ja sitten hän leipoi kaikenlaisia leipiä. Ja sitten ovikello soi. Oven takana oli joulupukki. Se toi lahjoja Pikku-akalle ja Luikille. Se toi autoja, se toi myös 13 kimpullista kukkia. Pikku-akka ja Luikki laittoivat ne maljakkoon. Pikku-akka meni yläkertaan ja Luikki oli jo siellä leikkimässä autoilla. Ja sitten ovi kello soi, siellä oli kaikki vieraat. Ja sitten he pitivät juhlat. Ja sitten hän muisti Luikin ja sitten hän meni hakemaan Luikin yläkerrasta. Ja sitten he juhlivat ja sitten ne alkoivat katsoa elokuvaa. Ja sitten he söivät kakkuu, mansikoita, mustikoita, jäätelöä, karpässieniä ja kanttarelleja. Sitten ne rupesivat tanssimaan ja sitten he söivät karpässienen. Sitten Pikku-akka muisti, että Luikilla on synttärit. Ja sitten ne pitivät ne synttärit, mutta muistivat ettei vieraita enää ollut, ja viettivät synttäreitä kahestaa.

Niklas 4v., Venla 3v., Lassi 5v., Lenni 3v., Peipi 2v., Elmo 5v. ja Alissa 6v.

Kuva 12.

Venlan työ Pikku-akan ja Luikin naamiaisista, työn ohjasi Ninnu.

Juna lähti kun Pikku-akka ja Luikki ei ollut vielä istumassa. Juna oli raitiovaunu ja sit ne tipahti kun ei olleet vielä istumassa. Pikku-akka ja Luikki tipahti raiteelle ja sit sieltä tuli toinen juna ja ne lähti pakoon ja sai sen toisen junan kiinni. Sinne tuli hämähäkki, sitten tuli mörkö ja silloin tuli hirviö, kummitus ja peikko, ne pelottivat Pikku-akkaa. Mörkö puraisi Pikku-akkaa ja mörkö pystytti kokon sinne ja sitten mörkö jäädytti ne. Se hämähäkki ampui tuli kuumaa vettä niiden päälle ja ne pääsi vapaaksi. Ja sitten Pikku-akka ja Luikki oli tosi hermostuneita ja ne hyökkäsi mörön kimppuun ja otti sen kiinni. Pikku-akka yritti lyödä, mutta kävikin sitten silittämään ja niistä tuli kaikista kavereita. Ne kaikki kävi istuu ja ne nukahti.

Päiväkoti Mukavan lasten yhteinen tarina

Kuva 13.

Pikku-akka ja Luikki Lapin retkellä teoksen valmistivat Mukavan lapset yhdessä

Caritan, Sinin ja Mintun ohjauksella.

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki ja sitten he näkivät miehen ja se mies meni käynnistämään autoa. Sitten se näki autossa pyöreän pallon ja siinä oli lanka ja sitten se auto räjähti. Ja sitten se ihminen tipahti trampoliinille ja se pyllähti siihen. Sitten tuli poliisi, se löi pampulla takapuoleen ja se poliisi pomppasi itsekin katolle. Ja sitten se poliisin pamppu lensi sille miehelle ja hän löi itsekin poliisia takapuoleen ja se lenti sen toisen poliisin syliin ja se vei sen vankilaan ja se toinen poliisi karkasi vankilasta. Ja sitten se näki toisen poliisin ja haki trampoliinin ja pomppasi sen päälle. Sitten se lensi omenapuuhun ja sieltä tippui omenoita sen päähän. Ja sitten hän näki pellen ja se tööttäs punaiseen nenään. Pikku-akka ja Luikki varasti pellen nenän ja se alkas jahtaan Pikku-akkaa ja Luikkii ja suuttu. Loppu.

Jimi 6v.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI LÄHTIVÄT ULKOMAILLE

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki. He lähtivät lentokentälle. Sitten puolen tunnin päästä tuli lentokone. He menivät Bulgariaan ja ottivat aurinkoa. He halusivat jäädä Bulgariaan. Loppu.

Veea 6v.

PIKKU-AKKA JA LUIKKI LUISTELEE

Luikki ja Pikku-akka lähti luistelemaan. Sitten ne teki hienoi temppui. Kaikki tosi hienoi. Luikin varpaat heilu. Luikki ja Pikku-akka meni naimisiin siin jäällä. Ja loppu.

Saga 4v.

Olipa kerran Pikku-akka ja Luikki. Ne menivät eläintarhaan ja sitten ne näkivät, että siellä oli vaarallinen Leijona vapaana. Silloin leijona haettiin takaisin aitaukseen. Silloin Pikku-akka ja Luikki menivät katsomaan käärmeitä ja kaloja. Silloin Pikku-akka ja Luikki menivät hakemaan jäätelöä. Ja sitten ne menivät takaisin kotiin ja ne näkivät että siellä oli puruja, niin sitten ne menivät päähän. Ja sitten ne menivät sinne leikkipaikkaan ja siellä oli apina-lemmikki ja sitten ne kysyi, että saako tuollaisen lemmikin. Sitten ne sanoi, että tuommoisia saa eläinkaupasta.

Sini 6v., Wenla 4v., Samuel, 4v., Helena 6v., Iida 4v.

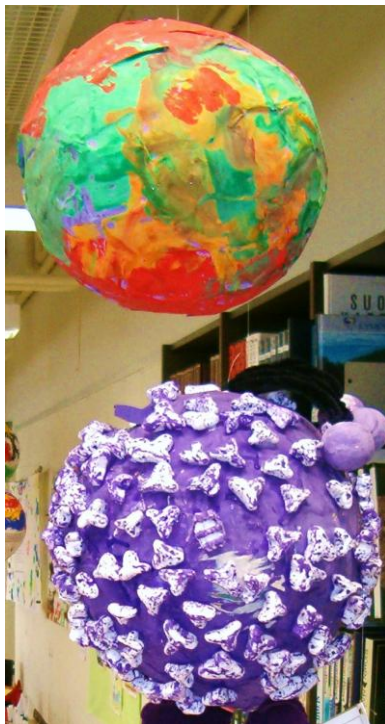
Kuva 14.

Helenan työ Pikku-akan ja Luikin retkestä eläintarhaan, työn ohjasi Tiina.

Pikku-akka löytää sen kuusta. Pikku-akka meni kuuhun raketilla. Raketti kulkee bensalla. Se menee niin kovaa, niin kovaa ku pystyy ja putoaa kuun pinnalle. Pikku-akkaa sattuu vain vähän. Pikku-akka tulee raketista ulos. Näkee avaruusolion. Se on violetti ja sillä on kolme sarvea, neljä jalkaa, tuhat silmää. Pikku-akka on pelokas. Sillä on jotakin öljyä päässä, sillä on öljyluukku päässä. Pikku-akka pysähtyy paikoilleen, sitä pelottaa. Pikku-akka kaivaa kuopan ja menee sinne piiloon ja löytää munia kuopasta. Ottaa sen käteen. Olio haluaakin ottaa munan eikä Pikku-akkaa. Pikku-akka ei halua antaa munaa oliolle. Pikku-akka sanoo: ”En anna, en anna.” Olio yrittää ottaa Pikku-akan kädestä munan. Pikku-akka pitää munasta kiinni tosi kovaa. Kun he vetävät munaa se aukeaa ja sisällä on karkkia ja karkit tippuu kuoppaan. Olio sanoo, että haluaa ne karkit. Pikku-akka sanoo: ”Ota karkit!” Olio hyppää kuoppaan ja ottaa ne karkit. Pikku-akka lähtee raketilla takaisin maapallolle. Pikku-akka ei halua näyttää sitä Luikille. Se tuo salaa Mian hattuun Luikilta piiloon.

Venla 6v., Henrik 6v., Hertta 3v., Santeri 2v., Emma 4v., Ilmari 6v., Saga 4v., Papu 5v.

Kuva 15. Muna ja Olio: Venla, Henrik, Hertta, Santeri, Emma, Ilmari, Saga ja Papu, työn ohjasi Mia.

Ki-kivan lapset (Ki-kivan osa on mukailtu lasten kertomasta)

Pikku - akka ja Luikki keräsivät mansikat korin täyteen, niitä alkoi yskittää. Silloin mansikkarosvo hiipi kiven luokse ja nappasi mansikkakorin ja meni kiven taakse mussuttamaan mansikoita. Pikku-akka kuuli mässäytyksen ja seurasi tuoreita jälkiä, ihan uusia jälkiä. Pikku-akka lähti istumaan pikku kivelle ja laittoi mansikkaa huulipunaksi, niin kuin näin prinsessat laittaa huulet törölleen, että rosvo yrittäisi pussata kun on syönyt mansikat. Odotti ja odotti ja piti töttöröllään huulia ja pisti silmät kiinni. Mansikkarosvolta ei tullutkaan pusua vaan lähti tiehensä. Pikku - akka suuttui ja löi nyrkillä kiveä. Mansikkarosvo päättikin ruveta yölliseksi postinjakajaksi kun se sai valkoisia näppylöitä mansikoista. ”Olen ihan kärpässienen näköinen!” kiljaisi rosvo, kun katsoi peilistä. ”Minun pitää naamioitua, ettei Pikku-akka saa pusuja ja minua prinssiksi”. Rosvoava postipoika teki kepposia kaikille kylän asukeille, laittoi kaikkea tyhmää lehtien väliin, inhottavia asioita, mansikoita, etanoita, muurahaisia, matoja ja kärpäsensiipiä. Mansikkarosvo piiloutui lehtien alle pieneksi palloksi ja se onnistui.

Kuva 16.

Mansikkarosvo naamioitui yölliseksi postinjakajaksi, kuvan maalasi Niina 6v.

(Henrik 6v., Iiro 5v., Maisa 6v., Alissa 6v., Senni 5v. ja Wenla 3v.)

Se naamioitui prinssiksi. Se meni Pikku-akan luo, sit se Pikku-akka huomaa sen. Sit se Pikku-akka kysyy: ”Voisitko olla minun kanssani?” No täten se piiloutui sinne lehtien alle pieneksi palloksi. Hän menee kosimaan Pikku-akkaa, sitte ne rakastuvat. Se mansikka-rosvo lähti tiehensä, hän säikähti Pikku-akkaa kun hänen nenässään oli näppylä. Sitten hän juoksi pakoon niin kovaa kun kintuista pääsi. Hän kompastui kiveen ja sitten Pikku-akka näki sen. Se mansikkarosvo pääsi pakoon. Pikku-akka yritti koko ajan juosta hänen perässä, sitten mansikkarosvo meni piiloon, sitten Pikku-akka löysi mansikkarosvon piilosta ja mansikkarosvo ei tiennyt mitä tehdä.

Se mansikkarosvo meni taloon, mutta Pikku-akka ei voinut mennä taloon koska ihmiset olisivat nähnyt Pikku-akan. Pikku-akka päätti mennä ikkunasta, ettei kukaan näkisi. Kun hän oli kavunnut ikkunasta, mansikkarosvo näki hänet, sitten mansikkarosvo sanoi että: ”Voi ei!” ja sitten hän säikähti niin, että juoksi ovesta ulos ja saapui pian metsään. Se löysi kaikki mustikat ja noi mansikat ja noi vadelmat ja puolukat ja sitten Pikku-akka löysi mansikkarosvon metsästä syömästä marjoja. No tietenkin se Pikku-akka nukahti ja mansikkarosvo pääsi karkuun. Sitten kun Pikku-akka heräsi, mansikkarosvo oli jo kadonnut.

Kuva 17.

Pikku-akka kiipeää ikkunasta, ettei kukaan näkisi, kuvan maalasi Aleksi 6v.

Kun Pikku - akka juoksi metsässä, hän talloi vahingossa mutaan, hän pyysi Luikkia auttamaan nostamaan hänet ylös. Koska Pikku - akka oli niin painava Luikin oli pakko laskea hänet alas. Sitten Luikki meni kotiin. Luikki muisti, että mansikkarosvo voisi auttaa, mutta mansikkarosvo ei tullut takaisin, sitten Pikku-akka löysi mansikkarosvon pensaiden takanta, sitten mansikkarosvo pyysi anteeksi Pikku-akalta kun piilotteli kaikissa paikoissa, sitten mansikkarosvo sanoi, että he voisivat mennä naimisiin yhdessä ja niin he menivät. Loppu.

Mukavan lapset

Pikku-akka ja mansikkarosvo muutti pois Kreikkaan, ne meni lentokoneella muffinssin päällä istuen ja välillä söi sitä. Ja se oli jätti muffinssi. Ne asui hotellissa ja pyysi rakentaa kodin korjaajalta. Ne sai kerrostalon valkoisen. Pikku-akan huone oli vaaleanpunainen sisältä ja sitte siellä oli Luikin huone. Sitten mansikkarosvo meni hakemaan mansikoita koska ei muistanut, että se saa täpliä niistä. Sitten ne meni katolle syömään banaania. Sitten ne tiputti banaanin kuoret alas ja kaikki liukastu niihin. Ja kun autot ajoi ni sitten kaikki vetivät kolareita. Sitten ne autot menivät rikki. Se mansikkarosvo lähti yöllä hiippailemaan pois ja rakensi lentokoneen salaa yöllä. Ja sitte se lensi pois. No Pikku-akka heräsi ja etsi mansikkarosvoa joka paikasta, eikä se löytänyt. ”Miksi minä edes menin sen kanssa naimisiin kun se kaikkooa koko ajan joka paikkaan, ja se tulee rumemmaksi ja rumemmaksi kun tulee näppylöitä”. Loppu.

Kuva 18.

Pikku-akka ja mansikkarosvo lentävät muffinssin päällä, kuvan maalasi Hilla.

PALAUTE VEKKULIN, KI-KIVAN JA MUKAVAN YHTEISESTÄ PROJEKTISTA SYKSY 2008 – KEVÄT 2009

Toivon, että annat palautetta kuluneen vuoden projektista. Palauta kaavake Vekkuliin 5.6.2009 mennessä. Palautteesi on arvokas. (Palautteen voit antaa nimettömänä!)

1. Mitä henkilökohtaisia tavoitteita sinulla oli projektiin nähden?

---

2. Miten sait mielestäsi toteuttaa itseäsi lasten kanssa?

---

3. Mistä erityisesti nautit projektin aikana?

---

4. Minkälaisista palautteista sait lapsilta projektin aikana? (voit kirjoittaa esimerkkejä)

---

5. Miten koit vuorovaikutuksen lasten kanssa projektin aikana? (mitä annoit, mitä sait)

---

6. Mitkä tekijät mielestäsi hankaloittivat työskentelyäsi?

KIITOS PALAUTTEESTASI JA KULUNEESTAVUODESTA! T. RIITTA

TYÖNTEKIJÖIDEN PALAUTE PROJEKTISTA		Liite 3/1
KYSYMYS	VASTAUS	MÄÄRÄ
1. Mitä henkilökohtaisia tavoitteita sinulla oli projektin nähden?	viettää laatuaikaa lasten kanssa	2
	lasten mielikuvituksen löytäminen	3
	oppia toimimaan yksin lasten kanssa	1
	kertoa satuja ja tehdä käden töitä	1
	saada projekti kunnialla loppuun	1
	saada ryhmän näköinen tuotos aikaan	1
	mukavaa yhdessäoloa lasten kanssa	1
	edetä hiljalleen ja lapsilähtöisesti	1
	saada enemmän aikaan lasten kanssa	1
	kuulemaan ja näkemään lapsia enemmän sekä ymmärtämään lapsia paremmin	1
	omien ideoiden toteuttaminen	1
	viettää rauhallisia hetkiä lasten kanssa	2
	antaa enemmän huomiota lapsille ja päästää oma sisäinen lapsi liikkeelle	1
2. Miten sait mielestäsi toteuttaa itseäsi lasten kanssa?	tosi hienosti, lopputulos oli palkitseva	1
	vapaasti, niin kuin itse halusin	4
	riittävästi, oli itsestä kiinni miten toteutti projektia	2
	en kovin hyvin, kiireen vuoksi	2
	sain tehdä ja toteuttaa projektia lasten kanssa niin kuin olin suunnitellut	3
	sain antaa erilaisia ehdotuksia	1
	hyvin	2
3. Mistä erityisesti nautit projektin aikana?	lasten innostumisesta ja eläytymisestä	3
	lasten tarinoista	1
	yhteen hiileen puhaltamisesta	1
	sadutuksesta	2
	lopputyön tekemisestä näyttelyyn	1
	tekemisen vapaudesta	1
	lasten ilosta ja innokkuudesta sekä toiminnasta	3
	pienen lapsiryhmän kanssa tekemisestä	4
	lasten vastaanottamisesta ja antamisesta	1
	yhdessä olosta ja asioiden tekemisestä rauhassa	1

TYÖNTEKIJÖIDEN PALAUTE PROJEKTISTA		Liite 3/2
KYSYMYS	VASTAUS	MÄÄRÄ
4. Minkälaista palautetta sait lapsilta?	lapset odottivat omaa "majakkaryhmää"	3
	lapset halusivat kertoa tarinoita koko ajan lisää	4
	lapset tiesivät Pikku-akasta ja Luikista	1
	enemmän kuin aikuiset	1
	tyhjä vastaus	1
	silloin kun huomasin lasten pitävän omista tarinoistaan, se oli palkitsevaa	1
	onko pakko kertoa tarinoita, eikö voi leikkiä?	1
	hymy, nauru, innostuneisuus	1
	kivaa olla yhdessä	1
	maalaaminen ja askartelu näyttelyyn olivat parasta	2
5. Miten koit vuorovaikutuksen lasten kanssa? (mitä annoit mitä sait)	sain enemmän kuin olin kuvitellut	1
	lapset tulivat läheisemmiksi	1
	ujoimpienkin lasten avautuminen tuntui ihanalta	1
	annoin ja sain onnistumisen iloa	2
	sain olla enemmän aikaa lasten kanssa ja tutustua lapsiin paremmin	4
	saimme olla enemmän rentoja ja omia persoonia	2
	lasten kanssa yhdessäoloa, kuten muulloinkin	1
	vuorovaikutus toimi aktiivisempien lasten kanssa pienemmässä ryhmässä	2
	vuorovaikutus rönsyili, joskus kaikkien kanssa joskus yhden lapsen kanssa	1
6. Mitkä tekijät mielestäsi hankaloittivat työskentelyäsi?	alussa ei tiennyt mistä aloittaa	1
	siirtymiset, päiväkodista toiseen	1
	"majakoiden" vaihtuvuus	3
	se kun jotkut lapset eivät olleet paikalla	3
	ei ollut omaa pienryhmää	1
	passiiviset lapset	1
	ajan puute pitää "majakoita"	1
	sairaslomat (työntekijöiden)	3
	kiire, arkiset askareet	2